

A VAURUANA BUK NA TUTUMU VAKAI

*Solomon i lul upi ra kabinana
(1 King 3:1-15)*

¹ Ma di ga vapidikat ra varkurai kai Solomon natu i David, tago ra Luluai kana God i ga ki maravut ia, ma i ga vangala pa ra iangina.

² Ma Solomon i ga vartuluai upi ra tarai Israel par, ma upi ra umana luluai na arip na marmar, ma ra umana luluai na marmar, ma ra umana tena varkurai, ma ra umana lualua ta ra umana apik na tarai Israel par.

³ Ma Solomon dia ga varagur ma ra kor na tarai ta ra tavul a lotu aro Gibeon; tago ra pal na varbarat kai God, nina Moses ra tultul kai ra Luluai i ga pait ia aina ta ra bil, i ga ki ie.

⁴ Ia kaka ra bok kai God David i ga kap pa ia maro Kiriath-earim tadav ra pakana i ga vaninare ure; tago i ga vatur ra pal na mal ure arama Ierusalem.

⁵ Ra uguugu na vartabar nina Besalel natu i Uri natu i Kur i ga pait ia ma ra palariam gobol i ga ki abara ta ra luaina mata i ra pal kai ra Luluai; ma Solomon ma ra tarai na lotu dia ga vana tadav ia.

⁶ Ma Solomon i ga vana urama tadav ra uguugu na palariam gobol nina i ki ta ra luaina mata i ra Luluai ta ra pal na varbarat, ma i ga tul tar tika na arip na marmar na tinabar di tuntun tar ia tana.

⁷ Ma ta nam marum iat God i ga tur kapet pire Solomon, ma i ga biti tana: Una lul upi nam ba ina tul tar ia tam.

⁸ Ma Solomon i ga biti tai God: U ga mari muka David tamagu, ma u ga vaki iau upi ina kia vue ta ra kini na king.

⁹ Kari Luluai God, boina ba da pait ot pa ra tinata na vamading tadav David tamagu, tago u ga vaki iau upi ina king ure ra tarai nina dia peal muka da ra tobon na pia.

¹⁰ Una tul tar ra kabinana ma ra minatoto piragu ta kaugu kini na nilua pire go ra tarai, tago i tale to ia bar upi na kure go ra kor na tarai ta?

¹¹ Ma God i ga biti tai Solomon: Tago go i ga ki ta ra balam, ma tago pa u ga lul upi ra tabarikik, ma ra kini na uviana, ba ra minamar. ba ra nilaun kai kaum umana ebar, ma tago pa u ga lul bula ba da valolovina kaum nilaun, ma u ga lul uka upi ra kabinana ma ra minatoto upi una kure kaugu tarai, nina ba iau ga vaki u pi una king pire diat,

¹² damana da tul tar ra kabinana ma ra minatoto piram; ma ina tul tar bula ra tabarikik piram, ma una uviana, ma da mar u, upi una lia ta ra umana king dia ga laun lua tam, ma ta ra umana king bula nina diat a laun boko namur.

¹³ Ma Solomon i ga lilikun kan ra tavul a lotu abara Gibeon, kan ra luaina mata i ra pal na varbarat, ma i ga vana uro Ierusalem; ma i ga ki na king ure Israel.

*Solomon i kul varurue ra umana kiki na vinavana ma ra umana os
(1 King 10:26-29; 2 Tutu 9:25-28)*

¹⁴ Ma Solomon i ga kul varurue ra umana kiki na vinavana ure ra vinarubu ma ra umana tena kiki os; ma i ga vatur vake tika na arip ma a ivat na mar na kiki na vinavana, ma a vinun ma a ara arip na marmar na tena kiki os, ma i ga vaki diat ta ra umana pia na pal ure ra umana kiki na vinavana, ma pire ra king arama Ierusalem.

¹⁵ Ma ra king i ga vapealane ra silva ma ra goled upi na peal da ra umana vat arama Ierusalem, ma i ga vapealane ra umana davai na tagatagal upi diat a peal da ra umana lovo ta ra male.

¹⁶ Ma di ga kap ra umana os kai Solomon maro Aigipto; ra umana tena kunukul kai ra king dia ga kul diat ma tika na mangana mataina ure tika na kilil na os.

¹⁷ A matai tika na kiki na vinavana ba di ga kap ia maro Aigipto, i ga da laptikai na mar na pakana silva, ma ra os di ga kul ia ma tika na mar ma a ilima na vinun na pakana silva; ma ra umana king kai ra tarai Ket ma kai ra tarai Siria dia ga kul diat pirana.

2

Solomon ma Kiram ra king dir pait ra kunubu (1 King 5:1-18; 7:13-14)

¹ Ma Solomon i ga nuknuk boko upi na pait ra pal ure ra iang i ra Luluai. ma tika na pal na king bula.

² Ma Solomon i ga tibe lavurua na vinun na arip na marmar na tutana pi diat a puak ra umana kinakap, ma lavutul na vinun na arip na marmar na tutana pi diat a mumut na vat ta ra umana

luana, ma i ga tibe a utul a arip ma laptikai na mar upi diat a kure diat.

³ Ma Solomon i ga vartuluai uro pire Kiram ra king Tiro, ma i ga biti: Da u ga mari David tamagu, ma u ga tulue ra umana davai na tagatagal pirana upi na pait ra kubana me, damana una mari iau.

⁴ Iau mainge ba ina pait ra pal ure ra iang i ra Luluai kaugu God, ma ina vagomgom ia, upi da tun ra bulit i ang na katkat ma i boina ta ra luaina matana, ma upi da vung bula ra gem na ginigira tana, ma upi da tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia ta ra bungbung na malana ma ra bungbung na ravian, ma ta ra umana Bung Sabat, ma ta ra umana kalamana gai, ma ta nam ra umana bung di ga kubu diat ba avet a lukara tana ure ra Luluai kaveve God. Di ga kure ra dari ure Israel pa na mutu.

⁵ Ma ra pal nina ba ina pait ia na ngala, tago kaveve God i lia ta ra umana god par.

⁶ Na tale to ia pi na pait kana ta pal, tago i kor ika ta ra lavur bala na bakut? Ma iau to ia upi ina pait ra kubana pi na ki tana? Da pait ia ka pi da tun ra bulit i ang na katkat tana.

⁷ Kari una tulue uti piragu tika na tutana, a tena madaka ta ra goled ma ra silva, ma ra palariam gobol, ma ra palariam tuna, ma i melem ta ra pait mal i meme marut ma i meme tuna ma i blu marut, ma i la ta ra tutumu ta ra vat, upi na maravut ra umana tena madaka nina dia ki piragu ati Iuda ma Ierusalem, nina David tamagu i ga tibe diat.

⁸ Ma una tulue uti piragu ra umana davai na tagatagal, ma ra umana iara, ma ra umana davai

na mangina maro Lebanon; tago iau nunure ba kaum umana tultul dia melem ta ra munumut na davai aro Lebanon; ma kaugu umana tultul diat a papalum maravut kaum umana tultul,

⁹ upi diat a vaninare ta peal davai muka, tago ra pal nina ba ina pait ia na ngala muka.

¹⁰ Ma ina tabar kaum umana tultul nina dia bual ra davai ma a ura vinun na arip na marmar na valavalar na vit, ma a ura vinun na arip na marmar na valavalar na barli, ma a ura vinun na arip na marmar na valavalar na polo na vuai na vain, ma a ura vinun na arip na marmar na valavalar na dangi.

¹¹ Ma Kiram ra king Tiro i ga tumu bali ra buk pire Solomon, ma i ga biti: Tago ra Luluai i mari kana tarai, damana i ga vaki u pi una king ure diat.

¹² Kiram i ga biti bula: Da pite pa ra Luluai ra God kai Israel. nina i ga pait ra bala na bakut ma ra rakarakan a gunagunan, ma i ga tabar David ra king ma ta natuna nina i kabinana. tago i minana ma i matoto, ba na pait ta pal ure ra Luluai, ma ra kuba i ra king.

¹³ Ma go iau tar tulue tika na melemuna, a tena kabinana, a iangina Kuram-Abi,

¹⁴ natu i ra vavina ta ra vuna tarai Dan, ma tamana a tutana Tiro, nina i la muka ta ra papalum ma ra goled, ma ra silva, ma ra palariam gobol, ma ra palariam tuna, ma ra vat, ma ra davai, ma ra mal i meme marut ma i blu marut ma i meme tuna, ma ra mal kumau; ma i melem tuna bula ta ra tutumu ta ra vat ma upi na mal ra malalar i ta magit di mainge; na topa ia ba

na papalum maravut kaum umana tena madaka, ma nam ra umana tena madaka kai kaugu luluai David, tamam.

¹⁵ Ma nam ra vit, ma ra barli, ma ra dangi, ma ra polo na vuai na vain, nina ba kaugu luluai i ga varvai ure, boina ba na tulue pire kana umana tultul;

¹⁶ ma avet a bual ra umana davai aro Lebanon, nina ba na topa kaum papalum, ma avet a alire diat ta ra umana gokara ta ra ta tuk uro Iopa, ma una kap pa diat urama Ierusalem.

¹⁷ Ma Solomon i ga luk ra umana vaira parika nina dia ga ki ta ra langun Israel, da David tamana i ga luk diat; ma dia ga da tika na mar ma a ilima na vinun ma a utul a arip ma laptikai na mar.

¹⁸ Ma i ga tibe lavurua na vinun na arip na marmar upi diat a puak ra umana kinakap, ma lavutul na vinun na arip na marmar upi diat a mumut na vat ta ra umana luana, ma utul a arip ma laptikai na mar upi diat a kure ra tarai na papalum.

3

Solomon i pait ra kuba i ra Luluai (1 King 6:1-38)

¹ Ma Solomon i ga tur pa ia pi na pait ra kuba i ra Luluai arama Ierusalem, ta ra ul a buana Moria, ta ra pakana nina ba ra Luluai i ga tur kapet pire David tamana tana, ra pakana nina David i ga kul vaninare ta ra tavul a rararama vuai kai Ornan ra te Iebus.

² Ma i ga tur pa ra papalum ta ra vauruana bung ta ra vauruana gai ta ra vaivatina kilala ta kana kini na king.

³ Go diat a umana valavalar kai Solomon ure ra papalum ta ra kuba i God: ba di ga valar ia ma ra mangana valavalar lualua, i ga da a vinun ma a ilima na pokono ra lolovinana, ma a ilima na pokono ra tababana.

⁴ Ma ra mata na pal nina i ki ta ra luaina mata i ra pal ra lolovina tana i ga a ilima na pokono, varogop ma ra tababa i ra pal i gomgom, ma ra tuluaina i ga a utul a vinun a pokono; ma i ga vung vapetep tar ra goled tuna ta ra balana.

⁵ Ma i ga pait ra bakut ta ra pal i gomgom iat ma ra iara, ma i ga vapetep tar ra goled i ngatngat muka tana, nina ba ra malalar i ra umana gelep ma ra umana vinau na palariam tana.

⁶ Ma i ga mar ra pal ma ra umana ngatngat na vat; ra goled iat di ga kap ia maro Parvaim.

⁷ I ga vapetep tar ra goled ta ra umana bolo, ma ra umana kalakalat, ma ra umana papar a pal tana, ma ra umana banbanu; ma di ga poko ra malalar i ra umana angelo ta ra umana papar a pal.

⁸ Ma i ga pait bula ra pakana i tabu kakit; ra lolovina tana i ga da ra tababa i ra pal i gomgom, a ilima na pokono, ma ra tababana i ga ilima na pokono; ma i ga vapetep tar ra goled i ngatngat muka tana, nina ba ra mamatina i ga da laptikai na mar na talant.*

* **3:8:** A talant i da ra mamat i tika na beg na braun rais.

⁹ Ma ra mamat i ra umana ot tana i ga maravai pi na tika na kilogram (tika na paun ma ngungu) na goled. Ma ra umana bagialar arama liu di ga vapetep tar ra goled ta diat.

¹⁰ Ma i ga poko ra ura angelo ta ra davai ure ra pakana i tabu kakit, ma di ga vapetep tar ra goled ta dir.

¹¹ Ma ra lolovina i ra ivat na bebea i ra ura angelo par i ga a ilima na pokono; tika na bebea i tika na angelo i ga tika na pokono ma a malmalikun ra lolovina tana, ma i ga tuk ta ra papar a pal; ma ta ra tika na bebeana i ga tika na pokono ma a malmalikun ra lolovina tana bula, ma i ga tuk ta ra bebea i ta ra tika na angelo.

¹² Ma ra bebea i ra vauruana angelo i ga tika na pokono ma a malmalikun ra lolovina tana, ma i ga tuk ta ra papar a pal, ma ta ra tika na bebeana bula i ga tika na pokono ma a malmalikun ra lolovina tana, ma i ga tuk ta ra bebea i ta ra tika na angelo.

¹³ Ma ra ura angelo dir ga pala ra ivat na bebea i dir, ma ra lolovina ta diat i ga da a ilima na pokono; ma dir ga tur ma ra kau i dir, ma ra mata i dir i ga vatale uro ra pal i gomgom iat.

¹⁴ Ma i ga pait ra mal na rurua kutu ma ra mal i blu marut, ma i meme marut, ma i meme tuna, ma ra mal kumau, ma di ga ingit tar ra umana malalar i ra angelo tana.

*A papalum kai Kuram ta ra kuba i ra Luluai
(1 King 7:15-51)*

¹⁵ Ma i ga pait ra ura pagapaga ta ra luaina mata i ra pal i gomgom, ma kadir lolovina i ga da lavutul na pokono ma a utul a malmalikun,

ma tika na kere i ga ki ta dir tikatikai, ma dir ga tuluai urama da tika na pokono ma a malmalikun tikatikai.

¹⁶ Ma i ga mal ra ura kurkurua, ma i ga vamong ra ura kere me; ma i ga mal tika na mar na goava ma i ga vung diat ta ra ura kurkurua.

¹⁷ Ma i ga vatut nam ra ura pagapaga ta ra luaina mata i ra pal i gomgom, tikai ta ra papar a lima tuna, ma ta ra tikai ta ra papar a maira; ma nam ta ra papar a lima tuna i ga vaiang ia ba Iakin, ma nam ta ra papar a maira i ga vaiang ia ba Boas.

4

¹ Ma i ga pait bula tika na uguugu na vartabar ma ra palariam gobol, ma i ga a ilima na pokono ra lolovina tana, ma a ilima na pokono ra tababana, ma ra tuluaina i ga a ura pokono ma a papar.

² Ma i ga tun mal tika na ngala na la ma ra palariam gobol, ma i ga vulu, ma i ga a ura pokono ma a papar ra balana, ma i ga lulur da tika na pokono ma a malmalikun, ma i ga lavurua na pokono ma a papar kikil ia.

³ Ma a ura nga na vuvu dir ga ki ta ra vavai na ngu na la kikil ia; ma di ga tun varurungane mal diat ma ra ngala na la ba di ga tun mal ia.

⁴ Ma i ga ki taun ra vinun ma a ura bulumakau, a utul dital vatale ra matana labur, ma a utul dital vatale ra matana taoai, ma a utul dital vatale ra matana taubar, ma a utul dital vatale ra matana taur; ra ngala na la i ga ki taun diat, ma i ga lu i diat varkuvo livuan.

⁵ Ma ra butubut i ra la i ga da ra tababa i ra lapar a lima; ma ra ngu na la i ga talilikun da ra ngu na momamomo, da ra pupu na lelegurua; ma i ga topa a utul a arip na valavalar na polo* upi na buka tana.

⁶ Ma i ga pait a vinun na la, ma i ga vung a ilima ta diat ta ra papar a lima tuna, ma ta ra ilima ta ra papar a maira; di ga pait go diat upi da puk ra umana tinabar di tuntun tar ia tana; ma ra ngala na la di ga tibe upi ra umana tena tinabar diat a iuiu tana.

⁷ Ma i ga pait a vinun na turtur na birao ma ra goled da di ga kure; ma i ga vung diat ta ra pal i gomgom, a ilima ta ra papar a lima tuna, ma ta ra ilima ta ra papar a maira.

⁸ Ma i ga pait bula ra vinun na vatar, ma i ga vung diat ta ra pal i gomgom, a ilima ta ra papar a lima tuna ma ta ra ilima ta ra papar a maira. Ma i ga pait tika na mar na la i goled.

⁹ I ga pait bula tika na bala na gunan ure ra umana tena tinabar, ma tika na bala na gunan, a ngala, ma i ga pait ra umana banbanu ure, ma i ga vapedep tar ra palariam gobol ta diat.

¹⁰ I ga vung ra ngala na la ta ra papar a lima tuna ta ra matana taubar ta ra pal i gomgom.

¹¹ Ma Kuram i ga pait ra umana kabala ma ra umana la na kabu, ma ra umana la na kulkulup. Damana Kuram i ga pait vapar ra papalum nina i ga papalum tana ure Solomon ra king ta ra kuba i God:

* **4:5:** Tika na valavalar na polo i da ra 37 na lita (8 na galon).

¹² ra ura pagapaga, ma ra ura kiki nina dir vulu ure ra ura kere nina i ga pait ia ure ra ulu i ra ura pagapaga; ma ra ura ubene ure ra ura kiki dir vulu ure ra ura kere nina dir ga ki taun ra ura pagapaga;

¹³ ma a ivat na mar na goava ure ra ura ubene; a ura nga na goava ure ra ura ubene tikatikai, upi da tuba ra ura kiki dir vulu ure ra ura kere nina dir ga ki taun ra ura pagapaga.

¹⁴ I ga pait bula ra umana kiki ma ra umana la taun ra umana kiki;

¹⁵ a kopono ngala na la, ma ra vinun ma a ura bulumakau ta ra vavaina.

¹⁶ Kuram-Abi i ga pait bula ra umana kabala, ma ra umana la na kabu, ma ra umana kono ure ra kanomong, ma ra umana la parika ure; i ga pait diat ma ra palariam gobol ure Solomon upi ure ra kuba i ra Luluai.

¹⁷ Ra king i ga tun mal diat ta ra tamataman Iordan, ta ra pia petpetep nina i ki livuan Sukot ma Sereda.

¹⁸ Damana Solomon i ga tun mal ta peal la, ma pa i ga tale ba da luk vapar ra mamat i ra palariam gobol ure.

¹⁹ Ma Solomon i ga pait ra umana la nina dia ga ki ta ra kuba i God, ma ra uguugu nina i goled, ma ra umana vatar nina ra gem na ginigira i ga ki tana,

²⁰ ma ra umana turtur na birao, ma ra umana lamp ure, upi diat a birao da di ga kure ta ra luaina mata i ra pakana i tabu kakit; go parika di ga pait ia ma ra goled;

²¹ ma i ga pait ra umana pupu na davai, ma ra umana lamp, ma ra umana kia, ma ra goled nina

i boina kakit;

²² ma ra umana punpun vinau na lamp, ma ra umana la, ma ra umana kulkulup, ma ra umana la na lakit, di ga pait diat ma ra goled tuna; ma di ga pait bula ra umana lililikun ure ra umana banbanu ma ra goled, ure ra pakana i tabu kakit ma ure bula ra pal i gomgom.

5

¹ Damana di ga pait vapar ra lavur papalum Solomon i ga varvakai tana ure ra pal na vartabar kai ra Luluai. Ma Solomon i ga vung go diat ta ra pal na vuvung ta ra kuba i God: ra silva ma ra goled ma ra lavur la par nina David tamana i ga vagomgom diat.

Solomon i kap ra bok na kunubu ta ra kuba i ra Luluai

(1 King 8:1-11)

² Ma Solomon i ga varurue ra umana patuana Israel, ma ra umana lualua ta ra umana vuna tarai, ma ra umana luluai ta ra umana apik na tarai Israel, aro Ierusalem, upi da kap ra bok na kunubu kai ra Luluai kan ra pia na pal kai David, nina ba Sion.

³ Ma ra tarai Israel par dia ga kor guvai pire ra king ta ra lukara nina di ga pait ia ta ra gai lavurua.

⁴ Ma ra umana patuana Israel dia ga pot, ma ra tarai Levi dia ga puak ra bok na kunubu.

⁵ Ma ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi dia ga kap pa ra bok na kunubu, ma ra pal na varbarat, ma ra umana la gomgom nina dia ga ki ta ra pal na mal.

⁶ Ma Solomon ra king ma ra tarai Israel par nina dia ga ki varurung me dia ga tur ta ra luaina mata i ra bok na kunubu, ma dia ga doko ra umana sip ma ra umana bulumakau ure ra tinabar, ma pa i ga tale ba da luk diat tago dia ga peal mat.

⁷ Ma ra umana tena tinabar dia ga vung tar ra bok na kunubu kai ra Luluai ta kana pakana iat, ta ra pakana pal aro iat, ta ra pakana i tabu kakit, ta ra vavai na bebea i ra ura angelo.

⁸ Tago ra ura angelo dir ga pala ra ivat na bebea i dir taun ra pakana ai ra bok na kunubu, ma ra ura angelo dir ga turup ra bok na kunubu ma ra ana ura kip arama liu tana.

⁹ Tago ra ura kip dir ga lolovina, i ga tale ba da gire dir kan ra pakana i gomgom ta ra luaina mata i ra pakana i tabu kakit; ia kaka pa di gire mule dir ta ra bala na taman; ma i tar ki abara tuk tar ta go ra bung.

¹⁰ Pa ta magit i ga ki ta ra bala na bok, ia kaka nam ra ura pal a vat nina ba Moses i ga varuk dir aro Koreb, ba ra Luluai i ga pait ra kunubu ma ra tarai Israel, ba dia ga tar irop kan ra gunan Aigipto.

¹¹ Ba ra umana tena tinabar dia ga irop kan ra pakana i tabu kakit, (tago ra lavur tena tinabar par dia ga vagomgom pa mule diat iat, ma vakir diat ika ba kadiat ra tiniba;)

¹² ma ra umana tena kakailai bula kai ra tarai Levi, Asap, Eman, Iedutun, varurung ma ra umana natu i diat ma diat bula ta kadia apik na tarai, dia ga mal ma ra mal kumau, ma dia ga tur ta ra papar a taur ta ra uguugu na vartabar, ma dia ga vatur vake ra umana tobo, ma ra umana

pagol na kaur; ma ra umana pagol, ma tika na mar ma a ura vinun na tena tinabar dia ga tur marave diat ma dia ga vu ra umana tavur;

¹³ ra umana tena vu tavur ma ra umana tena kakailai dia ga tur varurung ma ra pite varpa tadav ra Luluai; ma ba ra nilai ra umana tavur ma ra umana tobo ma ra umana enana mangana magit na kakailai dia ga maravut diat, dia ga kakailai na pite varpa tadav ra Luluai dari: la ra tena varmari, ma kana varmari i tur tukum; ma tika na gobol a bakut i ga vabuka ra pal, ra kuba i ra Luluai iat,

¹⁴ ma pa i ga tale ra umana tena tinabar pi diat a pait kadia tiniba ure ra bakut; tago ra minamar i ra Luluai i ga vabuka ra gomgom na pal kai God.

6

Di vadoane ra kuba i ra Luluai (1 King 8:12-66)

¹ Ma Solomon i ga biti: A Luluai i ga biti ba na bang ta ra bakut i bobotoi.

² Iau tar pait kaum ta pal upi una ki tana, a pakana nina ba una bang vatikai tana.

³ Ma ra king i ga tur tapuku, ma i ga tata vadoane ra tarai Israel par; ma ra tarai Israel par dia ga tur.

⁴ Ma i ga biti: Da pite pa ra Luluai ra God kai Israel, nina i ga pait ot pa nam ba i ga vaarike pire David tamagu, ba i ga biti:

⁵ Papa nam ra bung iau ga agure vairop vue kaugu tarai kan ra gunan Aigipto, pa iau ga ti pilak pa ta pia na pal livuan ta ra umana vuna tarai Israel, upi da pait ta pal tana ure ra iangigu;

ma pa iau ga pilak pa ta tutana upi na luluai ure kaugu tarai Israel;

⁶ ia kaka iau ga pilak pa Ierusalem upi ra iangigu na ki tana, ma iau ga pilak pa David upi na kure kaugu tarai Israel.

⁷ A dovotina i ga ki ta ra nuknuk i David tamagu upi na pait ta pal ure ra iang i ra Luluai ra God kai Israel.

⁸ Ia kaka ra Luluai i ga biti tai David tamagu: U ga. pait ra boina tago i ga ki ta ra nuknukim upi una pait ta pal ure ra iangigu;

⁹ ia kaka, pa una pait nam ra pal, natum iat nina una vangala, ia iat na pait ra pal ure ra iangigu.

¹⁰ Ma ra Luluai i tar pait ot pa nam ra tinata i ga tatike, tago iau tar tut ma iau tar kia vue David tamagu, ma iau ki ta ra kiki na king kai Israel, da ra Luluai i ga vamading ure, ma iau tar pait ra pal ure ra iang i ra Luluai ra God kai Israel.

¹¹ Ma iau ga tibe ta pakana tana ure ra bok, nina ra kunubu kai ra Luluai i ki tana, nina i ga pait ia pire ra tarai Israel.

¹² Ma i ga tur ta ra luaina mata i ra uguugu na vartabar kai ra Luluai, ma i ga tulue ra ura limana ta ra luaina mata i ra tarai Israel par;

¹³ (Solomon i ga vartuluai ba da pait ra turtur ma ra palariam gobol, tika na pokono ma a malmalikun ra lolovina tana, ma tika na pokono ma a malmalikun ra tababana, ma a utul a malmalikun ra tuluaina, ta ra bala na gunan; ma i ga tur tana, ma i ga va timtimum tana ta ra luaina mata i ra tarai Israel, ma i ga tulue ra ura limana urama ra bakut;)

¹⁴ ma i ga biti: Ea, Luluai God kai Israel,

pa ta god dir varogop ma u arama ra bala na bakut mara pia bula; u pait ot pa kaum kunubu na varmari pire kaum umana tultul nina dia vanavana ta ra luaina matam ma ra dovot na bala i diat;

¹⁵ u tar pait muka kaum tinata na vamading pire kaum tultul David tamagu; maia, a ngiem i tar tatike, ma ra limam i tar pait ot pa ia ta go ra bung.

¹⁶ Ea, Luluai God kai Israel, una nuk pa bula nam kaum tinata na vamading pire David tamagu, ba u ga biti: Gala ra umana natum diat a vanavana ta ra luaina matagu da u ga vanavana tana, ma diat a balaure kadia mangamangana, pa una iba upi ta tikai pi na ki ta ra kiki na king kai Israel.

¹⁷ I boina, Luluai God kai Israel, ba na ot kaum tinata nina u ga vaarike pire kaum tultul David.

¹⁸ Dave, God na bang tuna pire ra tarai ta ra rakarakan a gunagunan? Ea, u kor ika ta ra lavur bala na bakut, ma una ki dave ta go ra pal nina iau ga tar pait ia?

¹⁹ Ia kaka, una valongore ra niaring kai kaum tultul, ma kana kinail; ea, Luluai kaugu God, una valongore ra kinail ma ra niaring kai kaum tultul, ba i araring piram,

²⁰ ba una matamataure go ra pal ra keake ma ra marum, ra pakana nina u ga biti ba ra iangim na ki tana, upi una nuk pa ra niaring nina ba kaum tultul na araring tadav go ra pakana me.

²¹ Ma ba kaum tultul ma kaum tarai Israel diat a araring tadav go ra pal, una valongore kadia kinail; maia, una valongore ta ra kubam arama ra

bala na bakut, ma ba u valongore una mari diat.

²² Gala ta tutana na pait ra kaina tadav talaina, ma di vo pa ia pi na vavalima ure ta ra luaina mata i kaum uguugu na vartabar ta go ra pal,

²³ una valongore arama ra bala na bakut, ma una kure kaum ura tultul, ma una kure vakaina nina ra tena varpam upi ra vuai kana mangamangana na ki taun ia, ma una kure vatakodo ra tena takodo upi na vatur vake ra vuai kana mangamangana takodo.

²⁴ Ma gala ra umana ebar dia ubu dudur pa kaum tarai Israel, tago dia ga tar pait ra varpam piram, ma ba dia nukpuku tana ma dia vatang vaarike ra iangim, ma dia araring ma dia kail ta ra luaina matam ta go ra pal,

²⁵ una valongore arama ra bala na bakut, ma una pun vue ra kaina mangamangana kai kaum tarai Israel, ma una ben valilikun mule diat tadav ra gunan nina u ga tul tar ia ta diat ma ra umana tama i diat.

²⁶ Ba ona pa i bata tago dia ga pait ra varpam piram, ma dia araring piram ta go ra pal, ma dia vatang vaarike ra iangim, ma dia nukpuku ure kadia kaina mangamangana, ba u kure vakaina diat ure,

²⁷ una valongore arama ra bala na bakut, ma una pun vue ra kaina mangamangana kai kaum umana tultul, ma kaum tarai Israel, ba u tovo diat ure ra nga i takodo pi diat a mur ia, ma una vabilim mule ra gunan nina u ga tul tar ia pire kaum tarai ba kadiat.

²⁸ Ba ona ta mulmulum, ba ta ngala na minait, ba ta ngala na lapap, ba ta kungal, ba ta kubau,

ba ta po na bebe, ba kadia ebar i tur vartakalat bat kadia umana pia na pal, ba ta kaina minait, ba ta mangana kinadik ava bar i tup diat,

²⁹ ma ba ta niaring ba ta kinail i vana rikai, kai ta tikai ba kai kaum tarai Israel par tago tikatikai i kapa ure ra magit i monong ia, ma i tulue ra limana tadav go ra pal,

³⁰ una valongore ta kaum kiki arama ra bala na bakut, ma una mari diat, ma u, u nunure ra bala i ra tarai par, (tago u kaka u nunure ra bala i ra lavur natu i ra tarai), una bali ia pire ra tarai par tikatikai da kadia mangamangana,

³¹ upi diat a ru u ma diat a mur kaum lavur nga ta ra lavur bungbung par ba dia ki ta ra gunan nina u ga tabar ra umana tama i vevet me.

³² Ma ure ra vaira nina pa di ga vangala ta kaum tarai Israel, ba na pot kan ra gunan vailik ure ra iangim nina i ngala, ma ra dekdek na limam nina u tultulue; ba na pot ma na araring tadav go ra pal,

³³ una valongore ta kaum kiki arama ra bala na bakut, ma una pait muka nam ra vaira i lul upi ia piram, upi ra lavur vuna tarai ta ra rakarakan a gunagunan diat a nunure ra iangim, ma diat a ru u da kaum tarai Israel, ma upi diat a nunure ba go ra pal nina iau tar pait ia di vatang ra iangim tana.

³⁴ Ma ona kaum tarai diat a tut ure kadia umana ebar, ta nam ra nga u tulue diat i tana, ma dia araring piram ma ra mata i diat tadav go ra pia na pal nina u ga tar pilak pa ia, ma tadav go ra pal nina iau tar pait ia ure ra iangim,

³⁵ una valongore kadia niaring ma kadia nilul arama ra bala na bakut. ma una tur maravut diat.

³⁶ Ona dia pait ra varpam piram, (ma pa ta tuta i langalanga kan ra kaina mangamangana), ma una kankanuane diat, ma una nur tar diat pire kadia ebar, ma dia ben vavilavilau pa diat tadav ra gunan nina i vailik ba i maravai ka,

³⁷ gala dia ki na nuknuk ta ra gunan nina di ga ben vavilavilau tar diat i tana, ma dia nukpuku, ma dia kail piram ta ra gunan dia ki na vilavilau tana, ma dia biti, Ave ga rara, ave ga tut na varpam, ave ga pait ra kaina mangamangana,

³⁸ ma gala dia talil tadav u ma ra bala i diat par ma ra nuknuk i diat par ta ra gunan nina di ga ben vavilavilau tar diat i tana, ma dia araring piram tadav ra gunan nina u ga tul tar ia pire ra lavur tama i diat, ma tadav ra pia na pal nina u ga pilak pa ia, ma tadav ra pal nina iau ga pait ia ure ra iangim,

³⁹ una valongore kadia niaring ma kadia kinail ta kaum kiki arama ra bala na bakut, ma una tur maravut diat; ma una mari kaum tarai nina dia ga pait ra varpam piram.

⁴⁰ Kari, kaugu God, una mataure avet, ma una ki na valavalongor ure ra niaring nina ba na arikai ta go ra pakana.

⁴¹ Io, Luluai God, una tut ma una ruk tadav go kaum kiki, amur ma kaum dekdek na bok; boina ba kaum umana tena tinabar, Luluai God, diat a vavauluvai ma ra varvalaun, ma boina ba kaum umana tena lotu diat a gugu ta ra mangamangana takodo.

⁴² Io, Luluai God, koko una okole vue nina u

ga ku ia; una nuk pa kaum varmari tadav kaum tultul David.

7

¹ Ma ba Solomon i ga vapar vue ra niaring, ra iap marama ra bala na bakut i ga vana ba, ma i ga vaimur vue ra tinabar di tuntun tar ia, ma ra umana vartabar; ma ra minamar kai ra Luluai i ga vabuka ra pal.

² Ma pa i ga tale ra umana tena tinabar ba diat a ruk ta ra kuba i ra Luluai, tago ra minamar kai ra Luluai i ga vabuka ra kuba i ra Luluai.

³ Ma ra tarai Israel par dia ga bobo ba ra iap i ga vana ba, ma ra minamar kai ra Luluai i ga ki taun ra pal; ma dia ga bura rururu ta ra ruarua na vat, ma dia ga lotu, ma dia ga pite pa ra Luluai dari: la ra tena varmari, ma kana varmari i tur tukum.

⁴ Ma ra king ma ra tarai par dia ga vartabar ta ra luaina mata i ra Luluai.

⁵ Ma ra king Solomon i ga vartabar ma ra ura vinun ma a ura arip na marmar na bulumakau ma tika na mar ma a ura vinun na arip na marmar na sip. Damana ra king ma ra tarai par dia ga vakilang vaire ra kuba i ra Luluai.

⁶ Ma ra umana tena tinabar dia ga tur ta kadia pakana iat; ma ra tarai Levi dia ga vature kadia umana magit na kakailai kai ra Luluai nina David ra king i ga pait ia ure ra lotu na pite varpa tadav ra Luluai (tago kana varmari i tur tukum), ba dia kakailai na pite varpa ure David; ma ra umana tena tinabar dia ga vu kadia umana tavur ta ra luaina mata i diat; ma ra tarai Israel par dia ga tur.

⁷ Ma Solomon i ga vagomgom bula ra bala na gunan livuan nina i ki ta ra luaina mata i ra kuba i ra Luluai; ma i ga tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia, ma ra bira i ra umana tinabar na varmaram abara, tago ra uguugu na vartabar nina Solomon i ga pait ia ma ra palariam gobol pa i ga ngala pi na topa ra tinabar di tuntun tar ia, ma ra tinabar na vuai na uma, ma ra bira.

⁸ Damana Solomon. ma ra ngala na kor na tarai Israel par, papa ra langun Kamat ma tuk tar ta ra Tava Alir Aigipto, dia ga pait ra lukara lavurua na bung ta nam ra e.

⁹ Ma ta ra valavutuluna bung dia ga pait ra kivung na lotu; tago dia ga varvakai ma ra lotu na varvadoan ure ra uguugu na vartabar lavurua na bung, ma ta ra lavurua na bung dia ga pait ra lukara ure.

¹⁰ Ma ta ra bung a ura vinun ma a utul ta ra gai lavurua, i ga pala vue ra tarai, ma dia ga vana ta kadia umana pal na mal ma ra gugu ta ra bala i diat ure ra varmari nina ra Luluai i ga tul tar ia pire David, ma pire Solomon, ma pire Israel kana tarai.

Ra Luluai i tur kapet pire Solomon, a vauruana pakana

(1 King 9:1-9)

¹¹ Damana solomon i ga pait vapar ra kuba i ra Luluai ma ra kuba i ra king; ma ra lavur magit Solomon i ga nuknuk ure pi na pait ia ta ra kuba i ra Luluai ma ta ra kubana bula, i ga pait ot pa ia muka.

¹² Ma ra Luluai i ga tur kapet pire Solomon ta ra marum, ma i ga biti tana: Iau tar valongore

kaum niaring, ma iau tar pilak pa go ra pakana upi kaugu pal na vartabar.

¹³ Ona iau tigel ra bakut upi koko na bata, ma ona iau tulue ra kubau pi na vakaina ra gunan, ba ona iau tulue ra kaina minait livuan ta kaugu tarai,

¹⁴ gala kaugu tarai nina dia kap ra iangigu diat a vaikilik pa diat, ma diat a araring, ma diat a tikan upi ra matagu, ma diat a vana kan kadia kaina mangamangana, gala ina valongore diat marama ra bala na bakut, ma ina pun vue kadia kaina mangamangana, ma ina vaboina mule kadia gunan.

¹⁵ Ma ina matamataure avat, ma ina ki na valavalongor ure ra niaring nina ba na arikai ta go ra pakana.

¹⁶ Kari iau tar pilak pa go ra pal ma iau tar vagongom ia, upi ra iangigu na ki vatikai tana; ma ina mataure, ma ra nuknukigu na ki tana pa na mutu.

¹⁷ Ma ona u iat una vanavana ta ra luaina matagu da David tamam i ga vanavana, ma una pait ot pa nam ba iau ga vartuluai piram ure, ma una kodop vake kaugu lavur vartuluai ma kaugu lavur varkurai,

¹⁸ ina page vadekdek ra kiki na king ta kaum varkurai, da kaugu tinata na vamading pire David tamam dari: Pa una iba upi ta tutana upi na luluai ure Israel.

¹⁹ Ba ona avat a vana irai, ma ava nuk vue kaugu umana vartuluai ma kaugu umana varkurai nina iau ga tul tar ia pire vavat, ma avat a vana ma avat a torom ta ra umana enana god, ma avat a lotu tadav diat,

²⁰ io, ina rubat vue diat kan kaugu gunan nina iau ga tabar diat me; ma go ra pal nina iau ga vagomgom ia ure ra iangigu, ina vapanie vue kan ra luaina matagu, ma ina vaki ia upi na da ra tinata valavalar ma ra tinata na varvakok livuan ta ra umana Tematana.

²¹ Ma diat par nina dia bolo go ra ngala na pal diat a kaina, ma diat a biti: Ta ra ava ra Luluai i ga pait ra dari ure go ra gunan, ma ure go ra pal?

²² Ma da bali ia dari: Tago dia ga vana kan ra Luluai ra God kai ra lavur tama i diat, nina i ga agure vairop diat kan ra gunan Aigipto, ma dia ga tabe vake ra umana enana god, ma dia ga lotu tadav diat, ma dia ga torom ta diat; kari i ga vakaina diat ma go ra lavur magit.

8

*A umana enana mangana papalum kai Solomon
(1 King 9:10-28)*

¹ Ma ba i ga par nam ra ura vinun na kilala, nina ba Solomon i ga varvakai tana ma ra pait pal ta ra kuba i ra Luluai ma ra kubana,

² Solomon i ga pait mule ra umana pia na pal nina Kuram i ga tabar ia me, ma i ga tibe ra tarai Israel upi diat a ki ta diat.

³ Ma Solomon i ga tut ure Kamat-Soba, ma i ga uvia pa ia.

⁴ I ga vatut Tadmor aina ta ra bil, ma ra umana pia na pal na vuvuvung ta ra papar Kamat.

⁵ Ma i ga vatut Bet-Koron nina i ki arama, ma Bet-Koron nina i ki ara, a ura pia na pal nina di ga liplip bat dir ma ra liplip na vat, ma di ga pait

ra umana mataniolo ta dir ma ra umana okobat tana;

⁶ ma Balat, ma ra umana pia na pal na vuvung nina Solomon i ga vatur vake, ma ra umana pia na pal ure kana umana kiki na vinavana, ma ra umana pia na pal ure kana umana tena kiki os, ma ra umana magit nina Solomon i ga mainge ba na pait ia ure kana nilibur arama Ierusalem ma aro Lebanon ma ta kana langun parika.

⁷ Ma ure ra tarai nina dia ga ki boko ta ra tarai Ket, ma ra tarai Amor, ma ra tarai Peres, ma ra tarai Kivi, ma ra tarai Iebus, nina vakir diat a tarai Israel,

⁸ ma nina ba ra tarai Israel pa dia ga kamare vue diat, Solomon i ga vo pa ra umana natu i diat upi diat a vilavilau, ma dia ki boko damana gori.

⁹ la kaka Solomon pa i ga ben pa ra tarai Israel upi diat a vilavilau ta kana papalum; diat a tarai na vinarubu ka, ma ra umana lualua ta kana umana luluai na vinarubu, ma diat dia ga kure kana umana kiki na vinavana ma ra umana tena kiki os.

¹⁰ Ma Solomon i ga vatur vake a ura mar ma a ilima na vinun na ngala na raprap nina dia ga kure ra tarai na papalum.

¹¹ Ma Solomon i ga agure natu i Parao kan ra pia na pal kai David tar ta ra pal i ga vaninare ure; tago i ga biti: Kaugu taulai pa na ki ta ra kuba i David ra king Israel, tago ra pakana ra bok kai ra Luluai i ki tana i gomgom.

¹² Solomon i ga tul tar ra tinabar di tuntun tar ia tadav ra Luluai ta ra uguugu na vartabar kai ra Luluai, nina i ga pait ia ta ra luaina mata i ra pal;

¹³ i ga pait ia ra bungbung parika da di ga kure ta ra varkurai kai Moses, ta ra umana Bung Sabat, ma ta ra umana kalamana gai, ma ta nam ra utul a lukara nina di ga kubu ia ba da pait dital ta ra kilakilala, ra lukara na gem ba pa i leven, ra lukara na vikvik, ma ra lukara na pal na turturup.

¹⁴ Ma i ga tibe ra papalum kai ra umana tena tinabar ure ra bungbung parika, da ra varkurai kai David tamana, ma ra papalum kai ra tarai Levi, upi diat a kakailai na pite varpa ma diat a kudakudar pire ra umana tena tinabar da ra varkurai ure ra bungbung, ma ra umana tena balabalaure matakilalat ure kadia tiniba ta ra umana matakilalat tikatikai; tago David ra tutana kai God i ga kure damana.

¹⁵ Ma pa dia ga vana irai kan ra vartuluai kai ra king pire ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi ure ta magit, ma ure bula ra pal na vuvuvung.

¹⁶ Ma di ga pait ot pa ra lavur magit ta ra papalum kai Solomon, papa di ga vung ra vunapai ra kuba i ra Luluai tuk i ga par. Damana di ga vapar vue ra papalum ta ra kuba i ra Luluai.

¹⁷ Namur Solomon i ga vana uro Esion-Geber, ma uro Elat, nina dir tur aro ra valian ta ra langun Edom.

¹⁸ Ma Kuram i ga tulue ra umana parau pirana, ma kana umana tultul nina dia ga la ta ra ta; ma diat ma ra umana tultul kai Solomon dia ga pot aro Opir, ma dia ga kap ra ivat na mar ma a ilima na vinun na talant na goled mabara pire ra king Solomon.

*Ra tadar na vavina Seba i tadav Solomon
(1 King 10:1-13)*

¹ Ma ba ra tadar na vavina Seba i ga valongore ra varvai ure Solomon,, i ga pot arama Ierusalem upi na valar Solomon ma ra umana dekdek na tinir. Dia ga pot ma ra ngala na kor na tarai, ma ra umana kamel nina dia ga kap ra umana magit dia ang na katkat, ma ra ngala na goled, ma ra umana ngatngat na vat; ma ba i ga pot pire Solomon dir ga pirpir me ma i ga vaarike nam parika nina i ga ki ta ra nuknukina.

² Ma Solomon i ga bali kana lavur tinir par; pa ta magit na pidik ba pa i ga ve tana.

³ Ma ba ra tadar na vavina Seba i ga gire ra kabinana kai Solomon, ma ra pal nina i ga pait ia,

⁴ ma ra nian ta kana vatar, ma ra kini kai kana umana tultul, ma ra papalum kai kana umana vilavilau, ma kadia minong, ma diat dia kap kana momamomo, ma kadia minong, ma ra lavur tinabar di tuntun tar ia nina i ga vartabar ma diat ta ra kuba i ra Luluai, i ga tup ia ra kinaian.

⁵ Ma i ga biti tai ra king: Nam ra varvai nina iau ga valongore ta kaugu gunan ure kaum lavur papalum ma kaum kabinana i ga dovot.

⁶ Pa iau ga kapupi nam ra varvai, ma go iau tar gire ma ra kiau na matagu, ma ea, pa di ga vaarike piragu ta ik a ngungu ure kaum minamar ma kaum kabinana; ra iangim i rararang muka ta nam ba iau ga valongore.

⁷ Nam ra tarai, kaum umana tultul, nina dia tur vatikai ta ra luaina matam ma dia valongore kaum kabinana, dia ti doan.

⁸ Da pite pa ra Luluai kaum God, nina i ga manane u ma i ga vaki u ta kana kiki na king, upi una king ure ra Luluai kaum God; tago kaum God i ga mari Israel upi diat a tur tukum, damana i ga vaki u pi una king pire diat, upi una varkurai ma ra takodo na varkurai.

⁹ Ma i ga tul tar ia pire ra king tika na mar ma a ura vinun na talant na goled, ma ra peal vuai na davai i ang na katkat, ma ra umana ngatngat na vat; ma pa di ga tul tar mule ta peal vuai na davai i ang na katkat da go nina ra tadar na vavina Seba i ga tul tar ia pire Solomon.

¹⁰ Ma ra umana tultul kai Kuram, ma ra umana tultul kai Solomon, nina dia ga kap pa ra goled maro Opir, dia ga kap bula ra davai na mangina ma ra umana ngatngat na vat.

¹¹ Ma ra king i ga mal ra umana pagapaga ma ra davai na mangina ure ra kuba i ra Luluai ma ure ra kuba i ra king; i ga pait bula ra umana pagol ma ra umana dedede me ure ra umana tena kakailai; i telek nam ra bung di ga gire nam ra davai ta ra gunan Iuda.

¹² Ma ra king Solomon i ga tul tar ia pire ra tadar na vavina Seba nam parika i ga mainge, varurung ma nam di bali kana vartabar me. Ma ra vavina i ga vana, diat ma kana umana tultul, ma dia ga talil mulai ta kana gunan.

*A kini na uviana kai Solomon
(1 King 10:14-29; 1 Tutu 1:14-17)*

¹³ Ma ra mamat i ra goled nina Solomon i ga vatur vake tai ta kopono kilala i ga laptikai na mar ma laptikai na vinun ma laptikai na talant;

¹⁴ ma nam ra goled nina ra umana tena kunukul ma ra umana tena niivura dia ga kap ia, pa di ga luk tar ia tana; ma ra umana king Arabia ma ra umana luluai na gunan dia ga kap ra goled ma ra silva pire Solomon.

¹⁵ Ma ra king Solomon i ga pait a ura mar na bakbakit ma ra goled di tutut ia; a vinun na kilogram (a ura vinun ma tika na paun) na goled di ga pait tika na bakbakit me.

¹⁶ Ma i ga pait bula ta ra utul a mar na bakbakit ma ra goled di tutut ia; a ilima na kilogram (a vinun na paun ma ngungu) na goled di ga pait tika na bakbakit me; ma ra king i ga vung diat ta ra pal di vatang ia ba ra Lokor Lebanon.

¹⁷ Ma ra king i ga pait bula tika na ngala na kiki na king ma ra loko na elefant, ma i ga vung vapetep tar ra goled i boina kakit tana.

¹⁸ A laptikai na tak keke dia ga ki ta ra kakao tadav ra kiki na king, ma tika na ruarua di ga pait ia ma ra goled, ma dir ga ki petep ta ra kiki na king; ma di ga pait ra ura vungvung lima ta ra ura paparai ra kiki na king, ma a ura leon dir ga tur marave ra ura vungvung lima.

¹⁹ Ma a vinun ma a ura leon dia ga tur ta ra ura paparai ra laptikai na tak keke ta ra ka kao; pa di ga pait ta kiki damana tai ta enana gunan.

²⁰ Ma di ga pait ra lavur la na nimomo kai ra king Solomon ma ra goled, ma ra umana la ta ra pal di vatang ia ba ra Lokor Lebanon dia ga goled, tago ta ra e kai Solomon a silva i ga da ra magit vakuku.

²¹ Tago ra umana parau kai ra king dia ga vana-vana uro Tarsis varurung ma ra umana tultul kai

Kuram; ma ta ra ututul a kilala ra umana parau maro Tarsis dia ga poapot, ma dia ga kap ra goled, ma ra silva, ma ra loko na elefant, ma ra umana ngala na mangki, ma ra umana kakaruk i mamar ra ivuna burburu i diat.

²² Damana ra king Solomon i ga lia ta ra umana king ta ra rakarakan a gunagunan ta ra tabarikik ma ra kabinana:

²³ Ma ra lavur king ta ra rakarakan a gunagunan dia ga anan upi diat a gire Solomon, upi diat a valongore kana kabinana nina God i ga tul tar ia pirana.

²⁴ Ma diat par tikatikai dia ga kap kadia vartabar, ra umana la na silva, ma ra umana la na goled, ma ra umana mal, ma ra vargal, ma ra vuai na davai i ang na katkat, ma ra umana os, ma ra umana as; ma i ga damana ta ra kilakilala.

²⁵ Ma Solomon i ga vatur vake ra ivat na arip na marmar na pal ure ra umana os ma ure ra umana kiki na vinavana, ma a vinun ma a ura arip na marmar na tena kiki os, ma i ga vaki diat ta ra umana pia na pal ure ra umana kiki na vinavana, ma pire ra king arama Ierusalem.

²⁶ Ma i ga kure ra umana king papa ra Tava Alir ma tadav ra langun kai ra tarai Pilstia, ma tuk aro ra langun Aigipto.

²⁷ Ma ra king i ga vapealane ra silva upi na da ra umana vat arama Ierusalem, ma ra umana davai na tagatagal upi diat a peal da ra umana lovo ta ra male.

²⁸ Ma di ga kap ra umana os kai Solomon maro Aigipto, ma ta ra rakarakan a gunagunan parika.

Solomon i mat
(1 King 11:41-43)

²⁹ Ma ra umana enana papalum kai Solomon, papa ra turpaina ma tuk ta ra mutuaina, dave, pa di ga tumu diat vang ta ra buk nina Natan ra propet i ga tumu ia, ma ta ra varvai na propet kai Akia ra te Silo, ma ta ra buk na ninana kai Ido ra tena ginigira ure Ieroboam natu i Nebat?

³⁰ Ma Solomon i ga ki na king ure Israel arama Ierusalem a ivat na vinun na kilala.

³¹ Ma di ga vadiop Solomon varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia ta ra pia na pal kai David tamana; ma Rekoboam natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

10

A umana vuna tarai Israel dia tut na varpiam
(1 King 12:1-24)

¹ Ma Rekoboam i ga vana uro Sekem, tago Israel par dia ga pot aro Sekem upi diat a vaki ia pi na king.

² Ma ba Ieroboam natu i Nebat i ga valongore ure, (tago i ga ki boko ari Aigipto, aina i ga lop tar ie kan ra mata i Solomon ra king,) Ieroboam i ga lilikun maro Aigipto.

³ Ma dia ga vartuluai upi ia; ma Ieroboam ma ra tarai Israel par dia ga pot pire Rekoboam, ma dia ga biti tana:

⁴ Ea, tamam i ga vung ra mamat na kip ta vevet; boina ba una vapapa ra dekdek na papalum kai tamam ma kana mamat na kip, ma avet a torom tam.

⁵ Ma i ga biti ta diat: Avat a vana, ma ba na par a utul a bung avat a lilikun mulai uti piragu. Ma ra tarai dia ga vana.

⁶ Ma Rekoboam ra king dia ga kivung ma ra umana patuana nina dia ga tar tur ta ra luaina mata i Solomon tamana ba i ga laun uka boko, ma i ga biti: Ava ra nuknuk i vavat ure ra balbali ba ina tatike pire go ra tarai?

⁷ Ma dia ga biti tana: Gala una mari go ra tarai, ma una vagugu diat, ma una tata pire diat ma ra bo na tinata, diat a, tultul piram pa na mutu.

⁸ Ma pa i ga valongore ra tinata nina ra umana patuana dia ga tul tar ia pirana, ma i ga matoto ta ra umana barmana nina dia ga tavua rangup me, ma nina dia ga tur ta ra luaina matana.

⁹ Ma i ga biti ta diat: A va ra nuknuk i vavat ure ra balbali ba dat a tatike pire go ra tarai nina dia ga biti tagu, Una vapapa ra kip nina tamam i ga vung ia ta vevet?

¹⁰ Ma ra umana barmana nina dia ga tavua rangup me dia ga tata me ma dia ga biti: Una biti dari pire ra tarai nina dia ga biti tam, Tamam i ga vung ra mamat na kip ta vevet, boina ba una kia vue ma ra kip i papa: Ra kaka ikilik ta ra limagu i butubut ta ra livua i tamagu.

¹¹ Ba tamagu i ga vung ra mamat na kip taun avat, ina vangala kavava kip; tamagu i ga virit avat ma ra umana virit, ma iau ina virit avat ma ra umana virit i ililina.

¹² Ma Ieroboam ma ra tarai par dia ga pot tadav Rekoboam ta ra vautuluna bung da ra king i ga kure, ba i ga biti, Avat a lilikun piragu ta ra vautuluna bung.

¹³ Ma ra king i ga pidimuane ra tinata na varvateten kai ra umana patuana, ma i ga bor ra tarai,

¹⁴ ma i ga tata pire diat da ra tinata kai ra umana barmana dari: Tamagu i ga vung ra mat na kip ta vavat, ma iau ina vangala kavava kip; tamagu i ga virit avat ma ra umana virit tuna, ma iau ina virit avat ma ra umana virit i ililina.

¹⁵ Damana ra king pa i ga torom ta ra nilul kai ra tarai; God i ga vuna ta go ra magit upi ra Luluai na pait ot pa kana tinata nina Akia ra te Silo i ga vaarike pire Ieroboam natu i Nebat.

¹⁶ Ma ba ra tarai Israel par dia ga gire ba ra king pa i ga torom ta kadia nilul, dia ga biti tai ra king: Avet a dave ma David? Pa kaveve ta tiniba tai ra natu i Iese; io, avat a tarai Israel, avat a lilikun ta ra kubakuba i vavat; na topa David ba na balaure kana vuna tarai iat. Kari ra tarai Israel dia ga vana ta ra kubakuba i diat.

¹⁷ Ma Rekoboam i ga king ka ure ra tarai Israel nina dia ga ki ta ra umana pia na pal Iuda.

¹⁸ Ma Rekoboam ra king i ga tulue Adoram, nina i ga kure ra tarai na papalum; ma ra tarai Israel dia ga tupar ia ma ra umana vat, ma i ga mat. Ma Rekoboam ra king i ga lulut upi na koa ta kana kiki na vinavana upi na lop urama Ierusalem.

¹⁹ Damana Israel i ga tut na varpam ure ra apik na tarai kai David, ma i ga damana tuk tar gori.

11

¹ Ma ba Rekoboam i ga pot arama Ierusalem, i ga oro varurue diat ta ra vuna tarai Iuda ma ta ra vuna tarai Benjamin, ma a mar ma lavutul na vinun na arip na marmar, diat par a umana bo na

tena vinarubu, dia ga pot upi diat a tut ure ra tarai Israel, upi diat a kap valilikun mule ra varkurai pire Rekoboam natu i Solomon.

² Ia kaka ra tinata kai ra Luluai i ga tadav Semaia ra tutana kai God, ma i biti:

³ Una biti tai Rekoboam natu i Solomon ra king Iuda, ma tadav diat par ta ra ura vuna tarai Iuda ma Benjamin, dari:

⁴ A Luluai i biti dari: Pa i topa ia ba avat a vana ma avat a tut ure ra umana niuru i vavat; avat a lilikun ta ra kubakuba i vavat tikitikai, tago go ra magit i vuna tagu. Ma dia ga torom ta ra tinata kai ra Luluai, ma dia ga talil, ma pa dia ga tut ure Ieroboam.

A varkurai kai Rekoboam i tur padikat

⁵ Ma Rekoboam i ga ki aina Ierusalem, ma i ga vatut ra umana pia na pal na bakbakit ta ra langun Iuda.

⁶ I ga vatut Beteleem, Etam, Tekoa,

⁷ Bet-Sur, Soko, Adulam.

⁸ Gat, Maresa, Sip,

⁹ Adoraim, Lakis, Aseka,

¹⁰ Sora, Aialon, ma Kebron; go diat a umana pia na pal na bakbakit ta ra langun Iuda ma Benjamin.

¹¹ Ma i ga vapidikat ra lavur dekdek na pal na bakbakit, ma i ga tibe ra umana luluai na vinarubu ure diat, ma i ga vung ra nian ma ra dangi ma ra polo na vuai na vain ta diat.

¹² Ma i ga vung ra umana bakbakit ma ra umana rumu ta ra umana pia na pal parika, upi diat a dekdek mat. Ma i ga kale Iuda ma Benjamin upi kana.

13 Ma ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi nina dia ga ki ta ra langun Israel dia ga vana kan kadia umana gunan ma dia ga pot tadav ia.

14 Tago ra tarai Levi dia ga vana kan kadia umana gunan ma kadia tabarikik, ma dia ga vana ta ra langun Iuda ma uro Ierusalem; tago Ieroboam ma ra umana natuna dia ga okole vue diat upi koko diat a pait ra tiniba na tena tinabar tadav ra Luluai;

15 ma i ga tibe kana ta umana tena tinabar ure ra umana tavul a lotu, ma ure bula ra umana tabaran, ma ra ura nat na bulumakau nina i ga pait dir.

16 Ma diat ta ra umana vuna tarai Israel par nina ra bala i diat i ga ongor upi ra Luluai, ra God kai Israel, dia ga vana uro Ierusalem upi diat a vartabar tadav ra Luluai, ra God kai ra lavur tama i diat.

17 Kari dia ga vapidikat ra kikil na varkurai Iuda, ma dia ga vapidikat Rekoboam natu i Solomon, a utul a kilala; tago dia ga mur ra mangamangana kai David ma Solomon a utul a kilala.

18 Ma Rekoboam i ga ben pa Makalat natu i Ierimot natu i David upi kana taulai, (tinana Abikail natu i Eliab natu i Iese).

19 Ma i ga kava tar ra utul a bul tutana tana, Ieus, Semaria, ma Sam.

20 Ma namur i ga ben pa Maka natu i Absalom; ma i ga kava Abia, Atai, Sisa, ma Selomit.

21 Ma ta diat kana umana taulai ma kana umana tultul na vavina Rekoboam i ga manga mari Maka natu i Absalom; (tago i ga taule ra vinun ma lavutul na vavina, ma i ga ben pa

laptikai na vinun na tultul na vavina, ma i ga vangala ra ura vinun ma lavutul na bul tutana, ma laptikai na vinun na bul vavina.)

²² Ma Rekoboam i ga tibe Abia natu i Maka upi na lualua ta ra umana turana, tago i ga mainge ba na vaki ia pi na king.

²³ Ma i ga varkurai ma ra kabinana, ma i ga tibe kana umana bul tutana vurvurbit ta ra langun Iuda ma Benjamin par, pi diat a ki ta ra umana pia na pal na bakbakit; ma i ga tul tar ra nian nina ba na manga topa diat, ma i ga kul ra umana vavina ure diat.

12

Sisak i tut na vinarubu ure Iuda (1 King 14:21-31)

¹ Ma ba ra varkurai kai Rekoboam i ga tur padikat, ma Rekoboam i ga ongor, i ga nur vue ra tinata na vartovo kai ra Luluai, ma ra tarai Israel dia ga mur ia tana.

² Ma ta ra kilala a ilima ta ra kini na king kai Rekoboam, Sisak ra king Aigipto i ga tut ure Ierusalem, tago dia ga tut na varpiam ure ra Luluai.

³ Ma i ga pot ma tika na arip ma a ura mar na kiki na vinavana ure ra vinarubu, ma laptikai na vinun na arip na marmar na tena kiki os, ma da mama luk ra tarai nina dia ga varagur me maro Aigipto: a tarai Lubim, a tarai Sukim, ma ra tarai Etiopia.

⁴ Ma i ga uvia pa ra umana pia na pal na bakbakit kai Iuda, ma i ga vana urama Ierusalem.

⁵ Ma Semaia ra propet i ga vana tadav Rekoboam, ma tadav ra umana luluai Iuda, nina dia ga ki varurung aro Ierusalem ure Sisak, ma i ga biti ta diat: A Luluai i biti dari: Iau tar nur tar avat ta ra lima i Sisak tago ava ga vana irai kan iau.

⁶ Ma ra umana luluai Israel ma ra king dia ga nuk vaikilik pa mule diat, ma dia ga biti: A Luluai i takodo.

⁷ Ma ba ra Luluai i ga gire ba dia ga nuk vaikilik pa mule diat, ra tinata kai ra Luluai i ga tadav Semaia dari: Dia tar nuk vaikilik pa mule diat; pa ina nila vue diat; ina valangalanga diat a ik, ma kaugu kankan pa na i taun Ierusalem ta ra lima i Sisak.

⁸ Ia kaka diat a torom pirana, upi diat a kapa ure ra tinorom piragu ma ra tinorom pire ra umana luluai na Tematana.

⁹ Damana Sisak ra king Aigipto i ga tut ure Ierusalem, ma i ga kap vue ra umana ngatngat na tabarikik ta ra kuba i ra Luluai, ma ra umana ngatngat na tabarikik ta ra kuba i ra king; i ga tak vue ra lavur magit par. Ma i ga kap vue bula ra lavur bakbakit na goled nina Solomon i ga pait ia.

¹⁰ Ma ra king Rekoboam i ga kia vue diat ma ra umana bakbakit na palariam gobol, ma i ga tul tar diat pire ra umana luluai kai ra umana monamono na matakilalat ta ra kuba i ra king pi diat a balaure diat.

¹¹ Ma vatikai ba ra king i ga ruk ta ra kuba i ra Luluai. ra umana monamono dia ga kap ra umana bakbakit ubara, ma dia ga kap valilikun mule diat tar ta ra bagialar kai ra umana monamono.

¹² Ma ba i ga nuk vaikilik pa mule ia iat, ra kankan kai ra Luluai pa i ga ki taun ia. upi koko na malari kakit; ma a dovotina di ga na tadav ta umana bo na magit tai Iuda.

¹³ Damana Rekoboam ra king i ga vapidikat mule ia iat arama Ierusalem. ma i ga ki na king. Ma Rekoboam i ga laun vue a ivat na vinun ma tika na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king a vinun ma lavurua na kilala arama Ierusalem, ra pia na pal nina ba ra Luluai i ga tar pilak pa ia kan ra lavur vuna tarai Israel upi na mar ra iangina tana; ma ra iang i tinana Nama, a vavina Amon.

¹⁴ Ma i ga pait nam i ga kaina, tago ra balana pa i ga ongor upi na nunure ra Luluai.

¹⁵ Ma ra umana papalum kai Rekoboam, papa ra turpaina ma tuk ta ra mutuaina, pa di ga tumu diat vang ta ra buk kai Semaia ra propet ma ra buk kai Ido ra tena ginigira? Ma Rekoboam ma Ieroboam dir ga varubu vatikai.

¹⁶ Ma di ga vadiop Rekoboam varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia ta ra pia na pal kai David, ma Abia natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

13

Abia i ki na king (1 King 15:1-8)

¹ Ba Ieroboam i ga ki na king a vinun ma lavutul na kilala, Abia i ga tur pa ia pi na king ure Iuda.

² I ga ki na king arama Ierusalem a utul a kilala; ma ra iang i tinana Mikaia natu i Uriel maro Gibea. Ma Abia ma Ieroboam dir ga varubu.

³ Ma Abia i ga vana ta ra vinarubu ma ra loko na tarai na vinarubu, a ivat na mar na arip na marmar na rangrang na tutana; ma Ieroboam i ga tur tatamiai ure ra vinarubu ma lavutul na mar na arip na marmar na rangrang na tutana.

⁴ Ma Abia i ga tur ta ra buana Semaraim nina i ki ta ra gunan na lualuana Epraim, ma i ga biti: Ea, Ieroboam ma avat a tarai Israel par, avat a valongore iau;

⁵ pa ava nunure laka ba ra Luluai ra God kai Israel i ga tul tar ra varkurai Israel pire David ma pire ra umana natuna pa na mutu ma ra kunubu na solt?

⁶ la kaka Ieroboam natu i Nebat, ra tultul kai Solomon natu i David, i ga tut na varpam ure kana luluai.

⁷ Ma ba Rekoboam i ga barmana ma pa i ga leo ra balana boko pi na tur bat diat, a kaina tarai, a umana tutana vakuku, dia ga tur maravut Ieroboam upi diat a ongor bat Rekoboam natu i Solomon.

⁸ Ma gori ava nuk ia ba avat a uvia pa ra varkurai kai ra Luluai ta ra lima i ra apik na tarai kai David; ma a dovotina ava peal mat, ma ra ura nat na bulumakau na goled dir ki pire vavat nina Ieroboam i ga pait dir pi kavava ura god.

⁹ Pa ava ga korot vue laka ra umana tena tinabar kai ra Luluai, diat ta ra apik na tarai kai Aron, ma ra tarai Levi, ma pa ava ga tibe laka kavava umana tena tinabar da ra mangaman-

gana kai ra umana Tematana? Nina i pot ma ra nat na bulumakau ma lavurua na sip, a umana tomotoina, upi da tibe me, na tena tinabar ure ra magit nina vakir ia ra god.

¹⁰ Ma ure avet, ra Luluai ia kaveve God, ma pa ave ga vana kan ia; ma kavevet a umana tena tinabar nina dia kudakudar tai ra Luluai, ma ra tarai Levi ure kadia papalum.

¹¹ Ma ta ra malamalana ma ra ravravian dia tul tar ra tinabar di tuntun tar ia ma dia tun ra bulit i ang na katkat; dia vung ra gem na ginigira ta kana vatar gomgom, ma ra turtur na birao i goled ma ra umana lamp tana, upi diat a birao ta ra umana ravian; avet, ave torom ta ra vartuluai kai ra Luluai, ma avat ava tar vana kan ia.

¹² Ea, God i lue rap avet, ma kana umana tena tinabar dia ki pi diat a vu ra umana tavur, a pupungai na vinarubu ure avat. Ea, avat a tarai Israel, koko avat a varubu ma ra Luluai ra God kai ra umana tama i vavat, tago pa avat a pait valar pa ta magit.

¹³ Ma Ieroboam i ga tibe ta umana pi diat a kiki uai aro namur ta diat; damana dia ga ki ta ra luaina mata i Iuda, ma ra umana tena kiki uai dia ga ki aro namur ta diat.

¹⁴ Ma ba ra tarai Iuda dia ga lingan uro namur, ea. ra tarai na vinarubu dia tur tatamiai aro na lua ma aro namur ta diat; ma dia ga kail tadav ra Luluai, ma ra umana tena tinabar dia ga vu ra umana tavur.

¹⁵ Ma ra tarai Iuda dia ga kukula; ma ba ra tarai Iuda dia ga kukula God i ga ubu Ieroboam ma ra tarai Israel par ta ra luaina mata i Abia ma ra tarai Iuda.

¹⁶ Ma ra tarai Israel dia ga vilau kan ra tarai Iuda, ma God i ga nur tar diat ta ra lima i diat.

¹⁷ Ma Abia ma kana tarai dia ga doko ra peal ta diat, ma a ilima na mar na arip na marmar na tarai Israel nina di ga pilak pa diat dia ga virua.

¹⁸ Damana di ga uvia pa ra tarai Israel ta nam ra e, ma ra tarai Iuda dia ga ongor tago dia ga nurnur tai ra Luluai ra God kai ra lavur tama i diat.

¹⁹ Ma Abia i ga korot mur Ieroboam, ma i ga kap vue ra umana pia na pal kan ia, Betel ma ra umana gunan kikil ia, Iesana ma ra umana gunan kikil ia, ma Epron ma ra umana gunan kikil ia.

²⁰ Ma Ieroboam pa i ga ongor mulai ta ra umana bung kai Abia. Ma ra Luluai i ga ub ia ma i ga mat.

²¹ Ma Abia i ga ongor vanavana, ma i ga taule ra vinun ma a ivat na vavina, ma i ga vangala a ura vinun ma a ura bul tutana ma a vinun ma laptikai na bul vavina.

²² Ma ra umana enana papalum kai Abia, ma kana mangamangana, ma kana umana tinata, di ga tumu diat ta ra buk kai ra propet Ido.

14

Asa i ki na king (1 King 15:9-12)

¹ Ma di ga vadiop Abia varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia ta ra pia na pal kai David, ma Asa natuna i ga kia vue ta ra kini na king; ma ta kana e ra gunan i ga ki na malmal a vinun na kilala.

² Ma Asa i ga pait nam i ga takodo ma i ga boina ta ra luaina mata i ra Luluai kana God;

³ tago i ga re vue ra umana uguugu na vartabar kai ra umana vaira na god, ma ra umana tavul a lotu, ma i ga bubur ra umana pagapaga, ma i ga mut vue ra umana tabataba i Asera,

⁴ ma i ga ve ra tarai Iuda ba diat a anan upi ra Luluai ra God kai ra lavur tama i diat, ma diat a torom ta ra tinata na vartovo ma ra varkurai.

⁵ Ma i ga tak vue ra umana tavul a lotu ma ra umana tabalar na keake ta ra umana pia na pal Iuda parika; ma kana varkurai i ga ki na malmal.

⁶ Ma i ga vatut ta umana pia na pal nina di ga liplip bat diat ta ra langun Iuda; tago ra gunan i ga nunure ra malmal ma pa ta vinarubu ta nam ra umana kilala; tago ra Luluai i ga tar tul tar ra malmal pirana.

⁷ Ma i ga biti ta ra tarai Iuda: Boina ba dat a vatut go ra umana pia na pal, ma dat a pait ra umana liplip na vat kikil diat, ma ra umana pal na minakila, ma ra umana banbanu ma ra umana okobat tana; go ra gunan kadat boko, tago da tar anan upi ra Luluai kada God; da tar anan upi ia, ma i ga tul tar ra malmal kikil dat. Dia ga pait ia damana ma i ga boina pire diat.

⁸ Ma Asa i ga vatur vake a utul a mar na arip na marmar na tutana Iuda nina dia ga varubu ma ra bakbakit ma ra rumu, ma a ura mar ma lavutul na vinun na arip na marmar na tutana Benjamin nina dia ga varubu ma ra ramravit ma ra panak, ure kana tarai na vinarubu; ma diat par a umana rangrang na tutana.

⁹ Ma Sera ra te Etiopia i ga tut ure diat ma ra vinun na mar na arip na marmar na tena

vinarubu, ma a utul a mar na kiki na vinavana; ma dia ga pot aro Maresa.

¹⁰ Ma Asa i ga vana upi na varubu me, ma dia ga tur tatamiai ure ra vinarubu ta ra male Sepata abara Maresa.

¹¹ Ma Asa i ga kail tadav ra Luluai kana God, ma i ga biti: Luluai, u kaka u pait valar pa ia pi una maravut nina i bilua pi na uvia pa nina i ongor; una maravut avet, Luluai kaveve God, tago ave nurnur tam, ma ave tar tut ure go ra ngala na kor ta ra iangim. Ea, Luluai, u kaveve God, koko ra tarai diat a uvia pa u.

¹² Ma ra Luluai i ga ubu ra tarai Etiopia ta ra luaina mata i Asa ma ra tarai Iuda; ma ra tarai Etiopia dia ga vilau.

¹³ Ma Asa ma ra tarai nina dia ga varagur me dia ga korot mur diat tuk aro Gerar, ma ra tarai Etiopia dia ga virua ma pa ta tikai ta diat i ga laun valili; ma dia ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai, ma ta ra luaina mata i kana tarai na vinarubu; ma dia ga kap vue ra ngala na tabarikik.

¹⁴ Ma dia ga ubu ra lavur pia na pal kikil Gerar, tago a bunurut ure ra Luluai i ga tadav diat; ma dia ga vakaina ra umana pia na pal upi ra tabarikik ta diat, tago i ga ngala muka.

¹⁵ Ma dia ga vakaina ra umana lipilip na vavaguai, ma dia ga ra pa ra peal sip ma ra peal kamel, ma dia ga lilikon urama Ierusalem.

Asa i rubat vue ra lavur bilak na mangamangana

(1 King 15:13-15)

¹ Ma ra Tulungea i God i ga ki tai Asaria natu i Oded,

² ma i ga vana upi na barat Asa, ma i ga biti tana: Asa, ma ra tarai Iuda ma Benjamin, avat a valongore iau; a Luluai i ki pire vavat ba ava ki pirana; ma ona avat a tikan upi ia, na ki pi avat a tikan tadav ia; ma ona ava vana kan ia, na vana kan avat.

³ I tar vavuan ba pa ta dovot na God pire Israel, ma pa ta tena tinabar ba i varvartovo, ma pa ta tinata na vartovo;

⁴ ma ba dia ga lingan mulai upi ra Luluai ra God kai Israel ta kadia kini na malari, ma dia ga tikan upi ia, dia ga tikan tadav ia.

⁵ Ta nam ra e pa ta malmal i ga ki pire nina i irairop ma nina i olaolo, ia kaka ra ngala na purpuruan i ga tup ra tarai par ta ra gunagunan.

⁶ Dia ga virua tagigi, tago tika na vuna gunan i ga tut ure tika na vuna gunan, ma tika na pia na pal i ga tut ure tika na pia na pal, tago God i ga vapurpuruan diat ma mangoro na varmonong.

⁷ Ma avat a ongor, ma koko ra lima i vavat na bilua; ma a dovotina da vapuak avat ure kavava papalum.

⁸ Ma ba Asa i ga valongore go ra umana tinata, ma ra varvai na propet kai Oded ra propet, i ga ongor mulai, ma i ga rubat vue ra umana bilak na mangamangana kan ra langun Iuda ma Benjamin,, ma kan nam ra umana pia na pal nina i ga kale pa diat ta ra gunan na lualuana

Epraim; ma i ga pait vakalamane mule ra uguugu na vartabar kai ra Luluai nina i ga ki ta ra luaina mata i ra pal kai ra Luluai.

⁹ Ma i ga oro varurue ra tarai par Iuda ma Benjamin, ma diat ta ra vuna tarai Epraim ma ra vuna tarai Manase ma ra vuna tarai Simeon nina dia ga ki pire diat, tago a peal dia ga vana kan Israel tadav ia, ba dia ga gire ba ra Luluai kana God i ga ki pirana.

¹⁰ Damana dia ga pot varurung abara Ierusalem ta ra vautuluna gai ta ra kilala a vinun ma a ilima ta ra kini na king kai Asa.

¹¹ Ma ta nam ra bung dia ga tak pa lavurua na mar na bulumakau ma lavurua na arip na marmar na sip kan nam ra umana vavaguai nina dia ga ra pa diat, ma dia ga vartabar tadav ra Luluai.

¹² Ma dia ga pait ra kunubu ba diat a anan upi ra Luluai ra God kai Israel ma ra bala i diat par ma ra nuknuk i diat par;

¹³ ma nina ba pa na anan upi ra Luluai ra God kai Israel, ba ta luluai ba ta tutana vakuku, ba ta tutana ba ta vavina, da doka.

¹⁴ Ma dia ga vavalima tadav ra Luluai ma ra ngala na nilai diat. ma ra kunukula, ma ra umana tavur. ma ra umana vuvu.

¹⁵ Ma ra tarai Iuda par dia ga gugu ure nam ra vavalima; tago dia ga tar vavalima ma ra bala i diat par, ma kadia mamainga i ga tur upi ia; ma dia ga tikan tadav ia, ma ra Luluai i ga tul tar ra malmal kikil diat.

¹⁶ Ma i ga tak vue ra tiniba kai Maka tina i Asa ra king, tago i ga poko.ta bilak na tabataba i Asera;

ma Asa i ga mut vue kana tabataba, ma i ga gi ia, ma i ga tun ia maravai ta ra tava alir Kidron.

¹⁷ Ia kaka pa di ga tak vue ra umana tavul a lotu kan Israel; ma a dovotina ra bala i Asa i ga dovot ta kana kilala na nilaun parika.

¹⁸ Ma i ga vung ra umana magit nina tamana i ga vagomgom diat ta ra kuba i God. ma ra umana magit nina ia iat i ga vagomgom diat, ra silva ma ra goled, ma ra umana la.

¹⁹ Ma pa di ga varubu mulai tuk tar ta ra kilala a utul a vinun ma a ilima ta ra kini na king kai Asa.

16

Asa dir ma Ben-Adad dir pait ra kunubu (1 King 15:16-24)

¹ Ma ta ra kilala a utul a vinun ma laptikai ta ra kini na king kai Asa, Basa ra king Israel i ga tut ure Iuda, ma i ga vadekdek bat Rama, upi koko ta tikai na vana pire Asa ra king Iuda, ba na irop kan ia.

² Ma Asa i ga tak pa ra silva ma ra goled nina i ga ki ta ra vuvuvung na mani ta ra kuba i ra Luluai ma ta ra kuba i ra king, ma i ga tulue pire Ben-Adad ra king Siria nina i ga ki abara Damasko, ma i ga biti:

³ Kador tika na kunubu, da ra kunubu kai ra ura tama i dor; go iau tulue ra silva ma ra goled piram, boina ba una vana ma una nur vue kamumur kunubu ma Basa ra king Israel, upi na vana kan iau.

⁴ Ma Ben-Adad i ga torom ta ra nilul kai Asa, ma i ga tulue ra umana luluai ma kana loko na tarai

na vinarubu tadav ra umana pia na pal Israel, ma dia ga ubu Ion, ma Dan, ma Abel-Maim, ma ra umana pia na pal na vuvuvung ta ra langun Naptali.

⁵ Ma ba Basa i ga valongore ure, i ga nur vue ra papalum aro Rama, ma ra papalum i ga kom pit.

⁶ Ma ra king Asa i ga ben pa ra tarai Iuda par; ma dia ga kap vue ra umana vat ma ra davai nina Basa i ga pait Rama me; ma i ga vatut Geba ma Mispa me.

⁷ Ma ta nam ra e Kanani ra tena ginigira i ga vana pire Asa ra king Iuda ma i ga biti tana: Tago u ga nurnur tai ra king Siria, ma vakir tai ra Luluai kaum God, damana ra tarai na vinarubu kai ra king Israel dia tar lop kan ra limam.

⁸ Dave, vakir ra tarai Etiopia ma ra tarai Lubim a ngala na kor vang, ma pa i ga peal vang kadia umana kiki na vinavana ure ra vinarubu ma kadia umana tena kiki os? Ma tago u ga nurnur tai ra Luluai, i ga nur tar diat ta ra limam.

⁹ A Luluai i gigira vurvurbit ta ra rakarakan a gunagunan par upi na maravut diat nina ra bala i diat i dovot pirana. Kari u ga pait ra magit na papaua, ma papa gori pa una langalanga kan ra umana vinarubu.

¹⁰ Ma Asa i ga kankanuane ra tena ginigira, ma i ga varuk ia ta ra pal na babat keke, tago i ga kulot pirana ure go ra magit. Ma Asa i ga vakadik ta umana pire ra tarai ta nam ra e.

¹¹ Ma di ga tumu ra umana papalum kai Asa, papa ra turpaina ma tuk ta ra mutuaina, ta ra buk ure ra umana king Iuda ma Israel.

¹² Ma ba Asa i ga ki na king a utul a vinun ma lavuvat na kilala a ura kauna dir ga kaina ma ra minait; go ra minait i ga dekdek mat; ia kaka pa i ga lul ra Luluai ure kana minait, i ga tadav ra umana tena valagar ika.

¹³ Ma di ga vadiop Asa varurung ma ra umana tamana, ma i ga mat ba i ga ki na king a ivat na vinun ma tika na kilala.

¹⁴ Ma di ga punang ia ta kana tung na minat iat nina i ga kal ia ta ra pia na pal kai David, ma di ga vadiop ia ta ra vava nina i ga ang na katkat ma ra lavur mangana dia ang na vuai, nina diat dia ga melem ta ra papalum tana dia ga vaninare; ma dia ga pait ra variru pirana ma ra ngala na iap.

17

Di vapidikat ra varkurai kai Ieosapat

¹ Ma Ieosapat natuna i ga kia vue ta ra kini na king, ma i ga vapidikat kana kini pi na tur bat Israel.

² Ma i ga tibe ra tarai na vinarubu ure ra umana pia na pal Iuda nina di ga liplip bat diat, ma i ga vaki ra umana loko na tarai na vinarubu vurvurbit ta ra langun Iuda, ma ta nam ra umana pia na pal ta ra langun Epraim nina Asa tamana i ga kale pa diat.

³ Ma ra Luluai i ga ki maravut Ieosapat, tago i ga mur ra lavur mangamangana nina David kana ngala i ga mur ia ta ra turpai kana tiniba, ma tago pa i ga anan upi ra umana Baal,

⁴ i ga anan ika upi ra God kai tamana, ma i ga mur kana lavur varkurai, ma pa i ga mur ra mangamangana kai ra tarai Israel.

⁵ Damana ra Luluai i ga vapidikat ra varkurai ta ra limana; ma ra tarai Iuda par dia ga kap ra umana vartabar pire Ieosapat, ma i ga peal kana tabarikik, ma di ga manga ru ia.

⁶ I ga langlang ta ra umana nga kai ra Luluai; ma i ga tak vue ra umana tavul a lotu ma ra umana tabataba i Asera kan ra langun Iuda.

⁷ Ma ta ra vautuluna kilala ta kana kini na king i ga tulue kana umana luluai, Ben-Kail, Obadia, Sekaria, Netanel, ma Mikaia, upi diat a tovo ra tarai ta ra umana pia na pal Iuda;

⁸ ma Semaia, Netania, Sebadia, Asael, Semi-ramot, Ieonatan, Adonia, Tobia, ma Tobadonia, a umana te Levi, ma Elisama ma Ieoram, a ura tena tinabar, dia ga varagur ma diat.

⁹ Ma dia ga kap ra buk na vartovo kai ra Luluai, ma dia ga tovo ra tarai Iuda; ma dia ga vana alalu ta ra langun Iuda, ma dia ga tovo ra tarai ta ra umana pia na pal tana.

¹⁰ Ma ra bunurut ure ra Luluai i ga ki ta ra umana luluai na gunan nina dia ga ki kikil Iuda, kari pa dia ga tut na vinarubu ure Ieosapat.

¹¹ Ma ta umana ta ra tarai Pilistia dia ga kap ra umana vartabar pire Ieosapat, ma dia ga tul tar ra silva ure ra totokom; ma ra tarai Arabia dia ga kap ra umana kikil na vavaguai pirana, lavurua na arip ma lavurua na mar na sip, a umana tomotoina, ma lavurua na arip ma lavurua na mar na me, a umana tomotoina.

¹² Ma Ieosapat i ga uviana vanavana; ma i ga vatut ra umana pal na bakbakit ma ra umana pia na pal na vuvuvung aina Iuda;

¹³ ma i ga pait mangoro na papalum ta ra umana pia na pal Iuda; ma ra umana tena vinarubu, a umana lebe, dia ga ki arama Ierusalem.

¹⁴ Ma di ga luk diat ta kadia umana apik na tarai: ta ra vuna tarai Iuda a utul a luluai na arip na marmar: Adna ra luluai, ma kana utul a mar na arip na marmar na rangrang na tutana;

¹⁵ ma Ieokanan ra luluai, ma kana ura mar ma lavutul na vinun na arip na marmar na tutana;

¹⁶ ma Amasia natu i Sikri, nina i ga tul tar ia iat mulai tadav ra Luluai ma ra gugu, ma kana ura mar na arip na marmar na rangrang na tutana;

¹⁷ ma ta ra vuna tarai Benjamin: Eliada a rangrang na tutana, ma kana ura mar na arip na marmar na tutana nina dia vature ra panak ma ra ramravit;

¹⁸ ma Ieosabad, ma kana tika na mar ma lavutul na vinun na arip na marmar nina dia kap ra vargal.

¹⁹ Go diat dia ga toratorom pire ra king, ma pa di ga luk tar bula diat nina ra king i ga tibe diat ta ra umana pia na pal Iuda nina di ga liplip bat diat.

18

Mikaia i varvai lua ba Akab ma Ieosapat dir a bura

(1 King 22:1-40)

¹ Ma Ieosapat i ga vatur vake ra ngala na tabarikik ma di ga manga ru ia; ma dir ga talaina ma Akab.

² Ma ba i ga par ta umana kilala i ga vana ur tadav Akab abara Samaria. Ma Akab i ga doko mangoro na sip ma mangoro na bulumakau ure, ma ure bula ra tarai nina dia ga varagur me, ma i ga vovo pa ia ba dir a tut ure Ramot-Gilead.

³ Ma Akab ra king Israel i ga biti tai Ieosapat ra king Iuda: Dave, dor a tut ure Ramot-Gilead? Ma i ga biti tana: Io, dor, kaugu tarai na da kaum tarai. ma avet a maravut u ta ra vinarubu.

⁴ Ma Ieosapat i ga biti tai ra king Israel: Iau lul u ba una matoto ure ra tinata kai ra Luluai ta go ra bung.

⁵ Ma ra king Israel i ga oro varurue ra umana propet, a ivat na mar na tutana, ma i ga biti ta diat: Dave, dat a tut ure Ramot-Gilead ba pata? Ma dia ga biti: Una tut ure, tago God na nur tar ia ta ra lima i ra king.

⁶ Ma Ieosapat i ga biti: Dave, pa ta enana propet mulai kai ra Luluai ati, upi dat a matoto tana?

⁷ Ma ra king Israel i ga biti tai Ieosapat: Tika na tutana boko nina ba i topa ia ba da matoto tai ra Luluai tana; ia kaka iau milmilikuane, tago pa i vaarike ta boina ure iau, a kaina ka; a iangina Mikaia natu i Imla. Ma Ieosapat i ga biti: Koko ra king na tata damana.

⁸ Ma ra king Israel i ga vartuluai upi tika na tultul, ma i ga biti: Una ben lulut pa Mikaia natu i Imla uti.

⁹ Ma ra king Israel dir ma Ieosapat ra king Iuda dir ga ki ta kadir kiki na king tikatikai ta ra bala na taman maravai ta ra mataniolo Samaria, ma dir ga mong ma ra umana mal na king; ma ra

umana propet dia ga tata na propet ta ra luaina mata i dir.

¹⁰ Ma Sedekia natu i Kenana i ga pait kana ta umana ram ma ra palariam, ma i ga biti: A Luluai i biti dari: Una tulan vue ra tarai Siria ma go diat, ma na tuk tar diat a ga panie.

¹¹ Ma i ga damana ra tinata kai ra umana propet par, ma dia ga biti: Una tut ure Ramot-Gilead, ma una uvia pa ia; tago ra Luluai na nur tar ia ta ra lima i ra king.

¹² Ma ra tultul nina i ga vana upi Mikaia i ga biti tana: Ea, i kopono ko ra tinata kai ra umana propet ba ra boina na tadav ra king; iau lul u ba kaum tinata na varogop ma kadiat, ma una varvai ma ra boina.

¹³ Ma Mikaia i ga biti: Da ra Luluai i laun, nam ba kaugu God na tatike nam iat ina vaarike.

¹⁴ Ma ba i ga pot tadav ra king, ra king i ga biti tana: Mikaia, dave, avet a tut ure Ramot-Gilead ba pata? Ma i ga biti: Avat a tut ure, ma avat a uvia pa ia; ma da nur tar diat ta ra lima i vavat.

¹⁵ Ma ra king i ga biti tana: Aivia ra pakana ina ve u ba una vaarike ra dovotina ka piragu ta ra iang i ra Luluai?

¹⁶ Ma i ga biti: Iau ga gire Israel par nina di ga korot varbaiane diat ta ra lualuana, da ra umana sip nina pa kadia ta tena varbalaurai; ma ra Luluai i ga biti: Pa kadia ta luluai; boina ba tikatika na tutana na lilikun ta ra kubana ma ra malmal.

¹⁷ Ma ra king Israel i ga biti tai Ieosapat: Dave, pa iau ga ve u laka ba pa na vaarike ta boina ure iau, a kaina ka?

¹⁸ Ma Mikaia i ga biti bula: Ea, avat a valongore ra tinata kai ra Luluai; iau ga gire ra Luluai i kiki ta kana kiki na king, ma ra lavur kor ra bala na bakut dia ga tur ta ra papar a limana tuna ma ta ra papar a mairana.

¹⁹ Ma ra Luluai i ga biti: To ia na tuam pa Akab ra king Israel upi na tut ure Ramot-Gilead, ma na virua abara? Ta tikai i ga vatang go, ma ta ra tikai i ga vatang nam.

²⁰ Ma tika na tulungen i ga tur rikai ta ra luaina mata i ra Luluai, ma i ga biti: Ina tuam pa ia. Ma ra Luluai i ga biti tana: Una pait davatane?

²¹ Ma i ga biti: Ina vana, ma ina da ra vaongo na tulungen ta ra ngie i kana umana propet par. Ma i ga biti: Una tuam pa ia, ma una pait valar pa ia bula; una vana, ma una pait ia.

²² Io, ra Luluai i tar varuk ra vaongo na tulungen ta ra ngie i go kaum umana propet par; ma ra Luluai i tar tatike ra kaina ure u.

²³ Ma Sedekia natu i Kenana i ga kakari maravai ma i ga par ra pagupagu na ngie i Mikaia, ma i ga biti: A Tulungea i ra Luluai i tar vana uve kan iau pi na tata piram?

²⁴ Ma Mikaia i ga biti: Ea, una kapa ta nam ra bung ba una ruk tai ta bagialar aro iat upi una parau tana.

²⁵ Ma ra king Israel i ga biti: Avat a ben pa Mikaia pire Amon ra luluai na pia na pal, ma tadav Ioas natu i ra king;

²⁶ ma avat a biti: Ra king i biti ba da varuk go ra tutana ta ra pal na banubat, ma da tabar ia ma ta ik a nian ma ta ik a tava ka, tuk tar ina lilikun mulai ma ra malmal.

²⁷ Ma Mikaia i ga biti: Gala una lilikun muka ma ra malmal, gala ra Luluai pa i ga tata tagu. Ma i ga biti: Avat a tarai par, avat a valongore.

²⁸ Ma ra king Israel ma Ieosapat ra king Iuda dir ga tut ure Ramot-Gilead.

²⁹ Ma ra king Israel i ga biti tai Ieosapat: Ina mal ma ta enana mal, ma ina varubu ta ra vinarubu; ma una mal ma kaum umana mal iat. Ma ra king Israel i ga mal ma ta enana mal, ma dia ga vana tar ta ra vinarubu.

³⁰ Ma ra king Siria i ga vartuluai pire kana umana luluai nina dia ga kure kana umana kiki na vinavana, ma i ga biti: Koko avat a varubu ma ra ikilik ba ma ra ngala, avat a varubu ka ma ra king Israel.

³¹ Ma ba ra umana luluai nina dia ga kure ra umana kiki na vinavana dia ga gire Ieosapat, dia ga biti: A dovotina a king Israel nam; ma dia ga vana irai pi diat a varubu me; ma Ieosapat i ga kukula, ma ra Luluai i ga maravut ia; ma God i ga voire vue diat kan ia.

³² Ma ba ra umana luluai nina dia ga kure ra umana kiki na vinavana dia ga gire ba vakir ia ra king Israel, pa dia ga korot mule.

³³ Ma tika na tutana i ga poponok vakuku ma kana panak, ma kana pu i ga go ra king Israel ta ra varpakan ta ra ongaongoi; ma ra king i ga biti tai nina i ga kure kana kiki na vinavana: Una lilikun, ma una kap vue iau kan ra vinarubu, tago iau tar kinkin.

³⁴ Ma ra vinarubu i ga ongor ta nam ra bung; ma di ga tukal ra king ta kana kiki na vinavana, ma dia ga varubu ma ra tarai Siria ta ra luaina

matana tuk i ga ravian; ma ta ra pakana bung ba ra keake i kuba tana ra king i ga mat.

19

A propet Ieu i takun Ieosapat

¹ Ma Ieosapat ra king Iuda i ga lilikun ta ra kubana arama Ierusalem ma ra malmal.

² Ma Ieu natu i Kanani ra tena ginigira i ga vana pi na barat ia, ma i ga biti tai ra king Ieosapat: Dave, una maravut vang ra tena varpam, ma una mari diat dia milikuane ra Luluai? Ra kankan kai ra Luluai i ki taun u ure go ra magit.

³ Ia kaka di tadav ta umana bo na magit piram, tago u ga tak vue ra umana tabataba i Asera kan ra gunan, ma u ga anan upi God ta ra balam.

Ieosapat i tibe ta umana tena varkurai

⁴ Ma Ieosapat i ga ki abara Ierusalem; ma i ga vana mulai pire kana tarai papa aro Ber-Seba tuk uro ta ra gunan na lualuana Epraim, ma i ga ben valilikun diat tadav ra Luluai ra God kai ra lavur tama i diat.

⁵ Ma i ga tibe ta umana tena varkurai ure ra gunan ta nam ra umana pia na pal nina di ga liplip bat diat ta ra langun Iuda,

⁶ ma i ga biti ta ra umana tena varkurai: Avat a nuknuk ure nam ava pait ia, tago pa ava ki na varkurai ure ra tarai, ava varkurai ure ra Luluai, ma ia iat i ki maravut avat ta ra varkurai.

⁷ Kari na boina ba ra bunurut ure ra Luluai na ki ta vavat; avat a balaure ma avat a pait ia; tago ra Luluai kada God pa i nunure ra kaina mangamangana, ma pa i ru varbaiane ra tarai, ma pa i vatur vake ra kul varbat.

⁸ Ma Ieosapat i ga tibe ta umana ta diat ra tarai Levi ma ra umana tena tinabar ma ra umana lualua na apik na tarai Israel aina Ierusalem, upi diat a varkurai ta ra iang i ra Luluai ma upi diat a ki na varkurai ure diat dia vartoto. Dia ga ki na varkurai aina Ierusalem.

⁹ Ma i ga vartuluai pire diat dari: Avat a pait kavava tiniba ma ra variru tadav ra Luluai, ma avat a pait ia ma ra dovotina ma ra ko na bala i vavat.

¹⁰ Ma ona ra umana tura i vavat ta ra umana pia na pal dia kap ra vartoto pire vavat upi avat a varkurai tana, a vardodoko, ba ra tinata na varkurai ma ra vartuluai, ba ra umana togotogo ma ra umana varkurai, avat a ve vakapa diat, upi koko diat a rara tadav ra Luluai ma ra kankan na tadav avat ma ra umana tura i vavat; avat a pait muka go ma avat a langalanga.

¹¹ Ma Amaria ra tena tinabar ngalangala i lualua ta vavat ta ra umana tinir ure ra Luluai; ma Sebadia natu i Ismael ra ngala ta ra vuna tarai Iuda i lualua ure ra umana magit kai ra king; ma ra tarai Levi diat a tur maravut avat. Avat a ongor ta go ra papalum, ma boina ba ra Luluai na ki maravut ra umana tena takodo.

20

Diuvia pa ra tarai Moab ma Amon

¹ Ma namur ta go ra tarai Moab ma ra tarai Amon ma ta umana ta diat ra tarai Meun dia ga tut na vinarubu ure Ieosapat.

² Ma ta umana dia ga pot pire Ieosapat, ma dia ga biti: Tika na ngala na kor maro Edom ta ra

papar a ta maro dia tut ure u; ma go dia ngo pit aro Kasason-Tamar (nina ba En-Gedi).

³ Ma Ieosapat i ga burut, ma i ga araring tadav ra Luluai; ma i ga vartuluai ba ra tarai diat a vevel ta ra langun Iuda parika.

⁴ Ma ra tarai Iuda dia ga pot varurung upi diat a kail tadav ra Luluai; dia ga vana varurung upi diat a kail tadav ra Luluai kan ra lavur pia na pal Iuda par.

⁵ Ma Ieosapat i ga tur ta ra kuba i ra Luluai ta ra luaina mata i ra kalamana bala na gunan, ma ra tarai Iuda ma Ierusalem dia ga tur kikil ia;

⁶ ma i ga biti: Ea, Luluai, ra God kai ra lavur tama i vevet, vakir u God vang arama ra bala na bakut? Ma vakir u kure vang ra lavur vuna gunan na Tematana? Ma ra limam i ongor ma i dekdek, ma pa i tale ta tikai pi na tur bat u.

⁷ Ea, kaveve God, vakir u ga korot vue vang ra tarai kan go ra gunan ta ra luaina mata i kaum tarai Israel, ma u ga tul tar ia pire ra umana bul mur tai Abaraam talaim upi kadiat tukum?

⁸ Ma dia ga ki tana, ma dia ga tar vatut ra gomgom na pal tana ure ra iangim, ma dia ga biti:

⁹ Ona ta kaina na tadav avet, ta pakat na vinarubu bar, ba ta varkurai, ba ta kaina minait, ba ta mulmulum, avet a tur ta ra luaina mata i go ra pal, ma ta ra luaina matam, (tago ra iangim i ki ta go ra pal,) ma avet a kail piram ta kaveve kini na malari, ma una valongore avet ma una valaun avet.

¹⁰ Ma go una gire ra tarai Amon ma ra tarai Moab ma diat ta ra luana Seir, a tarai nina ba pa u ga tul tar ra tarai Israel ba diat a korot vue diat ba

dia ga irop kan ra gunan Aigipto, ma dia ga nur vue diat, ma pa dia ga kamare vue diat;

¹¹ una gire kadia balbali pire vevet, dia pot upi diat a okole vue avet kan ra gunan nina u ga tul tar ia ta vevet ba avet a kale.

¹² Ea, kaveve God, pa una kure laka diat? Tago ra dekdek i vevet pa i topa go ra ngala na kor nina dia tut ure avet; ma avet iat, pa ave nuk upi ta magit ure; ia kaka ra mata i vevet i lingan up u.

¹³ Ma ra tarai Iuda par dia ga tur ta ra luaina mata i ra Luluai, ma kadia umana nat na bul, ma kadia umana tulai, ma ra umana natu i diat, dia ga tur varurung ma diat.

¹⁴ Ma ra Tulungea i ra Luluai i ga irop taun Iakasiel natu i Sekaria, natu i Benaia, natu i Ieiel, natu i Matania, tika na te Levi ta ra umana natu i Asap, livuan ta ra kor na tarai;

¹⁵ ma i ga biti: Avat a valongore iau, avat a tarai Iuda par, ma avat bula ava ki Ierusalem, ma u bula ra king Ieosapat; ra Luluai i biti dari pire vavat: Koko avat a burut, ma koko avat a purpuruan ure go ra ngala na kor; tago vakir kavavat go ra vinarubu, kai God ika.

¹⁶ Ningene avat a vana ur tadav diat; io, diat a tutua ta ra buana Sis; ma avat a na tadav diat ta ra ul a male nina i vatale uro ra bil Ieruel.

¹⁷ Pa avat a varubu ta go ra vinarubu; avat a tur tatamiai ka ma avat a ki vovovon, ma avat a gire ra varvalaun kai ra Luluai pire vavat a tarai Iuda ma Ierusalem. Koko avat a burut, ma koko avat a purpuruan; ningene avat a tut ure diat, tago ra Luluai i ki maravut avat.

¹⁸ Ma Ieosapat i ga tur rururu a matana ura ra pia; ma ra tarai Iuda par ma diat par a tarai

Ierusalem dia ga bura timtibum ta ra luaina mata i ra Luluai, ma dia ga lotu tadav ra Luluai.

¹⁹ Ma ra tarai Levi, ta ra apik na tarai Koat, ma ta ra apik na tarai Kora, dia ga tur upi diat a pite pa ra Luluai ra God kai Israel ma ra ngala na nilai diat.

²⁰ Ma dia ga tut ta ra malana ikilik, ma dia ga bolo vanavana ra bil Tekoa. Ma ba dia ga tur pa ra vinavana Ieosapat i ga tur ma i ga biti: Ea, Iuda ma avat a tarai Ierusalem, avat a valongore iau;, avat a nurnur tai ra Luluai kavava God, ma avat a tur bulu; avat a nurnur ta kana umana propet, ma na boina pire vavat.

²¹ Ma i ga vargat ra tarai, ma i ga vartuluai ba ta umana diat a kakailai tadav ra Luluai, a kakailai na pite varpa ta ra gomgom na minong, ba dia lualua ta ra tarai na vinarubu, ma diat a biti: Avat a pite pa ra Luluai, tago kana varmari i tur tukum.

²² Ma ba dia ga tur pa ra kakailai na pite varpa, ra Luluai i ga vararak ta umana pi diat a ki parau ure ra tarai Amon, ma ra tarai Moab, ma diat maro ra luana Seir, nina dia ga tut ure Iuda; ma di ga vapurpuruan diat.

²³ Tago ra tarai Amon ma ra tarai Moab dia ga varubu ma ra tarai maro ra luana Seir upi diat a doko diat ma diat a nila vue diat; ma ba dia ga kamare vue ra tarai Seir, dia ga doko vargilians diat.

²⁴ Ma ba ra tarai Iuda dia ga pot tadav ra pal na minakila ta ra bil, ma dia ga bove ra ngala na kor, ea, diat a umana minatina ka nina dia ga bura ta ra pia, ma pa ta tikai i ga lop.

²⁵ Ma ba Ieosapat ma kana tarai dia ga vana upi

ra magit na ra varpa pire diat, dia ga na tadav ta peal tabarikik ma ra umana mal, ma ra umana ngatngat na vat, ma dia ga ele pa diat, ma tago i ga ngala dia ga mama kap vue vapar ia; a utul a bung dia ga varvakai ma ra kinakap tana, tago i ga manga ngala.

²⁶ Ma ta ra vaivatina bung dia ga kor varurung ta ra Male Beraka, ma dia ga pite pa ra Luluai abara; damana di ga vaiang nam ra pakana ba ra Male Beraka, ma i ga damana tuk gori.

²⁷ Ma namur ra umana tutana par Iuda ma Ierusalem dia ga lilikun urama Ierusalem ma ra gugu, ma Ieosapat i ga lue diat; tago ra Luluai i ga vagugu diat ure kadia umana ebar.

²⁸ Ma dia ga pot arama Ierusalem ma ra umana pagol, ma ra umana ngap, ma ra umana tavur, ma dia ga vana tadav ra kuba i ra Luluai.

²⁹ Ma ra bunurut ure God i ga ki taun ra umana vuna gunan na Tematana, ba dia ga valongore ba ra Luluai i ga ubu ra umana ebar kai Israel.

³⁰ Damana ra langun kai Ieosapat i ga ki na malmal; tago kana God i ga tul tar ra ningo pirana livuan ta diat dia ga ki kikil ia.

*Ieosapat i ki na king
(1 King 22:41-50)*

³¹ Ma Ieosapat i ga ki na king ure Iuda; i ga laun vue a utul a vinun ma a ilima na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king arama Ierusalem a ura vinun ma a ilima na kilala; ma ra iang i tinana Asuba natu i Silki.

³² I ga mur ra mangamangana kai Asa tamana, ma pa i ga vana irai kan ia, ma i ga pait nam ba i takodo ta ra luaina mata i ra Luluai.

³³ Ia kaka pa di ga tak vue boko ra umana tavul a lotu; ma ra bala i ra tarai pa i ga ki petep boko pire ra God kai ra lavur tama i diat.

³⁴ Ma ra umana enana papalum kai Ieosapat, papa ra turpaina tuk ta ra mutuaina, di ga tumu diat ta ra buk kai Ieu natu i Kanani, ma go di ga tumu varuk ia ta ra buk ure ra umana king Israel.

³⁵ Namur Ieosapat ra king Iuda dir ga bartalaina ma Akasia ra king Israel, a tena varpam.

³⁶ Ma dir ga pait ra kunubu ba da pait ta umana parau ure ra vinavana uro Tarsis; ma dir ga pait nam ra umana parau aro Esion-Geber.

³⁷ Ma Elieser natu i Dodavau maro Maresa i ga tata na propet ure Ieosapat, ma i ga biti: Tago amur ga bartalaina ma Akasia, a Luluai i tar vakaina kaum papalum. Ma ra umana parau dia ga virua, ma pa dia ga vana uro Tarsis.

21

¹ Ma di ga vadiop Ieosapat varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia varurung ma ra umana tamana ta ra pia na pal kai David; ma Ieoram natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

Ieoram i ki na king Iuda (2 King 8:17-24)

² Ma ra umana turana, a umana natu i Ieosapat, go diat: Asaria, Iekiel, Sekaria, Asaria, Mikael, ma Sepatia; diat par a umana natu i Ieosapat ra king Iuda.

³ Ma tama i diat i ga tabar diat ma ra umana ngala na vartabar, a silva, ma ra goled, ma ra lavur mangana dia ngatngat, ma ra umana pia na pal Iuda nina di ga liplip bat diat; ia kaka ra varkurai iat i ga tabar Ieoram me, tago ia ra luaina natuna.

⁴ Ma ba Ieoram i ga tar ki bulu ta ra varkurai kai tamana, ma i ga tar ongor, i ga doko ra umana turana ma ra pakat na vinarubu, ma i ga doko bula ta umana luluai Iuda.

⁵ Ieoram i ga laun vue a utul a vinun ma a ura kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king arama Ierusalem lavutul na kilala.

⁶ Ma i ga mur ra mangamangana kai ra umana king Israel, da ra apik na tarai kai Akab; tago i ga taule natu i Akab; ma i ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai.

⁷ Ia kaka ra Luluai pa i ga mainge ba na nila vue ra apik na tarai kai David, tago i ga tar pait ra kunubu ma David, ma i ga vamading ba na tul tar ra lamp pirana ma pire ra umana natuna pa na mutu.

⁸ Ta kana e Edom i ga tut na varpam ure Iuda, ma dia ga tibe ta tikai pi na king ure diat.

⁹ Ma Ieoram i ga tut na vinarubu, diat ma kana umana luluai na vinarubu ma kana umana kiki na vinavana ure ra vinarubu, ma i ga vana tadav diat; ma ba ra tarai Edom dia ga tur kikil bat ia, i ga tut ta ra marum, diat ma ra lavur luluai na kiki na vinavana, ma dia ga ubu diat.

¹⁰ Damana Edom i ga tut na varpam ure Iuda, ma i ga damana tuk tar gori. Ma Libna i ga tut na varpam bula ure kana varkurai ta nam ra e;

tago i ga vana kan ra Luluai ra God kai ra umana tamana.

¹¹ Ma i ga vatut ta umana tavul a lotu ta ra lualuana Iuda, ma i ga ben varara ra tarai Ierusalem upi diat a pait ra kaina, ma i ga ben varara Iuda.

¹² Ma tika na buk kai Elia ra propet i ga pot pirana, ma i ga biti: Ra Luluai ra God kai David kaum ngala i biti dari: Tago pa u ga mur ra mangamangana kai Ieosapat tamam, ba ra mangamangana kai Asa ra king Iuda,

¹³ ma tago u ga mur ra mangamangana kai ra umana king Israel, ma u ga ben varara Iuda ma ra tarai Ierusalem pi diat a pait ra kaina, da ra apik na tarai kai Akab dia ga pait ia, ma tago u ga doko ra umana turam ta ra apik na tarai kai tamam, nina dia ga boina tam;

¹⁴ ea, ra Luluai na tulue ra kaina minait tadav kaum tarai, ma ra umana natum, ma kaum umana tulai, ma kaum tabarikik par;

¹⁵ ma ure u iat, ra kaina minait na tadav ra balam, ma na kaina vanavana tuk tar ba na tavuvuduai ra vinau na balam.

¹⁶ Ma ra Luluai i ga varakak ra nuknuk i ra tarai Pilstia, ma ra tarai Arabia nina dia varlangunai ma ra tarai Etiopia, pi diat a tut ure Ieoram;

¹⁷ ma dia ga pot aro Iuda, ma dia ga ub ia, ma dia ga kap vue ra tabarikik parika nina dia ga tadav ia ta ra kuba i ra king, ma ra umana natuna, a umana tutana, ma kana umana tulai; ma pa ta bul tutana i ga ki mulai pirana, ia kaka Ieoakas a muruna kakit ta ra umana natuna.

¹⁸ Ma namur ta go ra Luluai i ga ub ia ma ra kaina minait ta ra balana.

¹⁹ Ma ba i ga par a ura kilala, a vinau na balana i ga tavuvuduai ure kana minait, ma i ga mat ma ra kaina minait. Ma kana tarai pa dia ga pait ra variru pirana ma ra iap, da dia ga pait ia pire ra umana tamana.

²⁰ I ga laun vue a utul a vinun ma a ura kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king arama Ierusalem lavutul na kilala; ma i ga panie ma pa ta na i ga ligur ure; ma di ga punang ia ta ra pia na pal kai David, ma vakir ta ra babang kai ra umana king.

22

Akasia i ki na king Iuda (2 King 8:25-29)

¹ Ma ra tarai Ierusalem dia ga vaki Akasia natuna, a muruna kakit, upi na kia vue ta ra kini na king; tago ra loko na tarai na vinarubu nina dia ga varagur ma ra tarai Arabia dia ga doko ra umana luaina par. Damana Akasia natu i Ieoram ra king Iuda i ga ki na king.

² Akasia i ga laun vue a ivat na vinun ma a ura kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king arama Ierusalem tika na kilala; ma ra iang i tinana Atalia dir tubuna ma Omri.

³ I ga mur ra lavur mangamangana kai ra apik na tarai kai Akab, tago tinana i ga varirap ia ure ra kaina mangamangana.

⁴ Ma i ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai, da ra apik na tarai kai Akab, tago ba tamana i ga tar mat dia ga varirap ia tadav ra vinirua.

⁵ I ga mur bula kadia tinata na varvateten, ma dir ga varagur ma Ioram natu i Akab ra king Israel upi dir a tut na vinarubu ure Kasael ra king Siria abara Ramot-Gilead; ma ra tarai Siria dia ga vakinkin Ioram.

⁶ Ma i ga lilikun uro Iesrel upi na lagar mulai kan ra umana kinkin nina i ga vatur vake ba dir ga varubu ma Kasael ra king Siria abara Rama. Ma Akasia natu i Ioram ra king Iuda i ga vana ur upi na gire Ioram natu i Akab aina Iesrel, tago i ga mait.

*Ieu i doko Akasia
(2 King 9:27-29)*

⁷ God i ga vuna ta ra vinirua kai Akasia, ba i ga vana upi na gire Ioram; tago ba i ga pot dir ga varagur ma Ioram ba i ga vana pi na barat Ieu natu i Nimsi, nina ra Luluai i ga ku ia pi na nila vue ra apik na tarai kai Akab.

⁸ Ma ba Ieu i ga pait ra varkurai ta ra apik na tarai kai Akab, i ga barat ra umana luluai Iuda, ma ra umana niuru i Akasia, nina dia ga toratorom tai Akasia, ma i ga doko diat.

⁹ Ma i ga tikan upi Akasia, ma dia ga kinim vake ba i ga parau aro Samaria, ma di ga ben ia tadav Ieu, ma di ga doka; ma dia ga punang ia, tago dia ga biti: Ia natu i Ieosapat nina i ga tikatikan upi ra Luluai ma ra balana parika. Ma pa i ga tale ta tikai ta ra apik na tarai kai Akasia pi na kure ra gunan.

*Atalia i kale ebe ra varkurai
(2 King 11:1-21)*

¹⁰ Ma ba Atalia tina i Akasia i ga gire ba natuna i ga tar mat, i ga tut ma i ga doko ra umana tutana par ta ra apik na tarai kai ra king Iuda.

¹¹ Ia kaka Ieosabeat natu i ra king i ga tak pa Ioas natu i Akasia kan ra umana natu i ra king nina di ga doko diat, ma i ga ive dir ma kana tena varbalaurai ta ra pal na vava. Damana Ieosabeat, natu i Ieoram ra king, ra taulai kai Ieoiada ra tena tinabar, nina dir taina ma Akasia, i ga ive kan ra mata i Atalia, ma pa i ga doka.

¹² Ma dir ga balaure ive ta ra kuba i God laptikai na kilala; ma Atalia i ga kure ra gunan.

23

¹ Ma ta ra kilala lavurua i ga padikat ra nuknuk i Ieoiada, ma i ga pait ra kunubu ma ra umana luluai na vinarubu, Asaria natu i Ierokam, Ismael natu i Ieokanan, Asaria natu i Obed, Maseia natu i Adaia, ma Elisapat natu i Sikri.

² Ma dia ga vanavana vurvurbit ta ra langun Iuda, ma dia ga varurue ra tarai Levi kan ra lavur pia na pal Iuda, ma ra umana lualua na apik na tarai Israel, ma dia ga vana urama Ierusalem.

³ Ma ra tarai par dia ga pait ra kunubu ma ra king ta ra kuba i God. Ma Ieoiada i ga biti ta diat: Boina ba natu i ra king na ki na king, da ra Luluai i ga tatike ure ra umana bul mur tai David.

⁴ Go ra magit nina ba avat a pait ia: tika na vautuluna ta vavat ba ava pot ta ra Bung Sabat, a umana tena tinabar ma ra tarai Levi, diat a monamono ta ra umana matakilalat;

⁵ ma tika na vautuluna diat a tur ta ra kuba i ra king, ma tika na vautuluna ta ra mataniolo na

vanapaina; ma ra tarai par diat a ki ta ra bala na gunan ta ra kuba i ra Luluai.

⁶ Ma koko ta tikai na ruk ta ra gomgom na pal kai ra Luluai, ia kaka ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi nina dia varvakai tana; diat a ruk tago di ga tibe vaire diat; ma ra tarai par diat a monamono ure ra Luluai.

⁷ Ma ra tarai Levi diat a tur kikil ra king, ma tikatikai na vatur vake kana vargal ta ra limana; ma ona ta tikai i ruk ta ra pal, da doka; ma ta ra lavur pakana ra king i vana tana, avat a varagur me.

⁸ Damana ra tarai Levi ma ra tarai Iuda par dia ga pait muka nam leoiada ra tena tinabar i ga ve diat i tana; diat tikatikai dia ga ben pa kadia tarai, diat di ga tibe diat upi diat a varbalaurai ta ra Bung Sabat, ma diat bula dia ga langalanga ta ra Bung Sabat; tago leoiada ra tena tinabar pa i ga pala vue ra umana tiniba.

⁹ Ma leoiada ra tena tinabar i ga tul tar ia pire ra umana luluai na vinarubu ra umana rumu ma ra umana bakbakit ma ra umana ramravit nina ba kai ra king David, ma dia ga ki ta ra kuba i God.

¹⁰ Ma, ra tarai dia ga vatur kadia vargal tikatikai, ma i ga tibe diat upi diat a tur kikil ra uguugu na vartabar ma ra pal, papa ta ra papar a lima tuna ta ra pal ma tuk tar ta ra papar a maira tana, upi diat a balaure ra king.

¹¹ Ma dia ga ben vairop natu i ra king, ma dia ga vatoke tar ra kere na king tana, ma dia ga tul tar ra buk na varkurai pirana, ma dia ga vaki ia pi na king; ma leoiada ma ra umana natuna dia ga ku ia; ma dia ga biti: God na valaun ra king!

¹² Ma ba Atalia i ga valongore ra nilai ra tarai

ba dia ga vutvut ma dia ga pite pa ra king, i ga ruk tadav ra tarai ta ra kuba i ra Luluai;

¹³ ma i ga gire ra king ba i ga tur pire kana pagapaga, ma ra umana luluai na vinarubu ma ra umana tena vu tavur ta ra paparai ra king; ma ra tarai na gunan par dia ga gugu, ma dia ga vu ra umana tavur; ma ra umana tena kakailai bula dia ga vature kadia lavur magit ure ra kakailai ma dia ga lue ra kakailai na pite varpa. Ma Atalia i ga rada kana mal, ma i ga oraoro dari: A vavagu, a vavagu!

¹⁴ Ma leoiada ra tena tinabar i ga ben pa ra umana luluai na vinarubu, ma i ga biti ta diat: Da ben vue livuan ta ra tarai na vinarubu, ma da doko nina i mainge ba na mur ia ma ra pakat na vinarubu; tago ra tena tinabar i ga biti: Koko da doka ta ra kuba i ra Luluai.

¹⁵ Ma dia ga kinim ia; ma i ga irop ta ra mataniolo na os ta ra kuba i ra king, ma di ga doka abara.

¹⁶ Ma leoiada i ga pait ra kunubu ure ia iat ma ra tarai par ma ra king, upi diat a tarai kai ra Luluai.

¹⁷ Ma ra tarai par dia ga vana tar ta ra kuba i Baal, ma dia ga re vue; kana umana uguugu na vartabar ma kana umana tabataba dia ga pamar gigi diat, ma dia ga doko Matan ra tena tinabar kai Baal ta ra luaina mata i ra umana uguugu.

¹⁸ Ma leoiada i ga tibe ra umana monamono ure ra kuba i ra Luluai ta ra vavai ra varkurai kai ra umana tena tinabar ta ra vuna tarai Levi, nina David i ga tibe diat tar ta ra kuba i ra Luluai, upi diat a tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia,

da di ga tumu ia ta ra varkurai kai Moses, ma ra gugu ma ra kakailai da David i ga vartuluai ure.

¹⁹ Ma i ga tibe ra umana tena varbalaurai ta ra umana mataniolo ta ra kuba i ra Luluai, upi koko ta tikai ba pa i gomgom ure ta magit na olo tana.

²⁰ Ma i ga ting pa ra umana luluai na vinarubu, ma ra umana ngalangala, ma ra umana luluai kai ra tarai, ma ra tarai par ta ra gunan; ma dia ga ben pa ra king kan ra kuba i ra Luluai tadav ra kuba i ra king, ma dia ga olo ta ra mataniolo arama; ma di ga vaki ra king ta ra kiki na king.

²¹ Ma ra tarai par ta ra gunan dia ga gugu; ma ra pia na pal i ga nunure ra malmal, ba di ga doko Atalia ma ra pakat na vinarubu.

24

Ioas i ki na king Iuda

(2 King 12:1-21)

¹ Ioas i ga laun vue lavurua na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king a ivat na vinun na kilala arama Ierusalem; ma ra iang i tinana Sibia a vavina Ber-Seba.

² Ma Ioas i ga pait nam i ga takodo ta ra luaina mata i ra Luluai ta ra umana bung na nilaun par kai leoiada ra tena tinabar.

³ Ma Ieoiada i ga kul ra ura vavina ure; ma i ga vangala ra umana bul tutana ma ra umana bul vavina.

⁴ Namur Ioas i ga nuk ia ba da mal pa mule ra kuba i ra Luluai.

⁵ Ma i ga oro guve ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi, ma i ga biti ta diat: Avat a vana ta ra umana pia na pal Iuda, ma avat a varurue ra

mani tai ra tarai Israel par upi da mal pa mule ra kuba i kavava God ta ra kilakilala, ma avat a pait lutut ia. la kaka ra tarai Levi pa dia ga pait lutut ia.

⁶ Ma ra king i ga vartuluai upi leoiada ra lualua, ma i ga biti tana: Ta ra ava pa u ga kure ra tarai Levi upi diat a kap ia tai Iuda ma Ierusalem ra totokom kai Moses ra tultul kai ra Luluai ma kai ra tarai Israel par, ure, ra pal na tinata?

⁷ Tago ra umana natu i Atalia, nam ra kaina vavina, dia ga vakaina ra kuba i God; ma ra umana magit par nina di ga vagongom diat ure ra kuba i ra Luluai, dia ga kap tar diat ure ra umana Baal.

⁸ Ma ra king i ga varkurai, ma dia ga pait tika na bok, ma dia ga vatur ia ara ra pia ta ra mataniolo ta ra kuba i ra Luluai.

⁹ Ma dia ga vartuluai ta ra langun Iuda par ma Ierusalem ba da kap ra totokom ure ra Luluai nina Moses ra tultul kai God i ga kure tar ia ta ra tarai Israel aro ra bil.

¹⁰ Ma ra umana luluai ma ra tarai par dia ga gugu, ma dia ga kap ra totokom, ma dia ga vue poe ta ra bok, tuk dia ga vuvung par.

¹¹ Ma ba ra tarai Levi dia ga kap ra bok tadav ra umana tultul kai ra king, tago dia ga gire ba i buka ma ra mani, ra tena varbalaurai kai ra king ma ra tultul kai ra tena tinabar ngalangala dir ga pot ma dir ga lingire vue ra mani kan ra bok, ma di ga kap mule tar ta kana pakana. Di ga pait ia damana ta ra bungbung ma di ga varurue ra ngala na mani.

¹² Ma ra king ma leoiada dir ga tul tar ia pire ra umana luluai na papalum ta ra kuba i ra Luluai;

ma dia ga kul ra umana tena madaka ta ra vat ma ra umana tena madaka ta ra davai upi diat a mal mule ra kuba i ra Luluai, ma ra umana tena madaka ta ra palariam ma ra palariam gobo upi diat a mamal ta ra kuba i ra Luluai.

¹³ Damana ra umana tena papalum dia ga papalum, ma dia ga ongor ta ra minamal, ma dia ga mal mule ra kuba i God pi na da lua, ma dia ga vadekdek mule.

¹⁴ Ma ba dia ga vapar ia, dia ga kap ra mani nina i ki valili pire ra king ma Ieoiada, ma di ga pait ra umana la ure ra kuba i ra Luluai me, a umana la ure ra papalum ma ure ra umana tinabar, ma ra umana ikilik na la, ma ra umana la na silva ma ra umana la na goled.

Ma dia ga tul vatikene tar ra umana tinabar di tuntun tar ia ta ra kuba i ra Luluai ta ra umana bung na nilaun kai Ieoiada.

¹⁵ Ma Ieoiada i ga manga patuana ma i ga laun vao, ma i ga mat; i ga laun vue tika na mar ma utul a vinun na kilala ba i ga mat.

¹⁶ Ma di ga punang ia ta ra pia na pal kai David varurung ma ra umana king, tago i ga pait ra boina tai Israel, ma pire God ma ra kubana.

¹⁷ Ma ba Ieoiada i ga tar mat, ra umana luluai Iuda dia ga pot ma dia ga pait ra variru pire ra king. Ma ra king i ga torom ta diat.

¹⁸ Ma dia ga nuk vue ra kuba i ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat, ma dia ga torom ta ra umana Asera ma ra umana tabataba; ma ra kankan i ga tadav Iuda ma Ierusalem ure go kadia nirara.

¹⁹ Ma i ga tulue ta umana propet tadav diat, upi da ben valilikun mule diat tadav ra Luluai; ma

dia ga varvai takun diat, ma pa dia ga nuk pa ia.

²⁰ Ma ra Tulungea i God i ga ki taun Sekaria natu i Ieoiada ra tena tinabar; ma i ga tur rikai pire ra tarai, ma i ga biti ta diat: God i biti dari: Ta ra ava ava piam vue ra umana vartuluai kai ra Luluai, upi pa na boina pire vavat? A Luluai i tar vana kan avat, tago ava tar vana kan ia.

²¹ Ma dia ga varpit ure, ma dia ga tupar ia ma ra vat ta ra bala na gunan ta ra kuba i ra Luluai ta ra vartuluai kai ra king.

²² Damana Ioas ra king pa i ga nuk pa ra varmari nina Ieoiada tamana i ga pait ia pirana, ma i ga doko natuna. Ma ba i ga mat i ga biti: A Luluai na gire, ma na varobo.

²³ Ma ta ra mutuai ra kilala ra loko na tarai na vinarubu Siria dia ga tut ure Ioas; ma dia ga pot aro Iuda ma Ierusalem ma dia ga nila vue ra umana luluai kan ra tarai, ma dia ga tulue kadia lavur tabarikik tadav ra king Damasko.

²⁴ A loko na tarai na vinarubu Siria pa dia ga peal; ma ra Luluai i ga nur tar ra ngala na kor ta ra lima i diat, tago dia ga vana kan ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat. Damana di ga pait ra varkurai ure Ioas.

²⁵ Ma ba dia ga vana kan ia, ma i ga manga kinkin, kana umana tultul iat dia ga varpit ure tago i ga doko natu i Ieoiada ra tena tinabar, ma dia ga doka ta kana vava, ma i ga mat. Ma di ga punang ia ta ra pia na pal kai David, ia kaka pa di ga punang ia ta ra babang kai ra umana king.

²⁶ Ma go ra iang i dir nina dir ga varpit ure: Sabad natu i Simeat ra vavina Amon, ma Ieosabad natu i Simrit ra vavina Moab.

²⁷ Ma ra varvai ure ra umana natuna, ma ra umana mamat na tinata di ga tatike ure, ma ra minamal ta ra kuba i God, di ga tumu diat ta ra tinata na papala ure ra buk ure ra umana king. Ma Amasia natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

25

Amasia i ki na king (2 King 14:1-22)

¹ Amasia i ga laun vue a ura vinun ma a ilima na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king a ura vinun ma lavuvat na kilala arama Ierusalem; ma ra iang i tinana Ieodan marama Ierusalem.

² I ga pait nam i ga takodo ta ra luaina mata i ra Luluai, ia kaka pa i ga ko tuna ra balana.

³ Ma ba kana varkurai i ga tur padikat pirana, i ga doko nam ra ura tultul nina dir ga doko tamana ra king;

⁴ pa i ga doko ra umana natu i dir, i ga pait ia ka da di ga tumu ia ta ra buk na varkurai kai Moses, da ra Luluai i ga vartuluai ba i ga biti: Koko da doko ra tarai ure ra umana natu i diat, ma koko da doko ra umana bul ure ra umana tama i diat; tikitikai na virua ure kana kaina mangamangana iat.

⁵ Ma Amasia i ga oro guve ra tarai Iuda, ma i ga tibe diat da kadia lavur apik na tarai ta ra varkurai kai ra umana luluai na arip na marmar ma ra umana luluai na marmar, a tarai Iuda ma Benjamin par; ma i ga luk diat i ura vinun kadia kilala ba i bolo ra ura vinun, a utul a mar na

arip na marmar na tutana diat, i ga tale diat ra vinarubu ma dia ga la ta ra rumu ma ra bakbakit.

⁶ I ga tokom bula tika na mar na arip na marmar na rangrang na tutana maro Israel ma tika na mar na talant na silva.

⁷ Ma tika na tutana kai God i ga tadav ia ma i ga biti: Ea, u ra king, koko avat a varagur ma ra tarai na vinarubu Israel, tago ra Luluai pa i ki maravut Israel, diat a tarai Epraim par.

⁸ Ona u nuk ia ba una vana ta ra vinarubu ma ra niongor tago u ga pait go, God na vakaina u ta ra luaina mata i ra ebar; tago i tale God ba na maramaravut ma ba na vakavakaina.

⁹ Ma Amasia i ga biti ta ra tutana kai God: Ma ava avet a pait ia ure nam ra mar na talant nina iau ga tul tar ia pire ra tarai na vinarubu Israel? Ma ra tutana kai God i ga biti: I tale ra Luluai ba na tabar u ma ra magit i ngala ta go.

¹⁰ Ma Amasia i ga tul vaire vue ra tarai na vinarubu nina dia ga tadav ia maro Epraim, upi diat a lilikun tar ta ra kuba i diat; damana dia ga manga kankan ure Iuda, ma dia ga lilikun ta ra kuba i diat ma ra karangap na kankan.

¹¹ Ma Amasia i ga rangrang, ma i ga lue kana tarai, ma dia ga vana ta ra Male na Solt, ma dia ga doko ra vinun na arip na marmar ta diat ra tarai Seir.

¹² Ma ra tarai Iuda dia ga kinim pa ta ra vinun na arip na marmar nina dia ga laun boko, ma dia ga ben diat urama ra ul a vat, ma dia ga vue vaba diat kan ra ul a vat, ma diat par dia ga tagigi.

¹³ Ma ra umana tena vinarubu nina Amasia i ga valilikun vue diat upi koko diat a varagur me ta

ra vinarubu, dia ga ubu ra umana pia na pal Iuda, papa aro Samaria ma tuk aro Bet-Koron, ma dia ga doko ra utul a arip na marmar na tarai ta diat, ma dia ga ra pa ra ngala na tabarikik.

¹⁴ Ma ba Amasia i ga lilikun kan ra vardodoko na tarai Edom, i ga kap ra umana god kai ra tarai Seir, ma i ga vatur diat upi diat kana umana god, ma i ga va timtimum pire diat, ma i ga tun ra bulit i ang na katkat tadav diat.

¹⁵ Kari ra kankan kai ra Luluai i ga karangap ure Amasia, ma i ga tulue tika na propet pirana nina i ga biti tana: Ta ra ava u ga anan upi ra umana god kai ra tarai, nina pa dia ga valaun pa kadia tarai kan ra limam?

¹⁶ Ma ba dir ga tatata, ra king i ga biti tana: Dave, ave tar vaki u pi u a tena varvateten kai ra king? Una nur vue; ta ra ava da ubu u? Ma ra propet i ga nur vue, ma i ga biti: Iau nunure ba God i tar kure ba da vakaina u, tago u ga pait go ra magit, ma pa u ga nuk pa kaugu tinata na varvateten.

¹⁷ Ma Amasia ra king Iuda i ga varpit, ma i ga tulue ra tinata tadav Ieoas natu i Ieoakas natu i Ieu ra king Israel, ma i ga biti: Una mai, dor a varboboi.

¹⁸ Ma Ieoas ra king Israel i ga tulue ra tinata pire Amasia ra king Iuda dari: Ra kait nina i ga ki Lebanon i ga biti tai ra tagatagal Lebanon, Una tul tar natum a vavina pire natugu a tutana pi dir a taulai; ma tika na leing na pui aro Lebanon i ga bolo, ma i ga rua taun ra kait.

¹⁹ U biti: Gire, iau tar ubu Edom; a balam i ngala ma u langlang tana. Ma go, una ki ta kaum gunan;

ta ra ava una vatut ra purpuruan ma una kaina tana, ma una bura, avat ma ra tarai Iuda?

²⁰ Ma Amasia pa i ga mainge ba na valongore; go ra magit i ga vuna tai God, upi na tul tar diat ta ra lima i kadia umana ebar, tago dia ga anan upi ra umana god kai ra tarai Edom.

²¹ Damana Ieoas ra king Israel i ga vana, ma dir ma Amasia ra king Iuda dir ga varbobo i aro Bet-Semes, nina ba kai Iuda.

²² Ma ra tarai Israel dia ga uvia pa ra tarai Iuda, ma dia ga lop tar ta ra kubakuba i diat.

²³ Ma Ieoas ra king Israel i ga kinim pa Amasia ra king Iuda, natu i Ieoas natu i Akasia, aro Bet-Semes, ma i ga ben pa ia urama Ierusalem, ma i ga rada vue ra liplip na vat Ierusalem papa ra mataniolo Epraim tuk tar ta ra mataniolo ta ra ngu na liplip, tika na mar na pokono ra lolovina tana.

²⁴ Ma i ga kap pa ra goled ma ra silva par, ma ra umana la nina di ga tadav diat ta ra kuba i God pire Obed-Edom, ma ra umana ngatngat na magit ta ra kuba i ra king; ma i ga kap bula ra tarai upi ra kikia, ma i ga lilikun uro Samaria.

²⁵ Ma Amasia natu i Ieoas ra king Iuda i ga laun a vinun ma a ilima na kilala namur ta ra minat i Ieoas natu Ieoakas ra king Israel.

²⁶ Ma ra umana enana papalum kai Amasia, papa ra turpaina tuk ta ra mutuaina, pa di ga tumu diat vang ta ra buk ure ra umana king Iuda ma Israel?

²⁷ Ma papa ra e ba Amasia i ga vana irai kan ra nimur pire ra Lului dia ga varpit ure arama

Ierusalem; ma i ga lop uro Lakis, ma dia ga korot mur ia uro Lakis, ma dia ga doka abara.

²⁸ Ma di ga kap pa ra minatina ta ra umana os, ma di ga punang ia varurung ma ra umana tamana ta ra pia na pal kai David.

26

Usia i ki na king (2 King 15:1-7)

¹ Ma ra tarai Iuda par dia ga pilak pa Usia, nina ba i ga a vinun ma laptikai kana kilala na nilaun, ma dia. ga vaki ia pi na kia vue tamana Amasia ta ra kini na king.

² I ga vatut Elat ma i ga kap valilikun mule tai Iuda, namur ta ra minat kai tamana.

³ Usia i ga laun vue a vinun ma laptikai na kilala ba i ga tur pa ia pi na king; ma i ga ki na king a ilima na vinun ma a ura kilala arama Ierusalem; ma ra iang i tinana Iekilia a vavina Ierusalem.

⁴ Ma i ga pait nam i ga takodo ta ra luaina mata i ra Luluai da tamana Amasia i ga pait ia.

⁵ Ma i ga anan upi God ta ra umana bungbung kai Sekaria, nina i ga vateten ia ure ra variru tadav God; ma ba i ga anan upi ra Luluai, God i ga vatavua kana papalum.

⁶ Ma i ga vana upi na varubu ma ra tarai Pilistia, ma i ga re vue ra liplip na vat Gat, ma ra liplip na vat Iabne, ma ra liplip na vat Asdod; ma i ga vatut ta umana pia na pal ta ra papar Asdod, ma livuan ta ra tarai Pilistia.

⁷ Ma God i ga maravut ia ba i ga varubu ma ra tarai Pilistia, ma ra tarai Arabia nina dia ga ki aro Gur-Baal, ma ra tarai Meun.

⁸ Ma ra tarai Amon dia ga tul tar ra totokom pire Usia; ma ra iangina i ga rararang tuk tar ta ra langun Aigipto, tago i ga ongor vanavana.

⁹ Ma Usia i ga vatut ta umana pal na minakila arama Ierusalem, ta ra mataniolo ta ra ngu na liplip, ma ta ra mataniolo ta ra male, ma ta ra pipit likun na liplip, ma i ga pait vadekdek diat.

¹⁰ Ma i ga pait ta umana pal na minakila aro ra bil, ma i ga kal mangoro na tung na tava, tago i ga vatur vake mangoro na vavaguai, ta ra male ma ta ra tamataman; kana ra umana tena vinauma ma ra umana tena balabalaure uma na vain ta ra lualuana ma ta ra pia na uma, tago i ga la ta ra vinauma.

¹¹ Ma Usia i ga vatur vake kana ta loko na tarai na vinarubu, nina dia ga tale ra vinarubu ta kadia lavur tiniba, da ra niluluk ure diat nina Ieiel ra tena tutumu ma Maseia ra tultul dir ga pait ia ta ra varkurai kai Kanania tika na luluai na vinarubu kai ra king.

¹² Ra niluluk ure ra umana lualua na apik na tarai par, a umana rangrang na tutana, i ga a ura arip ma laptikai na mar.

¹³ Ma dia ga kure ra tarai na vinarubu, a utul a mar ma lavurua na arip ma a ilima na mar diat, ma i ga tale diat ra vinarubu ma ra ngala na dekdek, upi diat a maravut ra king ure ra ebar.

¹⁴ Ma Usia i ga vaninare ra vargal ure ra tarai na vinarubu par, a umana bakbakit, a umana rumu, a umana kere na vinarubu, a umana mal na ongaongoi, a umana panak, ma ra umana lika.

¹⁵ Arama Ierusalem i ga pait ta umana ngala na magit na vinarubu, nina ra umana melemuna

dia ga nuk tadav diat, upi diat a ki ta ra umana pal na minakila ma ta ra ngu na liplip, ma diat a poponok ma diat a vavaian ma ra umana ngala na vat. Ma ra iangina i ga rararang uro vailik, tago di ga manga maravut ia tuk i ga dekdek tuna.

¹⁶ Ma ba i ga dekdek i ga kolakolo ra nuknukina ma i ga kaina tana, ma i ga pait ra varpiam ure ra Luluai kana God; tago i ga ruk ta ra gomgom na pal kai ra Luluai upi na tun ra bulit i ang na katkat ta ra uguugu ure ra mi na lotu.

¹⁷ Ma Asaria ra tena tinabar i ga ruk mur ia, diat ma lavutul na vinun na tena tinabar kai ra Luluai, a umana rangrang na tutana;

¹⁸ ma dia ga tur bat Usia ra king, ma dia ga biti tana: Vakir kaum tiniba, Usia, pi una tun ra bulit i ang na katkat tadav ra Luluai, a tiniba ka kai ra umana tena tinabar a umana natu i Aron, nina di ga tibe vaire diat upi diat a tun ra bulit i ang na katkat; una irop kan ra gomgom na pal, tago u ga pait ra varpiam; ma ra Luluai God pa na manane u ure go ra magit.

¹⁹ Ma Usia i ga kankan; i ga vatur vake ra la na mi ta ra limana upi na tun ra bulit i ang na katkat; ma ba i ga kankanuane ra umana tena tinabar, a minait na vukavuka i ga arikai ta ra pal a matana, ta ra luaina mata i ra umana tena tinabar ta ra kuba i ra Luluai, ta ra paparai ra uguugu ure ra mi na lotu.

²⁰ Ma Asaria ra tena tinabar ngalangala ma ra umana tena tinabar par dia ga gire, ma ea, a pal a matana i ga vukavuka, ma dia ga okole lolole vue kan abara; maia, ia iat i ga lulut upi na irop, tago ra Luluai i ga ub ia.

²¹ Ma Usia ra king i ga vukavuka tuk tar ta ra bung i ga mat i tana, ma i ga ki ta ra pal irai tago i vukavuka; tago di ga kure bat ia kan ra kuba i ra Luluai. Ma Iotam natuna i ga kure ra kuba i ra king, ma i ga ki na varkurai pire ra tarai na gunan.

²² Ma ra umana enana papalum kai Usia, papa ra turpaina tuk ta ra mutuaina, Iesaia ra propet natu i Amos i ga tumu vake diat.

²³ Ma di ga vadiop Usia varurung ma ra umana tamana; ma dia ga punang ia varurung ma ra umana tamana ta ra pia na pupunang nina ba kai ra umana king, tago dia ga biti: I vukavuka. Ma Iotam natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

27

Iotam i ki na king (2 King 15:32-38)

¹ Iotam i ga laun vue a ura vinun ma a ilima na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king a vinun na laptikai na kilala arama Ierusalem; a iang i tinana Ierusa natu i Sadok.

² Ma i ga pait nam i ga takodo ta ra luaina mata i ra Luluai, da nam parika tamana Usia i ga pait ia; ia kaka pa i ga ruk ta ra gomgom na pal kai ra Luluai. Ma ra tarai dia ga pait boko ra kaina mangamangana.

³ I ga pait ra mataniolo arama ta ra kuba i ra Luluai, ma i ga vatut mangoro na pal ta ra liplip Opel.

⁴ Ma i ga vatut bula ta umana pia na pal ta ra gunan na lualuana Iuda, ma i ga pait ta umana

pal na bakbakit ma ta umana pal na minakila ta ra lokalokor.

⁵ Dir ga varubu ma ra king kai ra tarai Amon, ma i ga uvia pa diat. Ma ra tarai Amon dia ga tul tar tika na mar na talant na silva pirana ta nam ra kilala, ma a vinun na arip na marmar na valavalar na vit, ma a vinun na arip na marmar na valavalar na barli. A tarai Amon dia ga tul tar nam ta ra vauruana kilala bula, ma ta ra vautuluna kilala bula.

⁶ Damana Iotam i ga dekdek, tago i ga mal kana lavur mangamangana ta ra luaina mata i ra Luluai kana God.

⁷ Ma ra umana enana papalum kai Iotam, ma kana lavur vinarubu, ma kana lavur mangamangana, di ga tumu vake diat ta ra buk ure ra umana king Israel ma Iuda.

⁸ I ga laun vue a ura vinun ma a ilima na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king a vinun ma laptikai na kilala arama Ierusalem.

⁹ Ma di ga vadiop Iotam varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia ta ra pia na pal kai David; ma Akas natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

28

Akas i ki na king (2 King 16:1-20)

¹ Akas i ga laun vue a ura vinun na kilala ba i ga tur pa ia pi na king; ma i ga ki na king a vinun ma laptikai na kilala arama Ierusalem; ma pa i ga pait nam i ga takodo ta ra luaina mata i ra Luluai, da David kana ngala,

² i ga mur ra mangamangana kai ra umana king Israel; ma i ga tun mal ra umana tabalar ure ra umana Baal.

³ Ma i ga tun ra bulit i ang na katkat ta ra male kai natu i Inom, ma i ga tun ra umana natuna ta ra iap, da ra bilak na mangamangana kai ra umana Tematana nina ba ra Luluai i ga korot vue diat kan ra luaina mata i ra tarai Israel.

⁴ Ma i ga varvartabar ma i ga tuntun ra bulit i ang na katkat ta ra umana tavul a lotu, ma ta ra lavur ul a buana, ma ta ra vavai ra umana davai dia lubalubang.

⁵ Kari ra Luluai kana God i ga nur tar ia ta ra lima i ra king Siria; ma dia ga ub ia, ma dia ga ben vavilavilau vue mangoro ta kana tarai uro Damasko. Ma di ga nur tar ia bula ta ra lima i ra king Israel, ma i ga ub ia ma i ga doko ra ngala na tarai.

⁶ Tago Peka natu i Remalia i ga doko tika na mar ma a ura vinun na arip na marmar ta ra kopono bung, diat par a umana rangrang na tutana İuda; tago dia ga vana kan ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat.

⁷ Ma Sikri, tika na rangrang na tutana maro Epraim, i ga doko Maseia natu i ra king, ma Asrikam nina i ga kure ra kuba i ra king, ma Elkana nina i ga vauruana ta ra king.

⁸ Ma ra tarai Israel dia ga ben vavilavilau pa a ura mar na arip na marmar ta ra umana tura i diat, a vaden ma ra umana natu i diat, a umana tutana ma ra umana vavina, ma dia ga ra pa ra ngala na tabarikik ta diat, ma dia ga kap ra tabarikik uro Samaria.

⁹ Ma tika na propet kai ra Luluai abara, a iangina Oded, ma i ga vana upi na barat ra tarai na vinarubu ba dia pot mulai Samaria, ma i ga biti ta diat: Ea, ra Luluai ra God kai ra umana tama i vavat i ga kankan ure Iuda, kari i ga nur tar diat ta ra lima i vavat, ma ava ga doko diat ma ra ngala na kankan i tuk urama ra bala na bakut.

¹⁰ Ma go ava nuk ia ba avat a kure ra tarai Iuda ma Ierusalem ma ra vaden, upi diat kavava umana vilavilau. Dave, pa kavava ta umana nirara ure ra Luluai kavava God?

¹¹ Io, avat a valongore iau, ma avat a valilikun vue mule ra umana vilavilau nina ava ga kinim pa diat ta ra umana tura i vavat; tago ra ngala na kankan kai ra Luluai i ki taun avat.

¹² Ma ta umana luluai kai ra tarai Epraim, Asaria natu i Iokanan, Berekia natu i Mesilemot, Iekiskia natu i Salum, ma Amasa natu i Kadlai, dia ga tur bat diat dia lilikun kan ra vinarubu,

¹³ ma dia ga biti ta diat: Koko avat a ben pa ra umana vilavilau uti; tago ava nuk pa ra magit nina ba na da kada nirara ure ra Luluai ma na vangala kada kaina mangamangana ma kada nirara; tago kada nirara i ngala, ma ra ngala na kankan i ki ure Israel.

¹⁴ Damana ra tarai na vinarubu dia ga nur vue ra umana vilavilau ma ra tabarikik ta ra luaina mata i ra umana luluai ma ra tarai par.

¹⁵ Ma ra tarai nina di ga vatang ra iang i diat dia ga tut, ma dia ga ben pa ra umana vilavilau, ma dia ga vamal ra umana tavaturia ta diat ma ra tabarikik di ga ra pa ia; dia ga vamal diat, ma dia ga ule tar ra pal a kau ta diat, ma dia ga tabar diat ma ra nian ma ra nimomo, ma dia ga tap diat, ma

dia ga vako ra umana biluana ta diat ta ra umana as, ma dia ga tule vue diat pire ra umana tura i diat aro Ieriko, ra pia na pal na gelep; ma namur dia ga lilikun uro Samaria.

¹⁶ Ta nam ra e Akas i ga vartuluai upi ra king Asiria upi na maravut ia.

¹⁷ Tago ra tarai Edom dia ga tut mulai ma dia ga uvia pa Iuda, ma dia ga ben vavilavilau vue ta umana.

¹⁸ A tarai Pilistia bula dia ga tut ure ra umana pia na pal ta ra male ma aro Negeb-Iuda, ma dia ga uvia pa Bet-Semes, Aialon, Gederot, Soko ma ra umana gunan kikil ia, Timna ma ra umana gunan kikil ia, ma Gimso bula ma ra umana gunan kikil ia, ma dia ga ki ta diat.

¹⁹ Tago ra Luluai i ga varuva Iuda ure Akas ra king Iuda, tago i ga papait vakuku aro Iuda, ma i ga manga varpam ure ra Luluai.

²⁰ Ma Tiglat-Pileser ra king Asiria i ga tadav ia, ma i ga vakadik ia ma vakir i ga vadekdek ia.

²¹ Ma Akas i ga tatak ta ra kuba i ra Luluai, ma ta ra kuba i ra king ma ra umana luluai, ma i ga tul tar ra totokom pire ra king Asiria; ma nam pa i ga maravut ia.

²² Ma ta ra e ba di ga vakadik ia, go ra king Akas i ga manga varpam mulai ure ra Luluai.

²³ Tago i ga vartabar tadav ra umana god Damasko, nina dia ga ub ia; ma i ga biti: Tago ra umana god kai ra umana king Siria dia maravut diat, ina vartabar tadav diat upi diat a maravut iau. Ia kaka dia ga vuna ta kana vinirua ma ta ra vinirua kai Israel par.

²⁴ Ma Akas i ga kap varurue ra umana la ure ra

kuba i God, ma i ga poko gigi ra umana la ure ra kuba i God, ma i ga banu bat ra gomgom na pal kai ra Luluai; ma i ga pait kana umana uguugu ta ra lavur pakana gunan Ierusalem.

²⁵ Ma i ga vatut ra umana tavul a lotu ta ra lavur pia na pal Iuda upi da tun ra bulit i ang na katkat tadav ra umana enana god, ma i ga vakankan ra Luluai ra God kai ra umana tamana.

²⁶ Ma kana umana enana papalum, ma kana lavur mangamangana, papa ra turpaina tuk ta ra mutuaina, di ga tumu vake diat ta ra buk ure ra umana king Iuda ma Israel.

²⁷ Ma di ga vadiop Akas varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia ta ra pia na pal Ierusalem iat; tago pa dia ga kap ia tar ta ra babang kai ra umana king Iuda; ma Esekia natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

29

Esekia i ki na king (2 King 18:1-3)

¹ Esekia i ga tur pa ia pi na king ba i ga laun vue a ura vinun ma a ilima na kilala, ma i ga ki na king a ura vinun ma lavuvat na kilala arama Ierusalem; ma ra iang i tinana Abia natu i Sekaria.

² Ma i ga pait nam i ga takodo ta ra luaina mata i ra Luluai, da David kana ngala i ga pait ia.

Esekia i vagomgom mule ra kuba i ra Luluai

³ Ta ra luaina kilala ta kana kini na king, ta ra luaina gai, i ga papa are ra umana banbanu ta ra gomgom na pal kai ra Luluai, ma i ga mal pa diat.

⁴ Ma i ga agure ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi, ma i ga varurue diat ta ra bala na taman ta ra papar a taur,

⁵ ma i ga biti ta diat: Avat a tarai Levi, avat a valongore iau; avat a vagomgom avat, ma avat a vagomgom ra gomgom na pal kai ra Luluai ra God kai ra umana tama i vavat, ma avat a kap vue ra dur kan go ra pakana i gomgom.

⁶ Tago ra umana tama i dat dia ga varpam, ma dia ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai kada God, ma dia ga vana kan ia, ma ra mata i diat i ga lingan irai kan ra kuba i ra Luluai, ma dia ga vue tamur tar tana.

⁷ Ma dia ga banu bat bula ra mata palpai, ma dia ga pun ra umana lamp, ma pa dia ga tun ra bulit i ang na katkat ma pa dia ga tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia ta ra pakana i gomgom tadav ra God kai Israel.

⁸ Kari ra kankan kai ra Luluai i ga ki taun Iuda ma Ierusalem, ma i ga nur tar diat upi diat a magit di burut i tana, ma ra magit na kinaian, ma ra magit na varkulumai, da ra mata i vavat i gire.

⁹ Tago ra umana tama i dat dia tar virua ta ra pakat na vinarubu, ma ra umana natu i dat, a umana tutana ma ra umana vavina, ma kada umana tulai, dia ki na vilavilau ure go ra magit.

¹⁰ Ma go i ki ta ra nuknukigu ba dat a pait ra kunubu pire ra Luluai ra God kai Israel, upi kana ngala na kankan na vana kan dat.

¹¹ A umana natugu, koko avat a kiki vakuku; tago ra Luluai i tar pilak pa avat upi avat a tur ta ra luaina matana, upi avat a kudakudar pirana, ma upi avat kana umana tultul, ma avat a tun ra

bulit i ang na katkat.

¹² Ma ra tarai Levi dia ga tut, go diat: Ta ra apik na tarai Koat, Makat natu i Amasai ma Ioel natu i Asaria; ta ra apik na tarai Merari, Kis natu i Abdi ma Asaria natu i Iealelel; ta ra apik na tarai Gerson, Ioa natu i Sima ma Eden natu i Ioa;

¹³ ta ra apik na tarai Elisapan, Simri ma Ieuel; ta ra apik na tarai Asap, Sekaria ma Matania;

¹⁴ ta ra apik na tarai Eman, Iekuel ma Simeii; ma ta ra apik na tarai Iedutun, Semaia ma Usiel.

¹⁵ Ma dia ga varurue ra umana tura i diat, ma dia ga vagomgom diat iat, ma dia ga ruk, da ra vartuluai kai ra king ta ra tinata kai ra Luluai, upi diat a vagomgom ra gomgom na pal kai ra Luluai.

¹⁶ Ma ra umana tena tinabar dia ga ruk ta ra bala na gomgom na pal kai ra Luluai upi diat a vagomgom ia, ma dia ga kap vue ra lavur mangana dur nina dia ga tadav ia ta ra gomgom na pal kai ra Luluai tar ta ra bala na gunan ta ra kuba i ra Luluai. Ma ra tarai Levi dia ga kap ia, upi diat a puak vue uro ra tava alir Kidron.

¹⁷ Dia ga tur pa ra varvagomgom ta ra luaina bung ta ra luaina gai, ma ta ra bung lavutul ta nam ra gai dia ga tadav ra mata palpal kai ra Luluai; ma dia ga vagomgom ra gomgom na pal kai ra Luluai ta ra lavutul na bung, ma ta ra bung a vinun ma laptikai ta ra luaina gai dia ga vapar vue.

¹⁸ Ma dia ga ruk tadav Esekia ra king ta ra kubana, ma dia ga biti: Ave tar vagomgom vapar ra kuba i ra Luluai, ma ra uguugu ure ra tinabar di tuntun tar ia ma ra umana la ure, ma ra

vuvuvung ure ra gem na ginigira ma ra umana la ure.

¹⁹ Ma ra umana la bula, nina Akas i ga vue diat ba i ga pait ra varpam ta kana kini na king, ave ga mal diat ma ave ga vagomgom diat; ma ea, dia ki ta ra luaina mata i ra uguugu na vartabar kai ra Luluai.

²⁰ Ma Esekia ra king i ga tut ta ra malana ikilik, ma i ga varurue ra umana luluai ta ra pia na pal, ma dia ga vana urama ta ra kuba i ra Luluai.

²¹ Ma dia ga kap lavurua na bulumakau, ma lavurua na sip a umana tomotoina, ma lavurua na nat na sip, ma lavurua na me a umana tomotoina, upi a tinabar na varporong ure ra kiki na varkurai, ma ure ra gomgom na pal ma ure ra tarai Iuda. Ma i ga vartuluai pire ra umana tena tinabar, a umana natu i Aron, upi diat a tul tar diat ta ra uguugu na vartabar kai ra Luluai.

²² Ma dia ga doko ra umana bulumakau, ma ra umana tena tinabar dia ga kap ra gapu i diat ma dia ga apur ra uguugu na vartabar me; ma dia ga doko ra umana sip, ma dia ga apur ra uguugu na vartabar ma ra gapu i diat; ma dia ga doko ra umana nat na sip, ma dia ga apur ra uguugu na vartabar ma ra gapu i diat bula.

²³ Ma dia ga kap ra umana me ure ra tinabar na varporong ta ra luaina mata i ra king ma ra tarai par; ma dia ga vung ra lima i diat taun diat,

²⁴ ma ra umana tena tinabar dia ga doko diat, ma dia ga pait ra tinabar na varporong ma ra gapu i diat ta ra uguugu na vartabar, upi da pait ra varporong ure Israel par; tago ra king i ga tar vartuluai ba da tul tar ra tinabar di tuntun tar

ia ma ra tinabar na varporong ure ra tarai Israel par.

²⁵ Ma i ga tibe ra tarai Levi ta ra kuba i ra Luluai ma ra umana tobo, ma ra umana pagol, ma ra umana ngap, da ra vartuluai kai David, ma Gad ra tena ginigira kai ra king, ma Natan ra propet; tago nam ra vartuluai i ga vuna tai ra Luluai ta ra ngie i kana umana propet.

²⁶ Ma ra tarai Levi dia ga tur ma ra umana magit na kakailai kai David, ma ra umana tena tinabar dia ga vature ra umana tavor.

²⁷ Ma Esekia i ga vartuluai ba da tul tar ra tinabar di tuntun tar ia ta ra uguugu na vartabar. Ma ba di ga tur pa ra tinabar di tuntun tar ia, di ga tur pa bula ra kakailai tadav ra Luluai, ma ra vuvu tavor, ma ra umana magit na kakailai kai David ra king Israel dia ga maravut ia.

²⁸ Ma ra tarai par dia ga lotu, ma ra umana tena kakailai dia ga kakailai, ma ra umana tena vu tavor dia ga pupunge; ma di ga pait vanavana tuk di ga vapar vue ra tinabar di tuntun tar ia.

²⁹ Ma ba dia ga vapar vue ra tinabar, ra king ma diat parika abara dia ga lotu.

³⁰ Ma Esekia ra king ma ra umana luluai dia ga vartuluai ba ra tarai Levi diat a kakailai na pite varpa tadav ra Luluai ma ra umana tinata kai David, ma kai Asap ra tena ginigira. Ma dia ga kakailai na pite varpa ma ra gugu, ma dia ga tur rururu ma dia ga lotu.

³¹ Ma Esekia i ga biti: Go ava tar tul tar avat pire ra Luluai; avat a kakari maravai ma avat a kap ra umana vartabar ma ra umana tinabar na pite varpa ta ra kuba i ra Luluai. Ma ra kor na

tarai dia ga kap ra umana vartabar ma ra umana tinabar na pite varpa; ma diat ba i mariga ra bala i diat dia ga kap ra umana tinabar di tuntun tar ia.

³² Ma ra niluluk ure ra umana tinabar di tuntun tar ia, nina ra tarai dia ga kap ia, i ga lavurua na vinun na bulumakau, tika na mar na sip a umana tomotoina, ma a ura mar na nat na sip; go diat parika a tinabar di tuntun tar ia tadav ra Luluai.

³³ Ma di ga vagomgom laptikai na mar na bulumakau ma a utul a arip na marmar na Sip.

³⁴ Ia kaka ra umana tena tinabar pa dia ga peal, ma pa i ga tale diat upi diat a kulit vapar ra umana tinabar di tuntun tar ia; damana ra umana tura i diat ra tarai Levi dia ga maravut diat, tuk di ga vapar vue ra papalum, ma tuk ra umana tena tinabar dia ga vagomgom diat iat mulai; tago ra bala i ra tarai Levi i ga dovot tuna ta diat ra umana tena tinabar upi diat a vagomgom diat iat mulai.

³⁵ Ma i ga tup ia ra umana tinabar di tuntun tar ia, ma ra bira i ra umana tinabar na varmaram, ma ra umana tinabar na nimomo ure ra umana tinabar di tuntun tar ia. Damana di ga mal pa mule ra papalum ta ra kuba i ra Luluai.

³⁶ Ma Esekia ma ra tarai par dia ga gugu ure ra magit nina God i ga vaninare ure ra tarai; tago di ga pait lulut go ra magit.

30

Di pait ra lukara na bolo lake

¹ Ma Esekia i ga tulue ra tinata tadav ra tarai Israel ma Iuda par, ma i ga tumu bula ta umana

buk tadav ra tarai Epraim ma Manase, upi diat a vana tadav ra kuba i ra Luluai arama Ierusalem, upi diat a pait ra lukara na bolo lake tadav ra Luluai ra God kai Israel.

² Tago ra king, ma kana umana luluai, ma ra tarai par Ierusalem, dia ga tar varkurai ba da pait ra lukara na bolo lake ta ra vauruana gai.

³ Pa dia ga pait valar pa ia ta nam ra gai, tago ra paupau tena tinabar nina dia ga vagomgom diat iat mulai pa dia ga topa ia, ma ra tarai par pa dia ga vana varurung urama Ierusalem.

⁴ Ma ra magit i ga takodo ta ra mata i ra king ma ra tarai par.

⁵ Damana dia ga varkurai ba da varvai vurvur-bit ta ra langun Israel par, papa aro Ber-Seba ma tuk uro Dan, ba diat a vana upi diat a pait ra lukara na bolo lake tadav ra Luluai ra God kai Israel arama Ierusalem; tago pa di ga pait ia lua ma ra ngala na kor da di ga tumu ia.

⁶ Io, ra umana tena kapkap varvai dia ga kap vurvurbingitane ra umana buk kai ra king ma kana umana luluai ta ra langun Israel ma Iuda par, ma varogop ma ra vartuluai kai ra king dia ga biti: Avat a tarai Israel, avat a talil tadav ra Luluai ra God kai Abaraam, Isak, ma Israel, upi ia iat na talil tadav ra ibaiba ta vavat nina ava tar pila kan ra lima i ra umana king Asiria.

⁷ Koko avat a varogopane avat ma ra umana tama i vavat ma ra umana tura i vavat, nina dia ga pait ra varpam pire ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat, ma damana i ga nur vue diat upi diat a ki na uliran, da ava gire.

⁸ Ma koko avat a pue ngangar da ra umana

tama i vavat, avat a tul tar ika avat pire ra Luluai, ma avat a olo ta kana gomgom na pal nina i ga vagogom ia pa na mutu, ma avat a torom tai ra Luluai kavava God, upi kana ngala na kankan na vana kan avat.

⁹ Tago gala avat a talil tadav ra Luluai, gala diat dia ga ben vavilavilau vue ra umana tura i vavat ma ra umana natu i vavat diat a mari diat, ma diat a lilikun mulai tadav go ra gunan; tago ra Luluai kavava God ia ra tena varmari ma i buka ma ra varmari, ma ona avat a talil tadav ia pa na lingan kan avat.

¹⁰ Ma ra umana tena kapkap varvai dia ga vana alalu ta ra umana pia na pal ta ra langun Epraim ma Manase, ma tuk uro Sebulun; ia kaka ra tarai dia ga nongone diat ma dia ga kulume diat.

¹¹ Ta umana ka ta ra tarai Aser ma ra tarai Manase ma ra tarai Sebulun dia ga torom ma ra madu na bala i diat, ma dia ga vana urama Ierusalem.

¹² Ma ra lima i God i ga ki tai Iuda upi na vakopono ra nuknuk i diat, upi diat a pait ot pa ra varkurai kai ra king ma ra umana luluai ta ra tinata kai ra Luluai.

¹³ Ma ra peal tarai dia ga kor varurung arama Ierusalem upi diat a pait ra lukara na gem ba pa i leven ta ra vauruana gai, a ngala na kor iat.

¹⁴ Ma dia ga tut ma dia ga tak vue ra umana uguugu na vartabar nina dia ga ki Ierusalem, ma dia ga tak vue bula ra umana uguugu nina di ga tun ra bulit i ang na katkat ta diat, ma dia ga vue diat ta ra tava alir Kidron.

¹⁵ Ma dia ga doko ra bolo lake ta ra bung a vinun ma a ivat ta ra vauruana gai; ma ra umana tena

tinabar ma ra tarai Levi dia ga vavirvir ma dia ga vagomgom diat iat mulai, ma dia ga kap ra umana tinabar di tuntun tar ia ta ra kuba i ra Luluai.

¹⁶ Ma dia ga tur ta kadia umana turtur, da ra varkurai kai Moses ra tutana kai God; ra umana tena tinabar dia ga apure ra gap nina dia ga vatur vake ta ra lima i ra tarai Levi.

¹⁷ A mangoro pire ra tarai pa dia ga vagomgom diat, kari ra tarai Levi dia ga doko ra umana bolo lake ure diat nina pa dia ga gomgom, upi da vagomgom diat ure ra Luluai.

¹⁸ Tago a kor na tarai, mangoro ta diat maro Epraim, Manase, Isakar, ma Sebulun, pa dia ga vagomgom diat, ia kaka dia ga ian ta ra bolo lake, ma pa i ga varogop ma ra tutumu ure. Tago Esekia i ga araring ure diat, ma i ga biti: A Luluai nina i boina na nur vue pire diat par tikatikai

¹⁹ nina dia anan upi God, ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat, ma ra dovot na bala i diat, ba pa dia ga pait ot pa ra varvagomgom ure ra gomgom na pal.

²⁰ Ma ra Luluai i ga torom tai Esekia, ma i ga valagar pa ra tarai.

²¹ Ma ra tarai Israel nina dia ga ki Ierusalem dia ga pait ra lukara na gem ba pa i leven ma ra ngala na gugu ta ra lavurua na bung; ma ra tarai Levi ma ra umana tena tinabar dia ga pite pa ra Luluai ta ra bungbung par, ma dia ga kakailai tadav ra Luluai ma ra ngala na nilai diat.

²² Ma Esekia i ga tata na varmari pire ra tarai Levi par nina dia melem ta ra papalum kai ra Luluai. Damana dia ga iaian ta ra lavurua na bung ure ra lukara, ma dia ga tul tar ra umana

tinabar na varmaram, ma dia ga pite pa ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat.

²³ Ma ra tarai par dia ga varkurai ba da pait ia ta lavurua na bung mulai; ma dia ga pait ia lavurua na bung mulai ma ra gugu.

²⁴ Tago Esekia ra king Iuda i ga tabar ra tarai ma tika na arip na marmar na bulumakau ma lavurua na arip na marmar na sip ure ra umana tinabar; ma ra umana luluai dia ga tabar ra tarai ma tika na arip na marmar na bulumakau ma a vinun na arip na marmar na sip; ma ra peal tena tinabar dia ga vagomgom diat iat mulai.

²⁵ Ma ra tarai Iuda par, ma ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi, ma ra tarai na lotu nina dia ga vana maro Israel, ma ra umana vaira nina dia ga pot maro ra gunan Israel ma nina dia ga ki Iuda, diat par dia ga gugu.

²⁶ Damana a ngala na gugu i ga ki arama Ierusalem, tago papa ra e kai Solomon natu i David ra king Israel pa di ga pait ta lukara dari arama Ierusalem.

²⁷ Ma ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi dia ga tur ma dia ga tata vadoane ra tarai; ma di ga valongore ra nilai diat, ma kadia niaring i ga tutua urama ra bala na bakut ta kana gomgom na kiki.

31

¹ Ma ba i ga par go ra lavur magit, a tarai Israel par nina dia ga ki dia ga vana ta ra lavur pia na pal Iuda, ma dia ga pamar gigi ra umana vat na tabalar. ma dia ga mut vue ra umana tabataba i Asera, ma dia ga re vue ra umana tavul a lotu ma ra umana uguugu na vartabar kan ra langun

Iuda ma Benjamin, ma aro Epraim ma Manase bula, tuk dia ga vamutue diat par. Ma namur ra tarai Israel par dia ga lilikun ta kadia umana pia na pal, tikitikai ta kana pakana iat.

Esekia i mal pa ra tiniba kai ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi

² Ma Esekia i ga tibe ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi ta kadia lavur tiniba tikitikai da kadia varvakai, ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi par, upi diat a tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia ma ra umana tinabar na varmaram, ma upi diat a pite varpa ma diat a kakailai ta ra mataniolo ta ra gunan kai ra Luluai.

³ I ga kure tar bula ta tiniba ure ra king ta kana tabarikik, ure ra umana tinabar di tuntun tar ia ta ra malana ma ta ra ravian, ma ure ra umana Bung Sabat, ma ure ra umana kalamana gai, ma ure ra umana lukara nina di ga kubu diat, da di ga tumu ia ta ra varkurai kai ra Luluai.

⁴ Ma i ga vartuluai pire ra tarai nina dia ga ki Ierusalem upi diat a tul tar ra tiniba kai ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi, upi diat a ongor ta ra varkurai kai ra Luluai.

⁵ Ma ba di ga vaarike ra vartuluai ra tarai Israel dia ga tul tar ra ngala na vuai e ta ra kon, ma ra polo na vuai na vain, ma ra dangi, ma ra polo na livur, ma ta ra lavur magit i tavua ta ra uma; ma dia ga kap ra vavinun na pakana ta ra lavur magit, ma i ga tup ia.

⁶ Ma ra tarai Israel ma Iuda nina dia ga ki ta ra umana pia na pal Iuda dia ga kap ra vavinun na pakana ta ra umana bulumakau ma ra umana sip, ma ra umana magit di ga vagongom diat ure

ra Luluai kadia God, ma dia ga vung diat ta ra umana anguvai.

⁷ Ta ra vautuluna gai dia ga tur pa ia pi diat a vuvung tar ta ra umana anguvai, ma dia ga vapar vue diat ta ra valavuruana gai.

⁸ Ma ba Esekia ma ra umana luluai dia ga pot ma dia ga gire ra umana anguvai, dia ga pite pa ra Luluai ma kana tarai Israel.

⁹ Ma Esekia i ga tir ra umana tena tinabar ma ra tarai Levi ure ra umana anguvai.

¹⁰ Ma Asaria ra tena tinabar ngalangala ta ra apik na tarai kai Sadok i ga bali ia dari: Papa ba di ga tur pa ia ba diat a kap ra umana vartabar tar ta ra kuba i ra Luluai, ave ga ian ma ave ga maur. ma ave ga en valili ra ngala; tago ra Luluai i tar vadoane kana tarai, ma go ra ngala na vuvuvung i ki valili.

¹¹ Ma Esekia i ga vartuluai ba da vaninare ta umana bagialar ta ra kuba i ra Luluai; ma dia ga vaninare diat.

¹² Ma dia ga kap ra umana vartabar, ma ra vavinununa ta ra lavur magit, ma ra magit par di ga vagomgom diat, ma ra dovotina; ma Konania ra te Levi i ga kure diat, ma turana Simei i ga vauruana tana.

¹³ Iekiel, Asasia, Nakat, Asael, Ierimot, Iosabad, Eliel, Ismakia, Makat, ma Benaia, dia ga tena varbalaurai ta ra vavai ra varkurai kai Konania ma turana Simei, ta ra tiniba kai Esekia ra king ma Asaria ra tena varkurai ta ra kuba i God.

¹⁴ Ma Kore nату i Imna ra te Levi, ra tena balabalaure mataniolo ta ra papar a taur, i ga kure ra umana tamarigat na vartabar ure God, upi na tibe ra umana vartabar kai ra Luluai, ma

ra umana gomgom na magit.

¹⁵ Eden, Miniamin, Iesua, Semaia, Amaria, ma Sekania, dia ga maravut ia ma ra dovotina ta ra umana pia na pal kai ra umana tena tinabar, ma dia ga tul tar ra umana tiniba pire ra umana tura i diat, diat dia ngala ma diat dia ikilik, ta kadia lavur tiniba na papalum,

¹⁶ ia kaka pa ta tiniba ure diat di ga tumu ra iang i diat, ra umana tutana par nina i utul kadia kilala ba i bolo ra utul, nina dia vana ta ra kuba i ra Luluai ure kadia varvakai ta kadia lavur tiniba, da ra varkurai ure ra papalum ta ra bungbung.

¹⁷ Di ga tumu ra iang i ra umana tena tinabar ta kadia lavur apik na tarai, ma ra tarai Levi nina i ura vinun kadia kilala ba i bolo ra ura vinun, di ga tumu ra iang i diat ta kadia lavur varvakai ma ta kadia lavur tiniba.

¹⁸ Di ga tumu ra iang i diat varurung ma kadia umana nat na bul, ma kadia umana taulai, ma ra umana natu i diat, a umana tutana ma ra umana vavina, kadia kor na tarai; tago dia ga vagongom vatikene diat iat ma ra dovotina.

¹⁹ Ma ure ra umana tena tinabar a umana natu i Aron, nina dia ga ki ta ra pia na vura ta kadia umana pia na pal, di ga vatang ra iang i ta umana tutana, ta ra umana pia na pal tikatikai, upi diat a tul tar ra umana tiniba pire ra lavur tutana par ta ra umana tena tinabar, ma pire ra tarai Levi par nina di ga tumu ra iang i diat.

²⁰ Esekia i ga pait ia damana ta ra langun Iuda parika; ma i ga pait nam i ga boina ma i ga takodo ma i ga dovot ta ra luaina mata i ra Luluai kana God.

²¹ Ma ra lavur papalum nina i ga tur pa ia ure ra varvakai ta ra kuba i God, ma ure ra tinata na varkurai, ma ure ra umana vartuluai, nina i ga tikan upi kana God tana, i ga pait diat ma ra balana parika, ma i ga boina pirana.

32

Senakerib i tut na vinarubu ure Iuda (2 King 18:13-37; Ies 36:1-22)

¹ Ba i ga par go ra lavur magit, ma go ra dovot na mangamangana, Senakerib ra king Asiria i ga tut ma i ga vana Iuda ma i ga tur vartakalat bat ra umana pia na pal di ga liplip bat diat, ma i ga nuk ia ba na kale pa diat.

² Ma ba Esekia i ga gire ba Senakerib i ga pot, ma ba i ga nuk ia ba na varubu ure Ierusalem,

³ dia ga tata guvai ma kana umana luluai ma kana umana rangrang na tutana upi da tur bat ra tava ta ra umana mata na tava aro ra paparai ra pia na pal; ma dia ga tur maravut ia.

⁴ Damana ra ngala na kor dia ga vana varurung, ma dia ga tur bat ra umana mata na tava, ma ra tava alir nina i ga alir ta ra bala na gunan, ma dia ga biti: Ta ra ava ra umana king Asiria diat a tadav ra ngala na tava ona dia pot?

⁵ Ma i ga ongor, ma i ga pait mule nam ra pakana parika ta ra liplip nina i ga tarada, ma i ga vatut ra umana pal na minakila tana, ma i ga pait ta ra tika na liplip na vat ta ra papar a liplip maro, ma i ga vadekdek Milo ta ra pia na pal kai David, ma i ga pait mangoro na vargal ma ra umana bakbakit.

⁶ Ma i ga tibe ra umana luluai na vinarubu ure ra tarai, ma i ga varurue diat pirana ta ra bala na taman pire ra mataniolo ta ra pia na pal, ma i ga tata na varmaram pire diat, ma i ga biti:

⁷ Avat a ongor ma avat a balamat, koko avat a burut ma koko avat a ururian ure ra king Asiria, ma ure ra ngala na kor nina dia varagur me; tago nina i maravut dat i ngala tai nina i maravut ia.

⁸ A dekdek na limana a palapaka ka, ma ga ra Luluai kada God i tur maravut dat, ma i varubu ure dat. Ma ra tarai dia ga nurnur ta ra tinata kai Esekia ra king Iuda.

⁹ Namur ta go, ba Senakerib ra king Asiria i ga tur vartakalat bat Lakis ma kana ngala na kor na tarai na vinarubu, i ga tulue kana umana tultul urama Ierusalem tadav Esekia ra king Iuda, ma tadav ra tarai Iuda par nina dia ga ki Ierusalem, ma dia ga biti:

¹⁰ Senakerib ra king Asiria i biti dari: Ava nurnur ta ra ava upi avat a ki bakit arama Ierusalem?

¹¹ Esekia pa i ga tuam pa avat vang, upi na nur tar avat ta ra minat ma ra mulmulum ma ra nimar, ba i biti, A Luluai kada God na valaun dat kan ra lima i ra king Asiria?

¹² Dave, vakir Esekia nam ba i ga tak vue kana umana tavul a lotu ma kana umana uguugu na vartabar, ma i ga vartuluai pire Iuda ma Ierusalem dari: Avat a lotu ta ra luaina mata i tika na uguugu na vartabar ka, ma avat a tun ra bulit i ang na katkat tana?

¹³ Pa ava nunure laka nam ba avet ma ra umana tamagu ave ga pait ia pire ra umana vuna

tarai ta ra gunagunan? Dave, ra umana god kai ra umana vuna tarai ta ra gunagunan dia ga valaun bar kadia gunan kan ra limagu?

¹⁴ I ga tale to ia ta diat ra umana god kai ra umana vuna tarai nina ra umana tamagu dia ga nila vue diat ba na valaun kana tarai kan ra limagu, upi kavava God na valaun valar pa avat kan ra limagu?

¹⁵ Io, koko Esekia na tuam pa avat, ma na varara avat dari, ma koko avat a kapupi ia; tago pa ta god kai ta vuna tarai ba kai ta vuna gunan i ga valaun valar pa kana tarai kan ra limagu, ma kan ra lima i ra umana tamagu; damana bula pa na tale kavava God ba na valaun avat kan ra limagu.

¹⁶ Ma mangoro na tinata bula kana umana tultul dia ga tatike ure ra Luluai God ma ure kana tultul Esekia.

¹⁷ I ga tumu bula ta umana buk, upi na vul ra Luluai ra God kai Israel, ma upi na tata kaina ure, dari: Da ra umana god kai ra umana vuna tarai ta ra gunagunan pa dia ga valaun kadia tarai kan ra limagu, damana ra God kai Esekia pa na valaun kana tarai kan ra limagu.

¹⁸ Ma dia ga oraoro ma ra ngala na nilai diat ta ra tinata Iudaia pire ra tarai Ierusalem nina dia ga ki ta ra ul a liplip, upi diat a vaburut diat, ma upi diat a vapurpuruan diat, upi diat a uvia pa ra pia na pal.

¹⁹ Ma dia ga tata ure ra God kai Ierusalem, da ure ra umana god kai ra umana vuna tarai ta ra rakarakan a gunagunan nina ra lima i ra tarai i ga pait diat.

*A Luluai i valaun pa Esekia
(2 King 19:1-37; Ies 37:1-38)*

²⁰ Ma Esekia ra king, ma Iesaia ra propet natu i Amos, dir ga araring ure go ma dir ga kakail urama ra bala na bakut.

²¹ Ma ra Luluai i ga tulue tika na angelo nina i ga vapanie vue ra umana rangrang na tutana, ma ra umana lualua, ma ra umana luluai, ta ra pakana ba ra tarai kai ra king Asiria dia ga ki tana. Damana i ga lilikun ta kana gunan ma ra vavirvir. Ma ba i ga ruk ta ra kuba i kana god, nina i ga vangala dir. dir ga doka abara ma ra pakat na vinarubu.

²² Damana ra Luluai i ga valaun Esekia ma diat dia ga ki Ierusalem kan ra lima i Senakerib ra king Asiria, ma kan ra lima i kana lavur ebar, ma i ga balaure diat ta ra lavur papar.

²³ Ma mangoro dia ga kap ra umana vartabar pire ra Luluai urama Ierusalem, ma ra umana ngatngat na magit pire Esekia ra king Iuda; ma papa nam ra e i ga ngala ta ra mata i ra lavur vuna tarai.

*Esekia i mait
(2 King 20:1-11; Ies 38:1-22)*

²⁴ Ta nam ra e Esekia i ga mait, ma i ga to na mat; ma i ga araring pire ra Luluai, ma i ga bali ia ma i ga tul tar ra vakilang pirana.

²⁵ Ia kaka Esekia pa i ga bali ra boina di ga pait ia pirana, tago i ga malamala ngala ta ra balana; kari ra kankan i ga ki taun ia, ma taun Iuda ma Ierusalem.

²⁶ Ma Esekia i ga vaikilik pa ia iat mulai ure ra ngala na ninunuk ta ra balana, diat ma ra tarai

Ierusalem, ma damana ra kankan kai ra Luluai pa i ga tadav diat ta ra e kai Esekia.

*Esekia i kapupi ra umana tultul maro Babilon
(2 King 20:12-19; Ies 39:1-8)*

²⁷ Ma Esekia i ga uviana ma di ga manga ru ia; ma i ga pait kana ta umana pal na vuvuvung ure ra silva, ma ra goled, ma ra umana ngatngat na vat, ma ra vuai na davai i ang na katkat, ma ra umana bakbakit, ma ra lavur mangana bo na la;

²⁸ ra umana pal na vuvuvung bula ure ra kon, ra polo na vuai na vain, ma ra dangi; ma ra umana pal ure ra lavur mangana vavaguai, ma ra umana liplip na sip.

²⁹ I ga vatur vake bula ra umana pia na pal, ma i ga tup ia kana umana kikil na sip ma kana umana kikil na vavaguai; tago God i ga manga vauviana.

³⁰ Esekia iat i ga tur bat ra mata na tava ta ra tava alir Gikon, ma i ga vanonoro pa ia ura ta ra pia na pal kai David ta ra papar a taoai tana. Ma Esekia i ga tavua ta kana lavur papalum.

³¹ Ia kaka ure ra umana tultul nina ra umana luluai Babilon dia ga tultue diat pirana upi diat a matoto ta ra magit na kinaian di ga pait ia ta ra gunan, God i ga nur vue upi na valar ia, upi na nunure ot pa ra balana.

*Esekia i mat
(2 King 20:20-21)*

³² Ma ra umana enana papalum kai Esekia, ma ra lavur bo na magit i ga pait ia, di ga tumu diat ta ra ninana kai Iesaia ra propet natu i Amos, ta ra buk ure ra umana king Iuda ma Israel.

³³ Ma di ga vadiop Esekia varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia ta ra tututua aina ba ra umana babang kai ra umana natu i David dia ki ie; ma ra tarai Iuda par ma diat dia ga ki Ierusalem dia ga ru ia ba i ga mat. Ma Manase natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

33

Manase i ki na king (2 King 21:1-18)

¹ Manase i ga laun vue a vinun ma a ura kilala ba i ga tur pa ia pi na king; ma i ga ki na king arama Ierusalem a ilima na vinun ma a ilima na kilala.

² Ma i ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai, da ra lavur bilak na mangamangana kai ra umana Tematana, nina ba ra Luluai i ga tar okole vue diat kan ra luaina mata i ra tarai Israel.

³ Tago i ga vatut mule ra umana tavul a lotu nina Esekia tamana i ga li vue; ma i ga pait ra umana uguugu na vartabar ure ra umana Baal, ma i ga pait ra umana tabataba i Asera, ma i ga lotu tadav ra kor par arama ta ra maup, ma i ga toratorom ta diat.

⁴ Ma i ga pait ta umana uguugu na vartabar ta ra kuba i ra Luluai, nina ra Luluai i ga biti dari ure: A iangigu na ki vataikai arama Ierusalem.

⁵ Ma i ga pait ta umana uguugu ure ra kor par arama ta ra maup ta ra ura bala na gunan ta ra kuba i ra Luluai.

⁶ I ga tul tar ra umana natuna upi ra tinabar di tuntun tar ia ta ra male kai natu i Inom; ma i ga tikan upi ra vakilang ta ra bakut, ma i ga la

ta ra papait ma ta ra agagar, ma i ga tir ra umana tabaran, ma i ga matoto tai ra umana tena agagar; ma i ga ongor upi ra kaina ta ra luaina mata i ra Luluai upi na vakankan ia.

⁷ Ma i ga vatur ra tabataba nina i ga tar pait ia ta ra kuba i God, nina lua God i ga biti tai David ma tai natuna Solomon ure dari: Ta go ra pal, ma ta ra pia na pal Ierusalem nina iau ga pilak pa ia kan ra lavur vuna tarai Israel, a iangigu na mamar tukum;

⁸ ma pa ina kari vue mule ra kau i ra tarai Israel kan ra gunan nina iau ga tibe tar ia ta ra umana tama i vavat, gala diat a kodop vake nam parika iau ga vartuluai ure pire diat ta ra ngie i Moses, ra tinata na varkurai ma ra umana togotogo ma ra umana vartuluai.

⁹ Ma Manase i ga ben varara ra tarai Iuda ma diat dia ga ki Ierusalem, upi diat a pait ra magit i kaina ta nam ba ra umana Tematana dia ga pait ia, nina ra Luluai i ga okole vue diat kan ra luaina mata i ra tarai Israel.

¹⁰ Ma ra Luluai i ga tata pire Manase, ma pire kana tarai; ma pa dia ga torom.

¹¹ Kari ra Luluai i ga tulue ra umana luluai na tarai na vinarubu kai ra king Asiria tadav diat, ma dia ga kono pa Manase ma ra umana kono, ma dia ga vi ia ma ra umana vivi na palariam, ma dia ga ben pa ia uro Babilon.

¹² Ma ba i ga ki na malari i ga araring tadav ra Luluai kana God, ma i ga vaikilik pa ia muka ta ra luaina mata i ra God kai ra umana tamana.

¹³ Ma i ga araring pirana, ma God i ga torom tana ma i ga valongore kana nilul, ma i ga ben

pa mule urama Ierusalem tadav kana kiki na varkurai. Ma Manase i ga nunure ba ra Luluai ia God.

¹⁴ Namur ta go i ga pait tika na liplip na vat ta ra papar a liplip maro namur, ta ra pia na pal. kai David, ta ra papar a taoai tai Gikon ta ra male, ma i ga tuk uro ta ra mataniolo na en; ma i ga pait ra liplip kiki Opel, ma i ga pait pakan mule urama pi na manga tuluai; ma i ga vatur ra umana luluai na vinarubu ta ra umana pia na pal Iuda par nina di ga liplip bat diat.

¹⁵ Ma i ga tak vue ra umana vaira na god, ma ra tabataba kan ra kuba i ra Luluai, ma ra lavur uguugu na vartabar nina i ga pait diat ta ra luana kai ra kuba i ra Luluai ma arama Ierusalem, ma i ga vue diat kan ra pia na pal.

¹⁶ Ma i ga mal pa mule ra uguugu na vartabar kai ra Luluai, ma i ga tul tar ra umana tinabar na varmaram ma ra umana tinabar na pite varpa tana, ma i ga vartuluai pire ra tarai Iuda ba diat a torom tai ra Luluai ra God kai Israel.

¹⁷ Ma ra tarai dia ga varvartabar boko ta ra umana tavul a lotu, ia kaka tadav ra Luluai kadia God.

¹⁸ Ma ra umana enana papalum kai Manase, ma kana niaring tadav kana God, ma ra lavur tinata kai ra umana tena ginigira nina dia ga tata pirana ta ra iang i ra Luluai ra God kai Israel, di ga tumu diat ta ra tutumu vakai ure ra umana king Israel.

¹⁹ Kana niaring bula, ma ra tinorom kai God tana, ma kana lavur kaina mangamangana ma kana varpam parika, ma ra umana gunan nina i ga pait ra tavul a lotu tana, ma i ga vatut ra

umana Asera ma ra umana tabataba tana, ba pa i ga vaikilik pa ia boko: di ga tumu diat ta ra tutumu vakai kai ra umana tena ginigira.

²⁰ Ma di ga vadiop Manase varurung ma ra umana tamana, ma di ga punang ia ta ra kubana iat; ma Amon natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

Amon i ki na king
(2 King 21:19-26)

²¹ Amon i ga laun vue a ura vinun ma a ura kilala ba i ga tur pa ia pi na king; ma i ga ki na king arama Ierusalem a ura kilala.

²² Ma i ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai, da Manase tamana i ga pait ia; ma Amon i ga varvartabar tadav ra umana tabataba nina Manase tamana i ga pait diat, ma i ga torom ta diat.

²³ Ma pa i ga vaikilik pa mule ta ra luaina mata i ra Luluai, da Manase tamana i ga vaikilik pa ia iat; Amon iat i ga ngala vanavana kana umana nirara.

²⁴ Ma kana umana tultul dia ga varpit ure, ma dia ga doka ta ra kubana iat.

²⁵ Ma ra tarai na gunan dia ga doko diat par nina dia ga varpit ure Amon ra king; ma ra tarai na gunan dia ga vaki Iosia natuna pi na kia vue ta ra kini na king.

34

Iosia i ki na king
(2 King 22:1-2)

¹ Iosia i ga laun vue lavutul na kilala ba i ga tur pa ia pi na king; ma i ga ki na king arama Ierusalem a utul a vinun ma tika na kilala.

² I ga pait nam i ga takodo ta ra luaina mata i ra Luluai, ma i ga mur ra mangamangana kai David kana ngala, ma pa i ga vana irai ta ra papar a lima tuna ba ta ra papar a maira.

*Iosia i vagomgom ra gunan
(2 King 23:4-20)*

³ Tago ta ra kilala lavutul ta kana kini na king, ba i ga barmana ka boko, i ga tur pa ia pi na tikan upi ra God kai David kana ngala; ma ta ra kilala a vinun ma a urua i ga tur pa ia pi na vagomgom vue ra umana tavul a lotu, ma ra umana Asera, ma ra umana tabataba, ma ra umana tabalar di ga tun mal diat, kan Iuda ma Ierusalem.

⁴ Ma di ga re vue ra umana uguugu na vartabar kai ra umana Baal ta ra luaina matana; ma i ga mut vue ra umana tabalar na keake nina dia ga ki arama liu ta diat; ma i ga pamar gigi ra umana Asera, ma ra umana tabataba, ma ra umana tabalar di ga tun mal diat, upi dia ga da ra tobon, ma i ga imimire ta ra umana tung na minat kadiat dia ga vartabar tadav diat.

⁵ Ma i ga tun ra ur i ra umana tena tinabar ta kadia lavur uguugu na vartabar, ma i ga vagomgom Iuda ma Ierusalem.

⁶ Ma ta ra umana pia na pal Manase, Epraim, ma Simeon bula, ma tuk uro Naptali, i ga re vue ra umana tavul a lotu.

⁷ Ma i ga re vue ra umana uguugu na vartabar, ma i ga pamar gigi ra umana Asera ma ra umana tabataba upi diat a da ra tobon, ma i ga mut vue

ra umana tabalar na keake ta ra langun Israel parika, ma i ga lilikun urama Ierusalem.

Di tikan tadav ra buk na varkurai
(2 King 22:3-23:3)

⁸ Ba i ga ki na king a vinun ma lavutul na kilala, ma ba i ga tar vagomgom ra gunan ma ra gomgom na pal, i ga tulue Sapan natu i Asalia, ma Maseia ra tena varkurai ta ra pia na pal, ma Ioa natu i Ioakas ra tena tutumu, upi da mal pa mule ra kuba i ra Luluai kana God.

⁹ Ma dital ga tadav Kilkia ra tena tinabar ngalangala, ma dital ga tul tar ra mani nina di ga kap ia ta ra kuba i God, nina ra tarai Levi, ra umana tena balabalaure matakilalat, dia ga varurue ta ra lima i ra tarai Manase ma Epraim, ma ta ra ibaiba ta ra tarai Israel, ma ta ra tarai Iuda ma Benjamin par, ma ta diat dia ga ki Ierusalem.

¹⁰ Ma dia ga tul tar ia pire ra umana luluai na papalum nina dia ga balaure ra kuba i ra Luluai; ma dia ga, tul tar ia pire ra umana tena papalum nina dia ga ki ta ra kuba i ra Luluai, upi diat a mal pa ra pal ma diat a vakalamane;

¹¹ dia ga tul tar ia pire ra umana tena madaka ta ra davai ma ra umana tena pait pal upi diat a kul ra umana vat di ga mut diat ma.ra davai ure ra umana al vakai ma ra umana vabolo ure ra umana pal nina ra umana king Iuda dia ga vakaina diat.

¹² Ma ra tarai dia ga papalum ma ra dovotina; ma ra umana luluai na papalum go diat, Iakat ma Obadia, a ura te Levi ta ra apik na tarai Merari, ma Sekaria ma Mesulam ta ra apik na tarai Koat,

ma dia ga kure ra papalum. Ma ra tarai Levi, diat par dia ga melem ta ra umana magit na kakailai,

¹³ dia ga kure ra umana tena kinakap, ma diat par dia pait ra lavur mangana papalum; ma ta umana ta diat ra tarai Levi dia ga tena tutumu, ta umana dia ga lualua, ma ta umana dia ga tena balabalaure mataniolo.

¹⁴ Ma ba di ga vairop ra mani nina di ga kap ia ta ra kuba i ra Luluai, Kilkia ra tena tinabar i ga na tadav ra buk na varkurai kai ra Luluai nina di ga tul tar ia tai Moses.

¹⁵ Ma Kilkia i ga biti tai Sapan ra tena tutumu dari: Iau ga tadav ra buk na varkurai ta ra kuba i ra Luluai. Ma Kilkia i ga tul tar ra buk pire Sapan.

¹⁶ Ma Sapan i ga kap ra buk pire ra king, ma i ga ve bula ra king dari: Kaum umana tultul dia pait ra lavur magit di ga tul tar ia ta diat.

¹⁷ Ma dia ga lingire ra mani nina di ga tadav ia ta ra kuba i ra Luluai, ma dia ga tul tar ia pire ra umana luluai na papalum, ma pire ra umana tena papalum.

¹⁸ Ma Sapan ra tena tutumu i ga ve ra king dari: Kilkia ra tena tinabar i tar tul tar tika na buk piragu. Ma Sapan i ga luk ia ta ra luaina mata i ra king.

¹⁹ Ma ba ra king i ga valongore ra umana tinata ta ra buk na varkurai, i ga rada kana umana mal.

²⁰ Ma ra king i ga vartuluai upi Kilkia, ma Akikam natu i Sapan, ma Abdon natu i Mika, ma Sapan ra tena tutumu, ma Asaia ra tultul kai ra king, ma i biti:

²¹ Avat a vana, ma avat a matoto tai ra Luluai ure iau, ma ure ra tarai Israel ma Iuda nina dia ki

valili, ure ra lavur tinata ta go ra buk nina di ga tadav ia; tago ra ngala na kankan kai ra. Luluai i talingir taun dat, tago ra umana tama i dat pa dia ga torom ta ra tinata kai ra Luluai, upi diat a pait muka nam parika di ga tumu ia ta go ra buk.

²² Damana Kilkia ma diat nina ra king i ga tulue diat dia ga vana tadav Kulda ra propet, a vavina, ra taulai kai Salum natu i Tokat natu i Kasra, a tena balabalaure mal kai ra king; (Kulda i ga ki ta ra vauruana ngungu ta ra pia na pal Ierusalem;) ma dia ga tata me da nam ra tinata.

²³ Ma i ga biti ta diat: A Luluai ra God kai Israel i biti dari: Avat.a ve nam ra tutana nina i ga tulue avat uti piragu:

²⁴ A Luluai i biti dari: Ea, ina tulue ra kaina tadav go ra gunan, ma tadav ra tarai tana, ma na da ra umana tinata na varvabilak di ga tumu ia ta ra buk nina di ga luk ia ta ra luaina mata i ra king Iuda;

²⁵ tago dia ga vana kan iau, ma dia ga tun ra bulit i ang na katkat tadav ra umana enana god, upi diat a vakankan iau ma ra lavur papalum na lima i diat; kari kaugu kankan i talingir taun go ra gunan, ma pa da pun ia.

²⁶ Ma avat a biti tai ra king Iuda nina i ga tulue avat upi avat a matoto tai ra Luluai: A Luluai ra God kai Israel i biti dari: Ure nam ra umana tinata nina u ga valongore diat,

²⁷ tago pa i ga leo ra balam, ma u ga nuk vaikilik pa u iat mulai ta ra luaina mata i God, ba u ga valongore kana lavur tinata ure go ra gunan ma ure ra tarai tana, ma tago u ga vaikilik pa u iat mulai ta ra luaina matagu, ma u ga rada

kaum umana mal, ma u ga tangtangi ta ra luaina matagu, iau tar valongore u, ra Luluai i biti.

²⁸ Io, ina vadiop guve avat ma ra umana tamam, ma una vana tadav ra babang na minat ma ra malmal, ma ra kiau na matam pa na gire ra kaina nina ina tulue tadav go ra gunan ma tadav ra tarai tana. Ma dia ga kap mule ra tinata pire ra king.

²⁹ Ma ra king i ga vartuluai, ma i ga varurue ra umana patuana Iuda ma Ierusalem.

³⁰ Ma ra king i ga vana tadav ra kuba i ra Luluai, ma ra lavur tutana Iuda ma ra tarai Ierusalem par, ma ra umana tena tinabar, ma ra tarai Levi, ma ra tarai par, a tarai vakuku ma ra umana ngalangala, dia ga varagur me; ma i ga luk ra lavur tinata ta ra buk na kunubu nina di ga tadav ia ta ra kuba i ra Luluai pire diat.

³¹ Ma ra king i ga tur ta kana turtur, ma i ga pait ra kunubu ta.ra luaina mata i ra Luluai, ba na mur ra Luluai, ma na kodop vake kana umana varkurai, ma kana umana tinata, ma kana umana togotogo, ma ra balana parika ma ra nuknukina parika, upi na pait ot pa ra lavur tinata ure go ra kunubu nina di ga tumu vake diat ta go ra buk.

³² Ma i ga varkurai ba diat par dia ga ki Ierusalem ma ra tarai Benjamin diat a mulaot ure. Ma ra tarai Ierusalem dia ga pait ot pa ra kunubu kai God, ra God kai ra umana tama i diat.

³³ Ma Iosia i ga tak vue ra umana bilak na mangamangana kan ra lavur gunagunan nina ra tarai Israel dia ga kure diat, ma i ga varkurai ba diat par dia ga ki Israel diat a torom tai ra Luluai kadia God. Ta kana kilala na nilaun parika pa dia

ga vana irai kan ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat.

35

Iosia i pait ra lukara na bolo lake (2 King 23:21-23)

¹ Ma Iosia i ga pait ra lukara na bolo lake tadav ra Luluai arama Ierusalem; ma di ga doko ra bolo lake ta ra vavinun ma a ivat na bung ta ra luaina gai.

² Ma i ga tibe ra umana tena tinabar ta kadia lavur tiniba, ma i ga vargat diat ure ra papalum ta ra kuba i ra Luluai.

³ Ma i ga biti ta ra tarai Levi nina dia ga tovo ra tarai Israel par, ma nina di ga vakilang vaire diat ure ra Luluai: Avat a vung ra gomgom na bok ta ra pal nina Solomon natu i David ra king Israel i ga pait ia; pa na da ra kinakap mulai ta ra ul a vara i vavat; go avat a kudakudar pire ra Luluai kavava God, ma pire kana tarai Israel.

⁴ Ma avat a vaninare avat da kavava lavur apik na tarai ta kavava umana tiniba, da ra tutumu kai David ra king Israel, ma da ra tutumu kai Solomon natuna.

⁵ Ma avat a tur ta ra pakana i gomgom varogop ma ra umana tiniba ure ra umana apik na tarai kai ra umana tura i vavat ra tarai, ma a ngungu tai tika na apik na tarai ta ra tarai Levi na ki pire tikatika na apik na tarai ta diat.

⁶ Avat a vagomgom avat, ma avat a doko ra bolo lake, ma avat a vaninare ure ra umana tura i vavat, upi da pait ot pa ra tinata kai ra Luluai ta ra ngie i Moses.

⁷ Ma Iosia i ga tabar ra tarai parika nina dia ga ki abara ma ra umana nat na sip ma ra umana nat na me kan ra kikil na vavaguai, a utul a vinun na arip na marmar diat, ure ra umana tinabar ta ra lukara na bolo lake, ma ra utul a arip na marmar na bulumakau bula; diat par di ga tul tar diat kan ra tabarikik kai ra king.

⁸ Ma kana umana luluai dia ga tul tar ra tamarigat na vartabar pire ra tarai, ma pire ra umana tena tinabar, ma pire ra tarai Levi. Kilkia, Sekaria, ma Iekiel, a utul a tena varkurai ta ra kuba i God, dital ga tabar ra umana tena tinabar ma ra ura arip ma laptikai na mar na nat na bulumakau, ma ra utul a mar na bulumakau, ure ra umana tinabar ta ra lukara na bolo lake.

⁹ Damana bula Konania, ma ra ura turana Semaia ma Netanel, Kasabia, Ieiel, ma Iosabad, ra umana luluai kai ra tarai Levi, dia ga tabar ra tarai Levi ma ra. ilima na arip na marmar na nat na bulumakau, ma ra ilima na mar na bulumakau, ure ra umana tinabar ta ra lukara na bolo lake.

¹⁰ Damana di ga vaninara upi ra varvakai, ma ra umana tena tinabar dia ga tur ta kadia turtur, ma ra tarai Levi ta kadia lavur tiniba, da ra vartuluai kai ra king.

¹¹ Ma dia ga doko ra bolo lake, ma ra umana tena tinabar dia ga apure ra gap nina dia ga kap ia ta diat, ma ra tarai Levi dia ga kulit diat.

¹² Ma dia ga vung vaire ra umana tinabar di tuntun tar ia, upi diat a tul tar diat da ra umana tiniba ure ra umana apik na tarai, upi da tul tar diat tai ra Luluai, da di ga tumu ia ta ra buk kai Moses. Dia ga pait ia damana ma ra umana

bulumakau.

¹³ Ma dia ga rang ra bolo lake ta ra iap da ra vartuluai ure; ma dia ga kabalane ra umana tinabar nina di ga vagomgom diat, ma dia ga kap lulut diat pire ra tarai.

¹⁴ Ma namur dia ga vaninare ra magit ure diat iat, ma ure ra umana tena tinabar; tago ra umana tena tinabar ra umana natu i Aron dia ga varvakai ma ra umana tinabar di tuntun tar ia ma ra bira tuk i ga marum; damana ra tarai Levi dia ga vaninare ra magit ure diat iat, ma ure ra umana tena tinabar ra umana natu i Aron.

¹⁵ Ma ra umana tena kakailai ta ra apik na tarai Asap dia ga tur ta kadia turtur, da ra vartuluai kai David, ma Asap, ma Eman, ma Iedutun ra tena ginigira kai ra king; ma ra umana tena varbalaurai dia ga tur ta ra lavur mataniolo, ma pa dia ga vana kan kadia tiniba, tago ra umana tura i diat ra tarai Levi dia ga vaninare ra magit ure diat.

¹⁶ Damana di ga vaninara upi ra varvakai kai ra Luluai ta nam ra bung, upi diat a pait ra lukara na bolo lake, ma upi diat a tul tar ra umana tinabar di tuntun tar ia ta ra uguugu na vartabar kai ra Luluai, da ra vartuluai kai Iosia ra king.

¹⁷ Ma ra tarai Israel nina dia ga ki abara dia ga pait ra lukara na bolo lake ta nam ra e, ma dia ga pait ra lukara na gem ba pa i leven lavurua na bung.

¹⁸ Ma pa ta lukara na bolo lake i ga varogop ma go ta ra langun Israel papa ra e kai Samuel ra propet; ma pa ta king Israel i ga pait ta lukara na bolo lake varogop ma nam kai Iosia, ma kai

ra umana tena tinabar, ma ra tarai Levi, ma ra tarai Iuda ma Israel par abara, ma diat dia ga ki Ierusalem.

¹⁹ Di ga pait go ra lukara na bolo lake ta ra kilala a vinun ma lavutul ta ra kini na king kai Iosia.

Iosia i mat
(2 King 23:28-30)

²⁰ Namur ta go, ba Iosia i ga tar mal pa ra gomgom na pal, Neko ra king Aigipto i ga tut na vinarubu ure Karkemis ta ra tava alir Oiparat; ma Iosia i ga tut upi na tur bat ia.

²¹ Ma i ga tulue ta umana tultul pirana, ma i ga biti: Dor dave ma u, u ra king Iuda? Gori pa iau tut ure u, ure ke nam ra vuna tarai nina ave varubu ma diat; ma God i ga vartuluai piragu pi ina lulut; una tur irai kan God nina i ki piragu, kan na vakaina u.

²² Ia kaka Iosia pa i ga lingan irai kan ia, i ga mal ika ma ra enana mal upi na varubu me, ma pa i ga torom ta ra tinata kai Neko, nina ra tinata kai God iat, ma i ga vana upi diat a varubu ta ra male Megido.

²³ Ma ra umana tena panak dia ga ponok Iosia ra king; ma ra king i ga biti tai kana umana tultul: Avat a kap vue iau tago iau manga kinkin.

²⁴ Ma kana umana tultul dia ga kap vue kan ra kiki na vinavana, ma dia ga vung ia ta kana vauruana kiki na vinavana, ma dia ga kap ia urama Ierusalem; ma i ga mat, ma di ga punang ia ta ra babang kai ra umana tamana. Ma ra tarai Iuda ma Ierusalem par dia ga tabun ure Iosia.

²⁵ Ma Ieremia i ga tangie Iosia; ma ra umana tena kakailai, a tarai ma ra vaden, dia pite pa

Iosia ta kadia lavur kakailai na tinangi, tuk tar gori; ma dia ga vung diat upi a vartuluai pire Israel, ma ea, di ga tumu diat ta ra umana kakailai na tinangi.

²⁶ Ma ra umana enana papalum kai Iosia, ra umana bo na papalum i ga pait diat, da nam di ga tumu ia ta ra varkurai kai ra Luluai,

²⁷ kana lavur papalum, papa ra turpaina tuk ta ra mutuaina, di ga tumu vake diat ta ra buk ure ra umana king Israel ma Iuda.

36

*Ieoakas i ki na king, ma di tak vue
(2 King 23:31-35)*

¹ Ma ra tarai na gunan dia ga ben pa Ieoakas natu i Iosia, ma dia ga vaki ia upi na kia vue tamana ta ra kini na king arama Ierusalem.

² Ieoakas i ga laun vue a ura vinun ma a utul a kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king aro Ierusalem a utul a gai.

³ Ma ra king Aigipto i ga tak vue kan ra kini na king arama Ierusalem, ma i ga varkurai ba ra gunan na tul tar tika na mar na talant na silva ma tika na talant na goled upi ra totokom pirana.

⁴ Ma ra king Aigipto i ga vaki Eliakim turana upi na king ure Iuda ma Ierusalem, ma i ga vaenana pa ra iangina upi Ieoiakim. Ma Neko i ga vatur Ieoakas turana, ma i ga ben vavilavilau pa ia uro Aigipto.

*Ieoiakim i ki na king
(2 King 23:36-24:7)*

⁵ Ieoiakim i ga laun vue a ura vinun ma a ilima na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king a vinun ma tika na kilala arama Ierusalem; ma i ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai kana God.

⁶ Nebukadnesar ra king Babilon i ga tut ure, ma i ga vi ia ma ra umana vivi na palariam, ma i ga ben vavilavilau pa ia uro Babilon.

⁷ Nebukadnesar i ga kap vue bula ra umana la ure ra kuba i ra Luluai uro Babilon, ma i ga vung diat ta kana pal na vartabar aro Babilon.

⁸ Ma ra umana enana papalum kai Ieoiakim, ma kana lavur bilak na mangamangana, ma ra vartakun ure, di ga tumu vake diat ta ra buk ure ra umana king Israel ma Iuda; ma Ieoiakin natuna i ga kia vue ta ra kini na king.

*Di ben vavilavilau Ieoiakin uro Babilon
(2 King 24:8-17)*

⁹ Ieoiakin i ga laun vue lavutul na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king a utul a gai ma a vinun na bung arama Ierusalem; ma i ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai.

¹⁰ Ma ta ra mutuai ra kilala Nebukadnesar ra king i ga vartuluai ma i ga ben pa ia uro Babilon, ma di ga kap vue ra umana ngatngat na la kan ra kuba i ra Luluai, ma i ga vaki Sedekia turana upi na king ure Iuda ma Ierusalem.

*Sedekia i ki na king
(2 King 24:18-20; Iere 52:1-3a)*

¹¹ Sedekia i ga laun vue a ura vinun ma tika na kilala ba i ga tur pa ia pi na king, ma i ga ki na king aro Ierusalem a vinun ma tika na kilala;

¹² ma i ga pait nam i ga kaina ta ra luaina mata i ra Luluai kana God; pa i ga vaikilik pa mule ta ra luaina mata i Ieremia ra propet nina i ga vatang ra tinata kai ra Luluai.

¹³ Ma i ga tut na varpam bula ure Nebukadnesar ra king, nina i ga kure pi na vavalima tai God; ma i ga pue ngangar, ma i ga valeo ra balana kan ra nukpuku tadav ra Luluai ra God kai Israel.

¹⁴ Ma ra umana tena tinabar ngalangala bula, ma ra tarai, dia ga manga varpam da ra lavur bilak na mangamangana kai ra umana Tematana; ina dia ga vadur ra kuba i ra Luluai nina i ga vagomgom ia arama Ierusalem.

¹⁵ Ma ra Luluai ra God kai ra umana tama i diat i ga vala tulue kana umana tultul pire diat ma pa i ga vabing, tago i ga mari kana tarai ma ra kubana;

¹⁶ ma dia ga kulume ra umana tultul kai God, ma dia ga pidimuane kana tinata, ma dia ga vaula kana umana propet, tuk ba ra kankan kai ra Luluai i ga tut ure kana tarai ma pa ta varvalaun.

*Di ben vavilavilau ra tarai Iuda
(2 King 25:8-21; Iere 39:8-10; 52:12-30)*

¹⁷ Kari i ga tulue ra king kai ra tarai Kaldea tadav diat, nina i ga doko kadia umana barmana ma ra pakat na vinarubu ta kadia gomgom na pal, ma pa i ga mari ra barmana ba ra gara na vavina, ra patuana ba nina i kua; i ga nur tar diat par ta ra limana.

¹⁸ Ma ra umana la par ure ra kuba i God, diat dia ngala ma diat dia ikilik, ma ra umana ngatngat na magit ta ra kuba i ra Luluai, ma ra ngatngat na tabarikik kai ra king ma kai kana umana luluai, i ga kap vue diat par uro Babilon.

¹⁹ Ma dia ga tun vue ra kuba i God, ma dia ga re vue ra liplip na vat Ierusalem, ma dia ga tun vue ra umana pal na luluai tana ma ra iap, ma dia ga vakaina vue ra lavur bo na magit ta diat.

²⁰ Ma diat dia ga pila kan ra pakat na vinarubu i ga ben vavilavilau vue diat uro Babilon; ma dia ga vilavilau pirana ma pire ra umana natuna tuk tar ta ra varkurai kai ra vuna tarai Persia,

²¹ upi da pait ot pa ra tinata kai ra Luluai ta ra ngie i Ieremia, tuk ba ra gunan na nunure kana umana kilala na ningo; tago i ga nunure ra ningo ba i ga ki na uliran, upi da pait ot pa lavurua na vinun na kilakilala.

Kores vaarike tika na vartuluai
(Esra 1:1-4)

²² Io, ta ra kilala tikai ta ra kini na king kai Kores ra king Persia, ra Luluai i ga vargat ra nuknuk i Kores ra king Persia, upi da pait ot pa ra tinata kai ra Luluai nina Ieremia i ga tatike, ma Kores i ga vaarike tika na vartuluai ta kana gunagunan par, ma i ga tumu ia bula ta ra buk, dari:

²³ Kores ra king Persia i biti dari: A Luluai ra God arama ra bala na bakut i tar tul tar ra lavur vuna gunan par ra pia tagu; ma i ga vartuluai piragu ba ina pait kana tika na pal arama Ierusalem ta ra gunan Iuda. Io, diat par pire vavat ba dia niuruna ma kana tarai, boina ba ra Luluai kadia God na maravut diat, ma boina ba diat a vana urama.

**A BUK TABU A MAULANA KUNUBU ma A
KALAMANA KUNUBU**
**The Holy Bible in the Kuanua language of Papua New
Guinea**
Buk Baibel long tokples Kuanua long Niugini

Copyright © 1882-1983 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Kuanua or Tinata Tuna or Tolai (Kauana)

Translation by: Bible Society of Papua New Guinea

1882 Mark 1883 +Matthew 1885 +Gospels (with revised Mt. Mk) BFBS NSW
Aux, Sydney 1891 +New Testament 1901 +New Testament (revised) BFBS,
London Translated by James Chalmers and W.G. Lawes (LMS)
1935 +New Testament [Repr +1942-1951] BFBS, London Translated by R.
Lister Turner and J.B. Clark (LMS)

1959 +New Testament 1962 +Genesis 1964 +Psalms BFBS, London and
Sydney 1971 1 Peter J. Palmer, Auckland 1973 +Bible (Repr 1974-+1991 BS
in Papua New Guinea, [Port Moresby-Lae] Revised and translated by Percy
Chatterton (LMS), assisted by Taunao Agaru, Reatau Mea, Morea Igo, Egi
Raka, Puka Oala, Mavara Hekure, and Dago Morea

This translation is made available to you under the terms of the Creative
Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it
in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are
licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses,
please contact the respective copyright owners.

2015-01-26

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files
dated 31 Aug 2023

bbc5a26d-4db3-53f1-9593-2319b90317db